

Tussen Aandacht en Mankracht

Een onderzoek naar verklaringen voor deelname
van gemeenten aan het Schone Lucht Akkoord.

Radboud Universiteit

L.A.R.D. Frissen (Lowieck)
Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Managementwetenschappen
Opleiding Bestuurskunde: Beleidsadvisering
Masterthesis
September 2023
Begeleider: prof. dr. E. Mastenbroek (Ellen)

Voorwoord

I walk slowly, but I never walk backward. ~ Abraham Lincoln

Voor u ligt het resultaat van een periode vol lessen, inzichten en beproevingen: mijn masterthesis *‘Tussen Aandacht en Mankracht: Een onderzoek naar verklaringen voor deelname van gemeenten aan het Schone Lucht Akkoord’*. Deze thesis vormt het einde van mijn master Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit en tevens het einde van mijn studententijd. Een tijd waarin ik veel geleerd heb, maar vooral ook veel genoten. Het voelt gek om deze periode af te sluiten, maar tegelijkertijd kijk ik met ontzettend veel zin en plezier naar de toekomst.

Tijdens mijn stage bij Berenschot kwam ik voor het eerst in aanraking met het Schone Lucht Akkoord. Zelf was ik niet bij het project betrokken, maar door een uitvaller waren mijn schrijfvaardigheden vereist voor het notuleren van een vergadering. Hierna hoorde ik het ‘SLA’ nog vaker voorbij komen in de wandelgangen, maar dichterbij dan dit kwam ik niet meer.

Toch heeft deze vergadering blijkbaar een zaadje geplant. Tijdens het zoeken naar een onderwerp voor mijn scriptie liep ik vaker op een dood spoor, totdat ineens het kwartje viel. De keuze van een gemeente om deel te nemen aan het SLA intrigeerde me. Immers: waarom zou je niet streven naar mensen langer laten leven door schonere lucht?

In het antwoord vinden op deze vraag ben ik gestuit op de werkelijkheid, die toch altijd complexer is dan het stellen van een dergelijke simpele vraag. Toch hoop ik dat de uitkomsten van dit onderzoek in enige mate kunnen bijdragen aan het stimuleren van meer gemeenten om hiernaar te streven, of de samenwerking binnen het akkoord zelf kunnen verbeteren.

Echter, voordat ik u laat beginnen met lezen, moeten mij eerst nog enkele dankbetuigingen van het hart. Allereerst zou ik graag mijn scriptiebegeleider prof. dr. Ellen Mastebroek bedanken voor de prettige begeleiding. De feedback was altijd waardevol en stimuleerde mij om opnieuw na te denken over moeilijke zaken, of weer flink aan de slag te gaan. Bovendien heb ik de aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden erg kunnen waarderen. Dit zijn zaken die mij ongetwijfeld buiten mijn studie ook nog veel profijt gaan opleveren. Daarnaast zou ik graag mijn lieve vriendin, vrienden en ouders bedanken voor het geduld en de steun. Zelfs als het wat langer duurde raakte jullie geduld nooit op. Vaak waren jullie het hart onder de riem of de klop op de schouder die ik nodig had om er weer met frisse moed tegenaan te gaan.

Dan rest mijn nu niks meer te zeggen behalve: veel leesplezier!

Lowieck Frissen

Nijmegen, september 2023

Samenvatting

In 2020 riep het Rijk, samen met een aantal provincies en gemeenten, het Schone Lucht Akkoord in het leven om gezondheidswinst te behalen voor de gehele Nederlandse bevolking door het aanpakken van luchtvervuiling. Het uiteindelijke doel van het akkoord is om in 2030 te voldoen aan de WHO advieswaarden uit 2005 voor de stoffen fijnstof, stikstof en ozon. Dit tracht het akkoord te bereiken door een vrijwillige samenwerking van Nederlandse bestuurslagen. Een gemeente of provincie kan zich ten alle tijden vrijwillig aansluiten bij het akkoord, maar mag deelname aan het akkoord ook altijd opzeggen. Door middel van het uitspreken van de ambitie om het doel te bereiken, kennisdeling tussen deelnemers en het uitvoeren van pilots om nieuwe aanpakken en maatregelen te ontwikkelen probeert het akkoord te streven naar de advieswaarden van de WHO.

Om in 2030 aan deze advieswaarden te voldoen is er inzet nodig van alle Nederlandse bestuurslagen om een zo consistent mogelijke uitvoering van maatregelen te bewerkstelligen. Luchtvervuiling houdt zich immers niet aan (bestuurlijke) grenzen. Alhoewel het Rijk en alle provincies inmiddels deelnemen aan het akkoord blijft het aantal deelnemende gemeenten achter. Dit geeft aanleiding voor dit onderzoek om de volgende hoofdvraag te stellen: *Wat zijn de verklaringen voor het besluit van Nederlandse gemeenten om al dan niet deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord?*

Het onderzoek beantwoordt deze vraag door eerst een theoretische verkenning uit te voeren. Hierin gebruikt het onderzoek theorie omtrent beleidsimplementatie en samenwerking tussen overheden om verklaringen te vinden die antwoord kunnen geven op de hoofdvraag. Uit theorie omtrent beleidsimplementatie komen twee veelgebruikte benaderingen voort. Deze stellen dat de keuze tot implementatie enerzijds een actieve kosten-baten afweging is en dat deze keuze anderzijds beperkt wordt door de beschikbare middelen van een overheid. Dit onderzoek heeft deze twee benaderingen als startpunt genomen en hier verklaringen uit samenwerkingstheorieën aan toegevoegd.

Methodologisch maakt het onderzoek gebruik van een ‘*mixed-method*’ aanpak. Het onderzoek gebruikt zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden om de verklaringen aan de werkelijkheid te toetsen. Eerst is er een statistische analyse uitgevoerd welke is opgevolgd door semigestructureerde interviews. De twee onderdelen zijn aan elkaar verbonden door de casusselectie voor de interviews te baseren op de uitkomsten van de statistische analyse.

Uit het onderzoek blijkt dat binnen een gemeente de gevoelde urgentie en aandacht voor het probleem, de investeringen van beleidsentrepreneurs, strategische overwegingen en de beschikbare menselijke capaciteit verklaren of een gemeente deelneemt aan het SLA. De gevoelde urgentie en aandacht voor het probleem in combinatie met de beschikbare menselijke capaciteit lijken het besluit tot deelname of geen deelname vooral te beïnvloeden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	7
1.1 Inleiding.....	7
1.2 Aanleiding	8
1.3 Probleemstelling.....	9
1.4 Theoretische vooruitblik.....	10
1.5 Methodologische vooruitblik	11
1.6 Relevantie.....	12
1.7 Leeswijzer	12
2. Beleidskader	14
2.1 Oorsprong en doel van het SLA	14
2.2 Juridische vorm	15
2.3 Organisatiestructuur	16
2.4 Instrumenten.....	17
2.5 Deelname en deelnemers.....	19
2.6 Voortgang ten opzichte van doelen	22
3. Theoretisch kader	24
3.1 Bereidheid en Capaciteit	24
3.1.1 Bereidheid	25
3.1.2 Capaciteit.....	26
3.1.3 Toepassing in een vergelijkbaar onderzoek.....	27
3.2 Aanvullende theorieën.....	27
3.2.1 Collaborative governance.....	28
3.2.2 Policy venues.....	29
3.2.3 Policy networks	30
3.3 Theoretische verklaringen voor deelname aan het SLA.....	31
3.3.1 Bereidheid	32
3.3.2 Capaciteit.....	37
3.4 Samenvatting	40
4. Methodologisch kader (1)	42
4.1 Onderzoeksstrategie	42
4.2 Methode van dataverzameling.....	43
4.3 Casusselectie	44
4.4 Kwantitatieve operationalisatie	44
4.4.1 Afhankelijke variabele.....	44

4.4.2	Beleidsvoorkeur.....	45
4.4.3	Policy saliency.....	47
4.4.4	Menselijk kapitaal	49
4.4.5	Financiële middelen.....	50
4.4.6	Controlevariabele: inwonersaantal	50
4.5	Methode van analyse	52
4.6	Samenvatting	53
5.	Kwantitatieve resultaten	55
5.1	Outliers	55
5.2	Controleren van assumpties.....	58
5.3	Beschrijvende statistiek individuele variabelen	61
5.4	Toetsende statistiek	62
5.4.1	Interpretatie van de modellen	62
5.4.2	Beleidsvoorkeur.....	64
5.4.3	Policy saliency.....	64
5.4.4	Menselijk kapitaal	64
5.4.5	Financiële middelen.....	65
5.4.6	Inwonersaantal.....	65
5.5	Multivariate outliers	66
5.6	Samenvatting	66
6.	Methodologisch kader (2)	68
6.1	Methode van dataverzameling.....	68
6.2	Casuselectie	70
6.3	Kwalitatieve operationalisatie	72
6.3.1	Afhankelijke variabele.....	73
6.3.2	Policy saliency.....	73
6.3.3	Strategisch middel	74
6.3.4	Policy entrepreneurship	76
6.3.5	Vertrouwen.....	76
6.4	Methode van analyse	79
6.5	Betrouwbaarheid en validiteit.....	80
6.5.1	Betrouwbaarheid	81
6.5.2	Interne validiteit	81
6.5.3	Externe validiteit	82
6.6	Samenvatting	82
7.	Kwalitatieve resultaten	83
7.1	Getoetste variabelen	83

7.1.1 Policy saliency.....	83
7.1.2 Strategisch middel	84
7.1.3 Policy entrepreneurship.....	86
7.1.4 Vertrouwen.....	88
7.1.5 Samenvatting	89
7.2 Inductieve resultaten.....	90
7.2.1 Capaciteit.....	90
7.2.2 Gevoelde mogelijkheid tot invloed.....	93
7.2.3 Beleidsvoorkeur.....	94
7.2.4 Samenvatting	94
8. Conclusie & discussie	96
8.1 Conclusie	96
8.2 Discussie.....	100
8.2.1 Praktische implicaties	100
8.2.2 Theoretische implicaties	101
8.2.3 Theoretische beperkingen.....	102
8.2.4 Methodologische beperkingen.....	103
8.2.5 Suggesties voor vervolgonderzoek.....	105
Bibliografie.....	107
Bijlagen.....	117
Bijlage 1: Deelnemende gemeenten aan het SLA in 2023 (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a)	117
Bijlage 2: Interviewguide	118

1. Inleiding

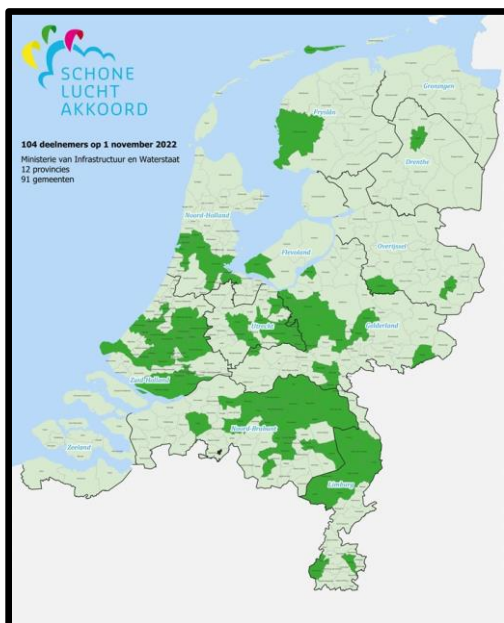
1.1 Inleiding

Iedere dag haalt een mens ongeveer 20.000 keer adem. Hoe schoon de lucht is die bij deze ademhalingen binnenkomt, heeft een grote impact op gezondheid en welzijn. Ongezonde lucht kan ziekten veroorzaken zoals astma, COPD en longkanker (Longfonds, z.j.). Als gevolg hiervan waren in 2014 428.000 vroegtijdige sterfgevallen in Europa te wijden aan slechte luchtkwaliteit, specifiek concentraties fijnstof (Bruyninckx, 2018). Buiten de nadelige gezondheidseffecten van slechte luchtkwaliteit heeft vervuilde lucht ook nadelige impact op andere maatschappelijke en ecologische aspecten, zoals hogere medische kosten, verlaagde productiviteit van werknemers en schade aan bomen, gewassen, meren en rivieren (Bruyninckx, 2018). Het belang van schone lucht lijkt evident en wordt ook op politiek en beleidsmatig niveau erkend. Zo bestaan er verplichte Europese grenswaarden die het plafond van uitstoot van bepaalde gassen bepalen en bestaan er verschillende richtlijnen vanuit de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) welke een advies geven over de hoeveelheid uitstoot van bepaalde gassen (van Hulst, 2022). Dat internationale organisaties deze grens- en advieswaarden opstellen is geen toeval. Lucht en luchtvervuiling houdt zich namelijk niet aan grenzen. Luchtvervuiling die Nederland produceert zal ook effecten hebben in het buitenland, evenals andersom (Rijksoverheid, 2022). Daarom is het belangrijk om samenwerking te zoeken op dit thema en maatregelen tegen luchtvervuiling en voor schone lucht zowel internationaal, nationaal, regionaal en lokaal te coördineren.

De Nederlandse overheid ziet dit belang van coördinatie ook en daarom hebben verschillende overheidspartijen in 2020 het Schone Lucht Akkoord (vanaf nu SLA genoemd) getekend (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). In dit vrijwillige akkoord spraken het Rijk, provincies en gemeenten de intentie uit om toe te werken naar de advieswaarden van de WHO voor fijnstof, stikstofdioxide en ozon in 2030. Zo legt het akkoord de lat hoger dan de verplichte Europese grenswaarden en probeert het akkoord de luchtkwaliteit in Nederland permanent te verbeteren (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 4). Aangezien luchtvervuiling zich niet aan grenzen houdt zal een groter aantal deelnemers zorgen voor meer regionale afstemming van maatregelen en de luchtkwaliteit ten goede komen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Ook probeert het akkoord zoveel mogelijk verbinding te zoeken met bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties en inwoners om maatregelen voor schone lucht zo effectief mogelijk uit te laten pakken (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 4). Het akkoord zoekt ook samenwerking met België en Luxemburg (Rijksoverheid, 2022).

Het SLA is sinds haar oprichting in deelnemers gestegen. Bij de oprichting van het akkoord namen er 9 provincies en 35 gemeenten deel. Inmiddels is dit gestegen naar een deelname van alle Nederlandse provincies en 91 gemeenten (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a). De deelnemende gemeenten zijn te zien in Afbeelding 1 (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a). Alhoewel de toename van deelname aan

het akkoord, met de hierboven gegeven informatie in het achterhoofd, een positieve ontwikkeling is, betekent dit dat er nog steeds 253 Nederlandse gemeenten zijn die niet deelnemen aan het SLA. Omdat het SLA een vrijwillig convenant betreft hebben deze gemeenten hier alle recht toe, maar dit zal de afstemming van maatregelen omtrent schone lucht en het streven naar de WHO advieswaarden niet ten goede komen. Dit mede door het grensoverschrijdende karakter van luchtbeleid. Bovendien heeft de WHO in 2021 fors strengere advieswaarden opgesteld. Deze nieuwe doelen lijken niet gehaald te worden met de huidige maatregelen van het SLA (Maas et al., 2022). Ook de Europese Unie is van plan haar grenswaarden omtrent luchtkwaliteit te herzien, wat zal leiden tot striktere normen (Schone Lucht Akkoord, 2021).

Afbeelding 1 Gemeenten die deelnemen aan het SLA (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a)

1.2 Aanleiding

Met de blik op deze toekomst en het halen van de WHO-advieswaarden als één van de hoofddoelen van het SLA moet het SLA nadenken over het verbeteren van de werking van het akkoord en de maatregelen die hieruit voortvloeien (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Een van de opties die hierbij voor de hand ligt is het vergroten van het aantal gemeenten dat deelneemt aan het SLA. Zo kan er meer afstemming van maatregelen over heel Nederland plaatsvinden alsmede meer kennisdeling tussen deelnemers. Bovendien wordt er zo meer recht gedaan aan het grensoverschrijdende karakter van schone lucht. Met 253 gemeenten die nog niet deelnemen aan het akkoord is hier ruimte voor verbetering. Ook kan inzicht in de beweegredenen van deelnemers om zich aan te sluiten bij het akkoord nuttig zijn. Als deze beweegredenen teveel afwijken van de doelen van het SLA, kan dit de effectiviteit van de

samenwerking binnen het akkoord verminderen. Een persoonlijk strategisch doel om deel te nemen aan een akkoord, hoeft namelijk niet te zorgen dat een deelnemer ook daadwerkelijk bijdraagt aan een collectief doel zoals het halen van de WHO advieswaarden. Beter inzicht in de beweegredenen van deelnemers kan op deze manier de werking van het akkoord verbeteren.

Het is goed denkbaar dat er andere redenen zijn voor gemeenten om wel of niet deel te nemen aan het vrijwillige akkoord dan puur wel of niet willen bijdragen aan ambitieuze doelstellingen voor schonere lucht. Er komen veel extra kosten en tijd kijken bij het deelnemen zoals voortgangsrapportages, vergaderingen en overleggen met lokale actoren. Ook kunnen deelnemers aanspraak maken op subsidies bij deelname aan het akkoord (Schone Lucht Akkoord, z.j.-c). Dit geeft de indruk dat er meer verklaringen kunnen meespelen in de keuze omtrent deelname dan enkel het willen bijdragen aan schonere lucht.

1.3 Probleemstelling

Dit onderzoek tracht de bovenstaande kwesties te verklaren middels de volgende hoofdvraag:

Wat zijn de verklaringen voor het besluit van Nederlandse gemeenten om al dan niet deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord?

Met het beantwoorden van deze vraag streeft dit onderzoek inzicht te verkrijgen in verklaringen die gemeenten al dan niet drijven tot deelname aan een vrijwillig akkoord zoals het SLA, teneinde meer gemeenten te motiveren toe te treden tot het SLA en de doelen van het SLA beter af te stellen op de persoonlijke doelen van gemeenten. Het SLA kan haar eigen werking zo verbeteren door een betere samenwerking en het efficiënter streven naar gestelde doelen.

Dit onderzoek beantwoordt deze hoofdvraag aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Wat is het doel van het Schone Lucht Akkoord, hoe wordt het bestuurd, welke gemeenten nemen deel en wat betekent deelnemen aan het akkoord?
2. Welke theorie(ën) is/zijn het meest geschikt om deelname aan het SLA te verklaren?
3. Welke verklaringen voor deelname vloeien voort uit deze theorie(ën)?
4. Hoe kan dit onderzoek deze verklaringen effectief onderzoeken?
5. Welk van deze verklaringen zijn op een significante wijze terug te vinden in de empirie?
6. Welke verklaringen voor deelname zijn er buiten deze verklaringen terug te vinden in de empirie?

De bovenstaande benadering legt een nadruk op het gebruik van al bestaande theorie om tot verwachtingen en hypothesen te komen. Door de nadruk op het zoeken naar verklaringen aan de hand van al bestaande theorie is hier sprake van een verklarend onderzoek.

1.4 Theoretische vooruitblik

Om de bovenstaande vragen te beantwoorden maakt dit onderzoek gebruik van een combinatie van verschillende theorieën. Als startpunt maakt dit onderzoek gebruik van twee benaderingen afkomstig uit theorie omtrent beleidsimplementatie. Specifiek over de prestatie van gemeenten op het gebied van beleidsimplementatie. Omdat het SLA gemeenten vraagt ‘extra’ luchtbeleid te implementeren, is de keuze om deel te nemen aan het SLA te vergelijken met een hoge prestatie op het gebied van beleidsimplementatie. Daarom is deze literatuur relevant. De twee benaderingen afkomstig uit deze theorieën betreffen ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’. ‘Bereidheid’ verwijst naar de bewuste keuze die een actor kan maken om beleid in een hoge of lage mate te implementeren (Treib, 2014, p. 11). De andere benadering, ‘capaciteit’, stelt dat implementatie geen vrijwillige keuze is, maar bepaald wordt door de beschikbaarheid van middelen en administratieve beperkingen binnen een organisatie (Treib, 2014, p. 11). Samen kunnen deze twee benaderingen een compleet beeld geven over de rationele keuze die gemeenten maken om deel te nemen aan het SLA, of niet.

Bondarouk et al. (2020) passen deze benaderingen specifiek toe op de prestatie van lokale overheden bij beleidsimplementatie van EU-beleid. Deze situatie is nauw verwant aan de casus van het SLA. Zo hebben gemeenten veel vrijheden bij het implementeren van EU-beleid (Bondarouk et al., 2020, p. 450; Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Deze vrijheid is bij het SLA terug te vinden in de vrijwillige keuze om wel of niet deel te nemen. Bovendien gaan beide situaties over de implementatie van luchtbeleid bij Nederlandse gemeenten. Vanwege deze overeenkomsten neemt dit onderzoek de verklaringen die Bondarouk et al. (2020) onder de twee benaderingen scharen als startpunt. Vanuit hier zijn de relevante verklaringen die bepalen of een gemeente wel of niet deelneemt aan het SLA gedestilleerd.

Buiten dat er door middel van het SLA beleidsimplementatie plaatsvindt, moet niet vergeten worden dat het SLA ook gericht is op samenwerking. Daarom bestudeert dit onderzoek ook enkele theorie omtrent samenwerking om te zien of hier relevante verklaringen naar voren komen die nog niet aanwezig zijn in het artikel van Bondarouk et al. (2020). Deze theorieën betreffen *collaborative governance*, *collaborative governance regimes*, *policy venues* en *policy networks*. Deze theorieën kennen verschillende raakvlakken met het SLA en leveren daarom enkele interessante verklaringen op.

De uiteindelijke onafhankelijke variabelen die hieruit voortvloeien zijn als volgt. Onder de benadering bereidheid vallen de variabelen beleidsvoorkeur, strategisch middel, *policy saliency*, *policy entrepreneurship* en vertrouwen. De benadering ‘capaciteit’ kent de variabelen menselijk kapitaal en financiële middelen. De hypothesen die dit onderzoek bij deze variabelen opstelt zijn getoetst aan de werkelijkheid.

1.5 Methodologische vooruitblik

De opgestelde hypothesen zijn aan de werkelijkheid getoetst middels een ‘*mixed method*’ onderzoeksdesign. Dit betekent dat het onderzoek zowel van kwalitatieve als kwantitatieve methoden van dataverzameling en analyse gebruikmaakt om een antwoord te geven op de hoofdvraag (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, pp. 14-15). Hiervoor heeft de onderzoeker gekozen omdat de te onderzoeken groep variabelen redelijk groot is. Door het gebruiken van twee methodologische aanpakken kan de groep variabelen verdeeld worden over deze aanpakken. Het onderzoek vertrouwt zo niet op één methodologische aanpak om alle variabelen te onderzoeken. Het gebruik van twee verschillende methoden vergroot zo de reikwijdte van het onderzoek en stelt het onderzoek in staat om per variabele de meest geschikte methodologische aanpak te kiezen (Greene et al., 1989, p. 259). Bovendien kunnen zo nadelen van de ene methodologische aanpak door gebruik van de andere ondervangen worden (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, p. 15).

De precieze gevolgde ‘*mixed-method*’ aanpak is een sequentieel design waarin eerst het kwantitatieve onderdeel plaatsvindt gevolgd door het kwalitatieve onderdeel (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, p. 22). Deze twee onderdelen zijn aan elkaar gekoppeld door middel van een ‘*nested analysis*’. De casusselectie voor het kwalitatieve onderdeel vindt hierbij plaats op basis van de uitkomsten van het kwantitatieve onderdeel (Lieberman, 2005, p. 436). Op deze manier selecteert dit onderzoek cases voor het kwalitatieve deel die geschikt zijn om de uitkomsten van het kwantitatieve onderdeel te verifiëren én om variabelen die het kwantitatieve deel buiten beschouwing laat te onderzoeken.

De data die het onderzoek gebruikt voor het kwantitatieve onderdeel is secundaire data. Dit betekent dat deze data niet verzameld is voor dit onderzoek, maar al bestaat en hergebruikt wordt voor dit onderzoek (Clark, 2005, p. 57). De variabelen waarvoor dit type data gebruikt is betreffen beleidsvoorkeur, *policy saliency*, menselijk kapitaal en financiële middelen. Deze data is vervolgens geanalyseerd middels een multiële logistische regressieanalyse via SPSS.

Het kwantitatieve onderdeel verzamelt en analyseert data voor de variabelen strategisch middel, *policy entrepreneurship* en vertrouwen. Eventuele significante verklaringen uit de kwantitatieve analyse zijn hier ook nogmaals meegenomen. De methode van dataverzameling die dit onderdeel gebruikt is semigestructureerde interviews. Deze methode stelt het onderzoek in staat om gericht naar diepere informatie te vragen en beter inzicht in causaliteit van variabelen te krijgen zonder de respondent teveel te sturen (Gill et al., 2008, p. 291). Transcripten van de interviews zijn vervolgens geanalyseerd middels een abductieve codering. Dit betekent dat de onderzoeker zowel een deductieve als een inductieve codering toepast (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 14).

1.6 Relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is in de aanleiding al ter sprake gekomen, maar deze paragraaf licht deze verder toe. Allereerst is schone lucht een probleem van groot belang, zowel voor de gezondheid van de mens en het klimaat. Inzicht krijgen in de verklaringen die gemeenten drijven om deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord, en indirect ambitieuzere doelen te stellen wat betreft de luchtkwaliteit, kan de organisatie van het akkoord helpen om meer partijen deel te laten nemen. Dit komt op den duur de leefbaarheid van Nederland en gezondheid van Nederlandse burgers alleen maar ten goede. Bovendien zal inzicht in deze verklaringen de sturing en manier van samenwerken binnen het SLA kunnen verbeteren. Wellicht kunnen de uitkomsten van dit onderzoek ook een les zijn en hypothesen schetsen voor toekomstige samenwerking in eenzelfde vorm. Beter weten hoe om te gaan met de verschillende verklaringen die deelnemers en niet deelnemers motiveren kan er namelijk voor zorgen dat samenwerking doelgerichter opgezet wordt (Hysing, 2022, p. 219).

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is meervoudig. Zo worden er verschillende theorieën samengevoegd om een overkoepelend kader te creëren dat getoetst is aan de werkelijkheid. Deze theorie synthese kan nuttig zijn voor toekomstig onderzoek. Aangezien de theorie omtrent motivaties van lokale overheden om deel te nemen aan vrijwillige samenwerkingsverbanden tot dusver redelijk onderontwikkeld blijft, kan dit kader een potentieel startpunt zijn voor toekomstig onderzoek (Angst et al., 2021, p. 693; Hoornbeek et al., 2016; Yoder et al., 2021, p. 1105). Bovendien gebruikt dit onderzoek eerder onderzoek ook als startpunt. De opgestelde verklaringen van Bondarouk et al. (2020) worden getoetst aan een nieuwe casus. Dit draagt bij aan de versterking of falsificatie van verklaringen uit dit onderzoek. Ook bestudeert dit onderzoek proposities van Scott en Thomas (2016) die tot nu toe voornamelijk theoretisch gebleven zijn. Zelf moedigen deze auteurs ook aan om deze theoretische proposities aan de realiteit te toetsen (Scott & Thomas, 2016, p. 209). Omdat dit onderzoek deze theoretische proposities gecombineerd toetst onder de verklaring ‘strategisch middel’ draagt dit onderzoek bij aan het ondersteunen of falsificeren van deze tot nu toe vooral theoretische aannames. Als laatste staat het deels inductief coderen van de interviews het blootleggen van nieuwe verklaringen toe. Daardoor is het mogelijk dat dit onderzoek theorie op dit gebied verder uitbreidt en er nieuwe mogelijkheden voor toekomstig onderzoek ontstaan.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk twee is het beleidskader te vinden. Dit beleidskader zorgt ervoor dat de lezer bekend raakt met het SLA. Het hoofdstuk behandelt achtereenvolgens de doelen, juridische vorm, organisatiestructuur, instrumenten, betekenis van deelname en voortgang ten opzichte van doelen van het SLA. Zo geeft dit hoofdstuk antwoord op deelvraag één. Hoofdstuk twee bevat het theoretisch kader. Paragraaf één en twee bieden de theoretische basis terwijl paragraaf drie de groep te toetsen verklaringen

samenstelt. Dit hoofdstuk geeft zo antwoord op deelvragen twee en drie. Aangezien dit onderzoek een *'mixed-method'* opzet kent, bevat deze thesis twee methodologische hoofdstukken en twee resultaten hoofdstukken. De algemene onderzoeksstrategie en de opzet voor het kwantitatieve onderdeel zijn te vinden in hoofdstuk vier. Hoofdstuk vijf bevat vervolgens de resultaten van dit kwantitatieve onderdeel. Hoofdstuk zes gaat verder met de methoden waarbij de focus ligt op de casusselectie en opzet van het kwalitatieve deel. In het hierop volgende hoofdstuk, hoofdstuk zeven, zijn de kwalitatief gevonden resultaten te vinden. De eerste paragraaf behandelt de deductief getoetste verklaringen, terwijl er in de tweede paragraaf ruimte is voor de inductieve resultaten. Hoofdstuk acht geeft de conclusie die aansluit bij alle resultaten. In de tweede paragraaf van dit hoofdstuk is ruimte voor de discussie.

2. Beleidskader

Dit hoofdstuk legt het doel van het Schone Lucht Akkoord (hierna SLA) uit en beschrijft hoe het SLA bestuurd wordt teneinde het vervolg van deze scriptie begrijpelijker te maken. Achtereenvolgens besteed het hoofdstuk aandacht aan de oorsprong en het doel van het SLA, de juridische vorm, de organisatiestructuur en de gebruikte instrumenten binnen het SLA. Vervolgens volgt er een korte analyse over de deelnemers van het SLA en wat deelname betekent. Daarna gaat het hoofdstuk kort in op de voortgang van het SLA ten opzichte van de doelen. Zo schept dit hoofdstuk de context waarover de rest van het onderzoek gaat. Hiermee beantwoordt dit hoofdstuk deelvraag 1.

2.1 Oorsprong en doel van het SLA

Binnen luchtbeleid zijn er verschillende grens- en advieswaarden te vinden op zowel internationaal als nationaal vlak. Op het globale schaalniveau schrijft de WHO advieswaarden voor over de hoeveelheid schadelijke stoffen die in de lucht mogen zitten. Deze advieswaarden worden de ‘*WHO Air Quality Guidelines (AQG)*’ genoemd (World Health Organization, 2021).. Voldoen aan deze waarden is niet verplicht, iedere overheid kan zelf bepalen of zij van deze advieswaarden gebruikmaakt of niet (World Health Organization, 2021). Sinds de WHO haar advieswaarden vaststelt zijn er meermaals revisies van deze richtlijnen geweest. De laatste globale revisie heeft in 2021 plaatsgevonden (World Health Organization, 2021). De versie hiervoor is uit 2005 afkomstig en een stuk milder in haar advieswaarden. Zo zijn de advieswaarden voor fijnstof in de meest recente versie bijna gehalveerd (World Health Organization, 2021).

Vanuit de Europese Unie zijn er een aantal wetgevende documenten die de normenstelling omtrent luchtkwaliteit regelen. Het doel van dit beleidskader is de luchtvervuiling in Europa terug te dringen en zo gezondheid van de Europese burger te bevorderen en de natuur te beschermen (van Hulst, 2022). Opvallend in dit beleidskader is dat de grenswaarden die de EU stelt een stuk soepeler zijn dan de advieswaarden vanuit de WHO (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2019). Dit komt omdat de EU een afweging maakt tussen gezondheid van de burger en haalbaarheid van beleid. Elke lidstaat moet voldoen aan deze normenstelling.

Deze Europese regelgeving werkt direct door in Nederland via een reeks wetten. Het monitoren van deze wetten en de concrete uitwerking van luchtkwaliteitsbeleid vindt plaats middels het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Dit programma trad in 2009 in werking met als doel te zorgen dat Nederland aan de Europese grenswaarden voor schadelijke stoffen zou voldoen (Kenniscentrum Infomil, z.j.). Nederlandse wetgeving omtrent luchtbeleid volgt de Europese uitwerking dus nauwgezet.

Uit de voorgaande alinea's blijkt dat er een gat zit tussen de advieswaarden van de WHO en Europese grenswaarden die doorwerken in Nederland. De advieswaarden van de WHO zijn vooral gericht op het verbeteren van gezondheid, terwijl de Europese grenswaarden een afweging zijn tussen haalbaarheid en het verbeteren van gezondheid. Nederlandse grenswaarden en beleidsstukken zijn er vooral op gericht te voldoen aan de Europese richtlijn.

Om dit gat te vullen is op 13 januari 2020 het Schone Lucht Akkoord (SLA) in het leven geroepen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 4). In plaats van sturen op Europese grenswaarden, zoals het NSL, stuurt dit akkoord op het realiseren van gezondheidswinst voor iedereen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 4). Het SLA stelt de gezondheid van de burger dus, zoals de WHO voor ogen heeft, voorop. Daarom richt dit akkoord zich op het in 2030 behalen van de WHO advieswaarden uit 2005. Het doel is om op deze manier in 2030 50% gezondheidswinst te behalen ten opzicht van 2016 (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 4). Alle partijen die deelnemen aan het SLA zijn samen verantwoordelijk voor het behalen van dit doel. Alhoewel de WHO in 2021 strengere advieswaarden publiceerde, is het momenteel nog niet duidelijk of het SLA hier op gaat sturen (Schone Lucht Akkoord, 2021).

2.2 Juridische vorm

Het SLA is ingericht als een convenant (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Dit betekent dat het een overeenkomst is tussen de overheid en andere (overheids-)partijen, gericht op het realiseren van bepaalde (beleids-)doelstellingen (Peeters, 1994, p. 1). Het kan ook wel een 'beleidsovereenkomst' genoemd worden (Peeters, 1994, p. 1). Prestaties die de partijen moeten leveren worden schriftelijk vastgelegd. De posities van partijen binnen het convenant zijn gelijkwaardig en de overeenkomst die zij aangaan is vrijwillig. De afspraken binnen een convenant worden gezamenlijk gemaakt en zijn vrijwel altijd stimulerend bedoeld. Alhoewel het kan dat er sancties aan het niet naleven van een convenant zitten, is dit vaak niet het geval (Peeters, 1994, p. 1). Bij het SLA is dit ook niet het geval. Deelnemende partijen erkennen dat de nakoming van afspraken uit het SLA niet in rechte afdwingbaar is. Voor het niet nakomen van afspraken zijn bovendien geen sancties of maatregelen te vinden in het SLA (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 10). Er is alleen sprake van een inspanningsverplichting.

Een dergelijke juridische aanpak levert zowel voor- als nadelen op. Een voordeel is dat een convenant sneller tot stand komt dan regelgeving. Het vormen van regelgeving kan vaak lang duren. Een convenant kan ook snel beleidsresultaat boeken wat handig is bij dringende maatschappelijke problemen (Peeters, 1994, p. 10). Dit gebrek aan regelgeving zorgt ervoor dat een convenant flexibel kan opereren. Een herziening van een overeenkomst middels convenant is makkelijker dan een wetgevend proces (Peeters, 1994, p. 10). Ook kan het convenant, in tegenstelling tot regelgeving, als

blijk van vertrouwen aan andere partijen worden gezien. Zo is het waarschijnlijker dat deze zich constructief opstellen (Peeters, 1994, p. 10). Een nadeel van een convenant is dat de centrale overheid, vanwege de gelijke positie van partijen, meer rekening moet houden met belangen en bevoegdheden van andere partijen (Peeters, 1994, p. 11).

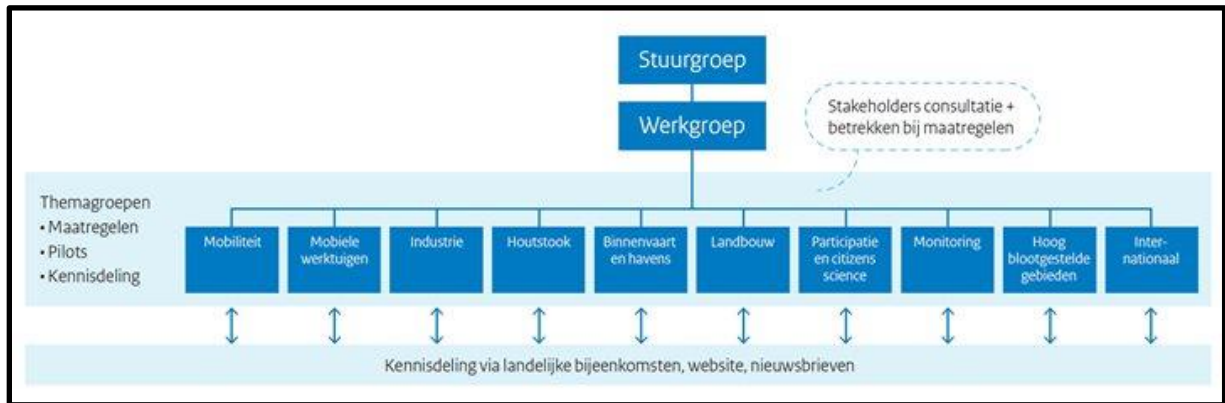
2.3 Organisatiestructuur

Aan het hoofd van de organisatie van het SLA staan de stuurgroep en werkgroep. De stuurgroep bestaat uit bestuurlijke vertegenwoordigers van deelnemende partijen. De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat vertegenwoordigt het Rijk, een gedeputeerde van de provincie Utrecht vertegenwoordigt de provincies en wethouders van de gemeenten Ede, Nijmegen en Rotterdam vertegenwoordigen de gemeenten (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 10). Als taken heeft de stuurgroep (a) het vaststellen van de uitvoeringsagenda, (b) in ontvangstnemen van decentrale uitvoeringsplannen, (c) het opstellen van de gebiedsgerichte aanpak hoog blootgestelde gebieden, (d) het opstellen van een aanpak om gezondheidseffecten bij hoog gevoelige groepen te beperken, (e) het naar behoefte initiëren van werkgroepen en initiatieven om de uitvoering van het SLA effectiever te maken, (f) het opzetten van de monitoring en vaststelling van de monitoringsrapportage en (g) het evalueren van de voortgang en waar nodig voorstellen doen voor het verhogen van de effectiviteit van het akkoord (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 8).

De werkgroep bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers vanuit de gemeenten, provincies en het Rijk. Deze groep ondersteunt de stuurgroep en bereidt besluitvorming voor (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 10). De leden van stuurgroep en werkgroep spelen ook een actieve rol in het informeren van niet deelnemende gemeenten over deelname aan het SLA (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 14)

Centraal in de uitvoering van het SLA staan tien verschillende themagroepen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 10). Deze themagroepen bestaan uit de thema's mobiliteit, mobiele werktuigen, industrie, houtstook, binnenvaart en havens, landbouw, participatie en citizens science, monitoring, hoog blootgestelde gebieden en internationaal (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 10). Deelnemende partijen kunnen kiezen aan welk van deze themagroepen zij willen deelnemen. Binnen een themagroep werken partijen aan het uitwerken en invoeren van maatregelen, opzetten van pilots en ontwikkelen van kennis omtrent het thema (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 11). Hierbij tracht de themagroep externe stakeholders te betrekken ter consultatie en ondersteuning bij het uitvoeren van maatregelen. Enkele 'coördinatoren' leiden de themagroepen en bekijken de voortgang, rapporteren aan de stuur- en werkgroep en organiseren bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten vinden per themagroep minimaal twee keer per jaar

plaats (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 11). In Afbeelding 2.1 is de bovenstaande informatie te vinden in een organogram (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 10).

Afbeelding 2.1 Organogram Schone Lucht Akkoord (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 10)

2.4 Instrumenten

Beleidsinstrumenten op het gebied van milieu zijn als volgt gedefinieerd: ‘Een set technieken waarmee overheidsautoriteiten hun macht gebruiken in een poging de maatschappij te beïnvloeden om zo de natuurlijke omgeving te verbeteren of verslechtering hiervan te voorkomen’ (Mickwitz, 2003, p. 419). Wetenschappelijke literatuur categoriseert deze instrumenten vaak aan de hand van ‘wortels’, ‘stokken’ en ‘preken’ (Pacheco-Vega, 2020, p. 621; Vedung, 1998). Hierbij verwijzen wortels naar economische instrumenten zoals subsidies, stokken naar regelgevende instrumenten en preken naar informerende instrumenten (Pacheco-Vega, 2020, p. 621). Buiten deze drie categorieën is er ook een mix mogelijk van de verschillende categorieën en bevindt een instrument zich altijd op het spectrum van meer dwingend (meer stokken), naar minder dwingend (meer preken en wortels) (Pacheco-Vega, 2020, p. 621; Vedung, 1998). Hieronder zijn de beleidsinstrumenten die het SLA gebruikt uiteengezet en gecategoriseerd op basis van de bovenstaande theorie. Het SLA zelf wordt ook gecategoriseerd.

Een eerste instrument zijn de algemene afspraken die in het akkoord zijn vastgelegd. Deze afspraken zijn uitgewerkt in een gezamenlijke uitvoeringsagenda (Schone Lucht Akkoord, 2022, p. 4). De uitvoeringsagenda stelt een aantal vaste maatregelen op. Ook moeten de deelnemende partijen de doelen en ambities van het SLA zo snel mogelijk opnemen in eigen omgevingsvisies, -plannen en -programma’s (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 17). Dit moeten deelnemers combineren in een Decentrale Uitvoeringsplan (DUP) dat zij ieder jaar aanleveren. Zo kan het SLA op de maatregelen reflecteren middels rapportages (Ruysenaars et al., 2021, p. 9). Alhoewel deze

afspraken niet bindend zijn, zijn deze te categoriseren als regelgevende instrumenten (Evans et al., 2017, p. 22).

Een volgend instrument dat het SLA gebruikt om lokale overheden verder te ondersteunen bij het uitvoeren van maatregelen is de Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (Schone Lucht Akkoord, z.j.-c). Partijen kunnen subsidie aanvragen om maatregelen uit te voeren. Dit is te categoriseren als een economisch instrument (Evans et al., 2017, p. 22).

Het SLA maakt ook gebruik van een kennisagenda als beleidsinstrument. Door middel van de kennisagenda tracht het SLA kennisdeling, kennisontwikkeling en innovatie tussen deelnemers te bevorderen en zo tot een permanente verbetering van luchtkwaliteit te komen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 17). Ook maakt het SLA gebruik van nieuwsbrieven en vindt er een jaarlijks SLA-congres plaats waar deelnemers bij elkaar komen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 12). Op plekken waar kennis nog afwezig is, zet het SLA pilots in om nieuwe aanpakken en maatregelen te ontwikkelen. Dit zijn informerende beleidsinstrumenten (Evans et al., 2017, p. 22).

Op basis van de aangeleverde DUP's maakt Rijkswaterstaat Leefomgeving ieder jaar een rapportage omtrent de voortgang van het SLA (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, pp. 20-21). De organisatie besluit op basis hiervan of er activiteiten, maatregelen of knelpunten zijn die extra aandacht verdienen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 20). Het RIVM maakt ook jaarlijks een rapportage die de luchtkwaliteit op gemeentelijk niveau evalueert, de gezondheidseffecten van stoffen in de lucht meet, en de emissies op landelijk niveau per sector weergeeft (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 21). Deze rapportages zijn gebaseerd op gegevens en de Decentrale Uitvoeringsplannen (DUP) die deelnemers zelf aanleveren. Op basis hiervan stelt het RIVM ook een gezondheidsindicator op die laat zien hoe het gesteld is met de luchtkwaliteit in een gemeente. Deze rapportages worden samengevat in het 'Dashboard voortgang van uitvoering SLA-maatregelen' die te vinden is op de website van het SLA (Schone Lucht Akkoord, z.j.-b). Deze instrumenten zijn te categoriseren als informerende instrumenten die trachten via deze informerende weg deelnemers te beïnvloeden om de gewenste acties te ondernemen (Evans et al., 2017, p. 22). De besproken beleidsinstrumenten zijn hieronder samengevat in Tabel 2.1.

Het SLA zelf is ook een beleidsinstrument vanuit het Rijk. Door de afzonderlijke instrumenten die het SLA gebruikt te bestuderen is het nu mogelijk het SLA zelf te categoriseren. Alhoewel er sprake is van enkele regelgevende instrumenten berust het SLA voornamelijk op informerende instrumenten. Het SLA zelf is dus ook een informerend instrument te noemen. Door middel van communicatie, overtuiging en het presenteren van informatie probeert het SLA aan te sporen tot actie en te zorgen dat partijen zich aansluiten (Evans et al., 2017, pp. 22-23). De regelgevende en economische instrumenten binnen het SLA ondersteunen deze hoofdfunctie.

Tabel 2.1 De gebruikte beleidsinstrumenten binnen het SLA

	Categorie		
	(Evans et al., 2017; Vedung, 1998)		
	Regelgevend	Economisch	Informerend
Beleidsinstrument	<ul style="list-style-type: none"> - Algemene afspraken - Doelen en ambities overnemen - Aanleveren DUP 	<ul style="list-style-type: none"> - Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (SPUK) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kennisagenda - Nieuwsbrieven - SLA-congres - Pilots - Rapportages - Gezondheidsindicator - Monitoringsdashboard

2.5 Deelname en deelnemers

Aan het SLA nemen in 2023 108 partijen deel (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a). Dit betreft alle twaalf de provincies, het Rijk en 95 van de 342 Nederlandse gemeenten. Toen het SLA van start ging in 2020 kende het akkoord nog 45 deelnemers inclusief het Rijk en 9 provincies (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a). De staatscourant presenteert jaarlijks de nieuwe deelnemers aan het SLA. In de periode tot begin 2021 zijn er 31 partijen aangesloten waarvan 29 gemeenten (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021a). De periode van begin 2021 tot begin 2022 kende 20 nieuwe toetredingen waarvan 19 gemeenten (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2022). Dit betekent dat er 12 gemeenten zijn die zich in de periode van begin 2022 tot april 2023 hebben aangesloten (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a). Alhoewel het aantal partijen dat ieder jaar toetreedt licht afneemt, is het aantal deelnemende gemeenten in drie jaar tijd meer dan verdubbeld. In Tabel 2.2 is dit geïllustreerd.

Tabel 2.2 Percentage van gemeenten dat deelneemt aan het SLA door de jaren heen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021a, 2022; Schone Lucht Akkoord, z.j.-a)

Gemeenten die deelnemen aan het SLA				
	2020	2021	2022	2023
Geen deelnemer	89,9	81,5	76,8	72,2
Deelnemer	10,1	18,5	23,2	27,8
Totaal	100%	100%	100%	100%

Met data afkomstig van het CBS en de bovenstaande bronnen heeft de onderzoeker een dataset gecreëerd welke voor de jaren 2020 tot en met 2023 weergeeft welke gemeenten deelnemen aan het SLA, in welke provincie deze gemeenten liggen en hoeveel inwoners deze gemeenten hebben. Met behulp van SPSS maakt dit onderzoek een analyse over het aantal gemeenten dat deelneemt aan het SLA, de ligging van deze gemeenten en het inwonersaantal van deze gemeenten door de tijd heen. Deze output is te vinden in de Tabellen 2.3, 2.4, 2.5 en 2.6.

Tabel 2.3 Percentage van gemeenten binnen een provincie dat deelneemt aan het SLA door de jaren heen

Percentage van gemeenten binnen een provincie dat deelneemt aan het SLA				
	2020	2021	2022	2023
Drenthe	0%	8,3%	8,3%	8,3%
Flevoland	0%	16,7%	16,7%	16,7%
Friesland	0%	5,6%	11,1%	16,7%
Gelderland	5,9%	13,7%	23,5%	27,5%
Groningen	0%	0%	0%	0%
Limburg	3,2%	16,1%	22,6%	32,3%
Noord-Brabant	8,1%	24,6%	28,6%	37,5%
Noord-Holland	14,9%	14,9%	17,8%	20,5%
Overijssel	4%	4%	8%	8%
Utrecht	7,7%	23,1%	34,6%	38,5%
Zeeland	0%	0%	0%	7,7%
Zuid-Holland	10,1%	40,4%	42,3%	46%

Tabel 2.4 Percentage deelnemers aan het SLA afkomstig uit iedere provincie door de jaren heen

Percentage van deelnemers aan het SLA afkomstig uit elke provincie				
	2020	2021	2022	2023
Drenthe	0%	1,5%	1,3%	1,1%
Flevoland	0%	1,5%	1,3%	1,1%
Friesland	0%	1,5%	2,5%	3,2%
Gelderland	8,3%	10,8%	15%	14,7%
Groningen	0%	0%	0%	0%
Limburg	2,8%	7,7%	8,8%	10,5%
Noord-Brabant	13,9%	23,1%	20%	22,1%

Percentage van deelnemers aan het SLA afkomstig uit elke provincie				
	2020	2021	2022	2023
Noord-Holland	19,4%	10,8%	10%	9,5%
Overijssel	2,8%	1,5%	2,5%	2,1%
Utrecht	5,6%	9,2%	11,3%	10,5%
Zeeland	0%	0%	0%	1,10%
Zuid-Holland	47,2%	32,3%	27,5%	24,2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 2.5 Percentage van deelnemers aan het SLA per klasse van gemeentegrootte

Percentage van deelnemers aan het SLA per klasse van gemeentegrootte						
	< 25.000	25.000 – 49.999	50.000 – 99.999	100.000 – 299.999	≥ 300.000	Totaal
2020	8,3%	22,2%	19,4%	38,9%	11,1%	100%
2021	12,3%	29,2%	26,2%	26,2%	6,2%	100%
2022	11,3%	35,0%	27,5%	21,3%	5,0%	100%
2023	14,7%	31,6%	29,5%	20,0%	4,2%	100%

Tabel 2.6 Percentage van gemeenten binnen een klasse van gemeentegrootte dat deelneemt aan het SLA

Percentage van gemeenten binnen een klasse van gemeentegrootte dat deelneemt aan het SLA				
	2020	2021	2022	2023
< 25.000	2,4%	6,5%	7,6%	12,4%
25.000 – 49.999	5,7%	13,5%	20,4%	21,9%
50.000 – 99.999	12,5%	30,4%	37,9%	46,7%
100.000 – 299.999	50,0%	60,7%	60,7%	67,9%
≥ 300.000	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabellen 2.3 en 2.4 maken een aantal zaken duidelijk. Zo blijkt het dat deelnemers aan het SLA ten tijde van de oprichting vooral gemeenten in Zuid- en Noord-Holland betrof. Hier kwamen in het jaar na de oprichting veel gemeenten uit Noord-Brabant bij. Gemeenten uit Groningen, Drenthe en Overijssel doen beduidend minder mee aan het akkoord. Momenteel nemen gemeenten uit de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant het meest deel. Dit onderzoek kan hopelijk een verklaring geven voor dit grote verschil in deelname in gemeenten uit verschillende provincies.

Tabellen 2.5 en 2.6 laten zien dat er vooral grote gemeenten aan het SLA deelnamen toen dit werd opgericht. In de opeenvolgende jaren zijn er meer kleine gemeenten toegetreden waardoor in 2023 het zwaartepunt rond de middelgrote gemeenten lijkt te liggen. Uit Tabel 2.6 blijkt dat het aandeel van grote gemeenten dat deelneemt, ten opzichte van het totale aantal grote gemeenten, erg hoog ligt. Alle gemeenten boven de 300.000 inwoners nemen deel en 60,7% van de gemeenten tussen de 100.000 en 300.000 inwoners. Bij de allerkleinste gemeenten ligt dit percentage het laagste. Op basis van de observaties uit deze twee tabellen lijkt het alsof grotere gemeenten vaker deelnemen aan het SLA.

Onder het kopje ‘instrumenten’ is al enigszins te vinden wat deelnemen aan het SLA betekent. Het SLA verwacht van een deelnemende gemeente in ieder geval dat deze de doelen en ambities van het SLA overneemt en integreert in eigen omgevingsvisies, -plannen en -programma’s (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b, p. 17). Hierover moet de deelnemer een decentraal uitvoeringsplan inleveren waarin staat vastgelegd hoe dit precies plaatsvindt (Ruysenaars et al., 2021, p. 9). Verdere deelname, zoals deelname aan themagroepen, is geheel vrijblijvend en elke gemeente is vrij om te bekijken hoe zij de instrumenten van het SLA inzet. Een gemeente kan ook altijd besluiten om uit het SLA te stappen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 10). Als nieuwe gemeenten geïnteresseerd zijn in deelname aan het SLA kunnen deze zich op ieder moment aansluiten door namens bevoegd gezag een verzoek in te dienen bij het SLA (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b).

In de uitvoeringsagenda van het SLA is te vinden welke gemeenten en provincies precies deelnemen aan welke themagroepen en welke pilots uitgevoerd worden door welke deelnemers (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Hierin is opvallend dat de gemeenten die deelnemen aan themagroepen en pilots vooral grote gemeenten zijn. Kleinere gemeenten zijn in deze lijsten bijna niet te vinden, met uitzondering van de themagroepen houtstook en landbouw. Van de grote steden is het opvallend dat Amsterdam alleen deelneemt aan de themagroep ‘internationaal’. De rest van de groepen laat de gemeente links liggen. Dit terwijl gemeenten als Nijmegen, Rotterdam en Utrecht in bijna alle themagroepen te vinden zijn.

2.6 Voortgang ten opzichte van doelen

Het RIVM en het SLA zelf publiceren jaarlijks voortgangsrapportages over het SLA en haar doelbereik. De conclusies van de meest recente rapportages worden hier kort besproken. Dit omdat deze rapportages verder aantonen waarom het relevant is dit onderzoek naar verklaringen voor deelname uit te voeren.

In 2022 maakte het RIVM de Monitoringsrapportage Doelbereik Schone Lucht Akkoord openbaar (Ruysenaars et al., 2021). Hierin heeft het RIVM de gezondheidswinst in Nederland berekend in drie verschillende scenario’s. In de eerste van deze scenario’s is de gezondheidswinst berekend die

wordt behaald met het reeds vastgestelde beleid. Het tweede scenario berekent gezondheidswinst waarin het voorgenomen beleid, inclusief aanvullend SLA-beleid wordt uitgevoerd. Hierin zijn dus ook de ingeleverde decentrale uitvoeringsplannen van lokale overheden verwerkt. De voortgang vanuit het SLA blijkt dus uit dit tweede scenario. Uit de berekeningen van dit scenario blijkt dat het SLA goed onderweg is. De berekeningen stellen vast dat in 2030 een gezondheidswinst van 47% ten opzichte van 2016 wordt behaald (Ruysenaars et al., 2021, p. 10). Aangezien één van de doelen van het SLA is om in 2030 een gezondheidswinst van 50% ten opzichte van 2016 te halen, is 47% goed in de richting van dit streven. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het voorgestelde beleid dit percentage alleen behaalt als overheden al het beleid ook in volledigheid uitvoeren (Ruysenaars et al., 2021, p. 10).

In deze kanttekening ligt een belangrijk pijnpunt. Van alle vaste maatregelen uit het SLA is op dit moment 27% in uitvoering (Schone Lucht Akkoord, 2022, p. 25). 1% van de maatregelen is al afgerond. Bij aanvullende maatregelen ligt het percentage dat in uitvoering is op 58%. Aangezien de organisatie van het SLA verwacht dat 68% van de totale maatregelen in het begin van het akkoord (2020-2022) wordt uitgevoerd, zijn deze percentages aan de lage kant (Schone Lucht Akkoord, 2022, p. 25). Als het SLA het eerder besproken scenario van het RIVM wil halen, zullen uitvoerende partijen de komende jaren een inhaalslag moeten maken in de uitvoering van maatregelen. Ook kan het SLA winst behalen op het aantal partijen dat daadwerkelijk een Decentraal Uitvoeringsplan (DUP) inlevert. In maart 2022 leverden 60 van de 81 partijen een DUP in (Schone Lucht Akkoord, 2022, p. 7). Dit is er maar één meer dan in 2021, toen er een stuk minder partijen deelnamen (Schone Lucht Akkoord, 2022, p. 26). Op dit punt kan de toewijding van deelnemende partijen dus nog verhoogd worden. Een andere oplossing om meer gezondheidswinst te behalen is het overtuigen van meer gemeenten om deel te nemen aan het SLA en zo de maatregelen uit te voeren. Vandaar dat dit onderzoek naar de redenen van gemeenten om al dan niet deel te nemen relevant is.

3. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk beschrijft de theoretische verkenning waaruit de verklaringen en hypothesen voortvloeien die kunnen zorgen voor wel of geen deelname aan het SLA. Het kader maakt het argument dat verklaringen die prestatie van gemeenten bij beleidsimplementatie beïnvloeden, ook van toepassing zijn op de keuze van gemeenten om al dan niet deel te nemen aan het SLA. Vervolgens vullen theorieën omtrent samenwerkingsverbanden deze theoretische fundering aan om tot een sterkere onderbouwing te komen. De uiteindelijke verklaringen en hypothesen zijn afkomstig uit deze theoretische inzichten en te vinden in paragraaf 3.3. Op deze manier beantwoordt dit hoofdstuk deelvraag 2 en 3.

3.1 Bereidheid en Capaciteit

Onderzoek omtrent motivaties van lokale overheden om deel te nemen aan vrijwillige samenwerkingsverbanden zoals convenanten blijft tot dusver redelijk onderontwikkeld (Angst et al., 2021, p. 693; Hoornbeek et al., 2016; Yoder et al., 2021, p. 1105). Bovendien focust bestaand onderzoek zich vaak op samenwerking tussen exclusief lokale overheden en zijn dit vaak redelijk specifieke casestudy's (Hoornbeek et al., 2016; Yoder et al., 2021). Wel zijn er samenvattende artikelen te vinden over motivaties van lokale overheden om samen te werken, maar deze zijn weinig empirisch onderbouwd (Warm, 2011). Wanneer er specifiek wordt gekeken naar de motivaties van lokale publieke managers om deel te nemen aan vrijwillige samenwerking, heeft de literatuur ook weinig te bieden (Scott & Thomas, 2016, p. 192). Wel is er veel brede theorie te vinden over samenwerking bij overheden en waarom deze ontstaat (Emerson & Nabatchi, 2015; Feiock, 2007, 2013; Molin & Masella, 2016). Wanneer deze theorieën ingaan op motieven voor deelname spreken zij over actoren, in plaats van lokale besturen, of worden deze niet specifiek over de motieven (Emerson & Nabatchi, 2015; Feiock, 2007, 2013; Molin & Masella, 2016). Deze theorieën zijn dus wel bruikbaar, maar geven geen specifieke informatie over motieven voor lokale besturen. Daarom is het goed een stap terug te doen van literatuur omtrent samenwerkingsverbanden en te kijken of er gebieden zijn waar lokale overheden een soortgelijke keuze maken.

Een logische vervolgstap is zoeken binnen theorie omtrent prestatie op het gebied van beleidsimplementatie. Deze keuze is logisch aangezien een hoge prestatie op het gebied van implementatie te vergelijken is met de keuze tot deelname aan het SLA. De redenering is als volgt. Beleidsimplementatie gaat om 'het vertalen van beleid naar acties' (Barrett, 2004, p. 251). Een manier om de prestatie van overheden op dit gebied te vergelijken is kijken naar de 'beleidsoutput': acties die een overheid onderneemt als reactie op een wet (Bondarouk et al., 2020, p. 451). Een overheid die goed presteert in beleidsimplementatie zal meer uitvoerige acties ondernemen dan een overheid die slecht presteert (Bondarouk et al., 2020, p. 452). In het SLA spreken deelnemende gemeenten de belofte uit om extra beleid omtrent schone lucht te implementeren (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat,

2020, p. 4). Deelnemen aan het SLA is dus een keuze van een gemeente om over te gaan tot meer uitvoerige actie op het gebied van schone lucht. Een gemeente kan er ook voor kiezen om deze actie niet te ondernemen, maar doet dit toch. Deelname aan het SLA leidt dus tot meer uitvoerige ‘beleidsoutput’. Het verschil tussen een hoge of lage prestatie op het gebied van beleidsimplementatie is dus te vergelijken met het verschil tussen deelnemen en niet deelnemen. Omdat deze stap mogelijk is, is theorie in de hoek van prestatie in beleidsimplementatie bruikbaar voor dit onderzoek.

Twee veelgebruikte benaderingen binnen theorie omtrent beleidsimplementatie zijn de ‘bereidheid’ om te implementeren en de ‘capaciteit’ om te implementeren (Bondarouk et al., 2020; Hartlapp, 2007; Treib, 2014; Zürn & Joerges, 2005). Hier verwijst ‘bereidheid’ naar de moedwillige keuze die een actor kan maken om wel of niet te implementeren (Treib, 2014, p. 11). ‘Capaciteit’ stelt dat implementatie geen vrijwillige keuze is, maar bepaald wordt door de beschikbaarheid van middelen en administratieve beperkingen (Treib, 2014, p. 11). Aan deze benaderingen liggen aannames ten grondslag die ook terugkeren in theorie omtrent samenwerking tussen overheden. Hieronder worden deze aannames verder uiteengezet. Deze paragraaf beargumenteert zo waarom deze benaderingen ook op motieven voor deelname aan het SLA van toepassing kunnen zijn.

3.1.1 Bereidheid

Literatuur omtrent ‘bereidheid’ gaat over de bewuste keuze die een actor kan maken om beleid wel of niet te implementeren (Treib, 2014, p. 11). De actor maakt deze keuze door het afwegen van kosten en baten die het wel implementeren van beleid met zich meebrengt, ten overstaan van de kosten van het niet gehoorzamen van de hogere bestuurslaag die dit beleid oplegt (Treib, 2014, p. 11). Hieraan ligt dus een rationele keuze van de bestuurslaag ten grondslag die tracht de kosten en baten van implementatie zo goed mogelijk tegen elkaar af te wegen. In literatuur omtrent samenwerking wordt eenzelfde kosten-baten overweging gezien als een zaak die lokale besturen drijft tot samenwerking (Feiock, 2007, p. 51). Lokale actoren wegen zowel de collectieve voordelen, economische voordelen, politieke kansen en andere private voordelen van samenwerking, af tegen de kosten om over te gaan tot samenwerking (Feiock, 2007, p. 49).

Het is aan te nemen dat deze kosten-baten afweging ook van toepassing is op de keuze van gemeenten om deel te nemen aan het SLA. Allereerst maakt de gemeente een keuze bepaald beleid te implementeren door deelname aan het SLA én besluit zij samen te werken door deelname aan het SLA. Aangezien literatuur in beide velden wijst naar een rationele kosten-baten afweging die aan de grondslag van deze actie ligt, zal dit hier waarschijnlijk ook het geval zijn (Feiock, 2007; Treib, 2014). Daarom neemt dit onderzoek aan dat deelname aan het SLA door Nederlandse gemeenten deels een moedwillige keuze is die geïnformeerd wordt door een kosten-baten afweging. De gemeente maakt dan een rationele afweging tussen de voor- en nadelen van goed presteren, en de voor- en nadelen van slecht presteren op

het gebied van schone lucht. In andere woorden betekent dit dat ‘bereidheid’ invloed heeft op de keuze van een gemeente om al dan niet deel te nemen aan het SLA.

3.1.2 Capaciteit

Literatuur omtrent ‘capaciteit’ stelt dat implementatie geen vrijwillige keuze is, maar bepaald wordt door de beschikbaarheid van middelen en administratieve beperkingen binnen een organisatie (Treib, 2014, p. 11). Of een lokale overheid beleid goed implementeert, hangt dan af van de ‘capaciteit’ van een lokale overheid (Bondarouk et al., 2020, p. 452).

Het is aan te nemen dat capaciteit van een gemeente ook invloed heeft op haar keuze om deel te nemen aan het SLA. Gemeenten hebben beperkte middelen en moeten een keuze maken over hoe zij deze inzetten (Montibeller & Franco, 2011). De keuze waar gemeenten financiële middelen inzetten is redelijk constant. Een verandering in de inzet van deze middelen vindt plaats via incrementele stappen (Montibeller & Franco, 2011, p. 4). Wanneer lokale besturen maar beperkte financiële middelen hebben, zullen zij deze eerst alloceren aan het continueren van bestaand beleid en het volgen van voorschriften vanuit de centrale overheid over hoe zij deze middelen moeten gebruiken (Montibeller & Franco, 2011, p. 4). Pas daarna investeert een gemeente financiële middelen in nieuw beleid. Hierdoor blijft de allocatie van financiële middelen redelijk stabiel.

Een gemeente kan ook menselijke middelen en capaciteit hebben. Zo doet onderzoek vermoeden dat de kwaliteit van personeel en het behouden van dit personeel invloed heeft op de prestaties van gemeenten bij beleidsimplementatie (Walker & Andrews, 2013, p. 126). Onderzoek omtrent samenwerking laat zien dat beschikbare middelen zoals kennis invloed hebben op de bereidheid van lokaal bestuur om deel te nemen aan samenwerking (Angst et al., 2021, p. 695). Dit omdat deze kennis actoren in staat stelt meer macht uit te oefenen binnen de samenwerking, waardoor de voordelen van de samenwerking vooral voor deze lokale besturen merkbaar zijn (Angst et al., 2021, p. 695). Het gevolg hiervan is dat lokale besturen zonder deze middelen niet zullen deelnemen, aangezien zij het gevoel hebben dat de voordelen toch niet voor hen zullen zijn.

Met deze zaken in het achterhoofd, is het goed aan te nemen dat de beschikbaarheid van middelen een effect heeft op deelname aan het SLA. Als deelname aan het SLA te vergelijken is met het goed implementeren van nieuw beleid, dan is het ook aan te nemen dat hier pas ruimte voor is wanneer middelen minder schaars zijn, zoals bij veel nieuw beleid. Bovendien kent theorie omtrent samenwerking een grote rol toe aan de impact van beschikbare middelen in de overweging om deel te nemen aan samenwerking (Angst et al., 2021, p. 695; Emerson & Nabatchi, 2015, p. 28).

3.1.3 Toepassing in een vergelijkbaar onderzoek

Het artikel van Bondarouk et al. (2020) past de benaderingen ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’ specifiek toe op de prestatie van lokale overheden bij beleidsimplementatie van EU-beleid. Deze toepassing komt dicht in de buurt bij de keuze van gemeenten om deel te nemen aan het SLA. De EU kan namelijk moeilijk handhaven op implementatie en heeft daarom de ‘vrijwillige’ inzet van lokale besturen nodig om beleid te implementeren (Bondarouk et al., 2020, pp. 449-450). Het SLA is ook sterk afhankelijk van de vrijwillige inzet van gemeenten voor het bereiken van haar doelen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Ook geeft EU-beleid gemeenten aanzienlijke vrijheid om te bepalen hoe zij regelgeving precies implementeren (Bondarouk et al., 2020, p. 450; Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Gemeenten kunnen dus kiezen om zich hard voor deze regelgeving in te spannen, of minder hard. Deze vrijheid is te vergelijken met de vrijwillige keuze die een gemeente heeft om wel of niet deel te nemen aan het SLA, ofwel een harde inspanning voor luchtbeleid te leveren of een minder harde inspanning. Er is dus in beide gevallen de keuze aanwezig om maximaal of minimaal te implementeren, ofwel een harde of een minder harde inspanning te leveren.

Bovendien onderzoekt het artikel van Bondarouk et al. (2020) implementatie van Europees beleid omtrent schone lucht door Nederlandse gemeenten. Aangezien deze casus erg nauw verwant is aan het SLA, is het aannemelijk dat de resultaten uit het onderzoek van Bondarouk et al. (2020) ook in een bepaalde mate toepasbaar zullen zijn op deze casus. Ook komen veel van de verklaringen die Bondarouk et al. (2020) onder de benaderingen scharen terug in literatuur omtrent de keuze voor samenwerking (Emerson & Nabatchi, 2015).

Vanwege de bovenstaande redenen, maar voornamelijk omdat zowel dit onderzoek als het onderzoek van Bondarouk et al. (2020) draaien om het vrijwillig implementeren van beleid omtrent schone lucht door Nederlandse gemeenten, is het artikel van Bondarouk et al. (2020) als fundering voor de groep verklaringen genomen. Paragraaf 3.3 bespreekt de verklaringen die Bondarouk et al. (2020) onder de benaderingen ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’ scharen.

3.2 Aanvullende theorieën

Deze paragraaf bespreekt enkele van de meest prominente theorieën omtrent samenwerking in het openbaar bestuur. Dit omdat het SLA ook een samenwerkingsverband is. Door enkele theorieën omtrent samenwerking te bespreken biedt deze paragraaf verdieping aan de benaderingen ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’ en wordt de context van het SLA beter omvat dan door enkel naar theorie omtrent beleidsimplementatie te kijken. De besproken theorieën betreffen *collaborative governance*, *collaborative governance regimes*, *policy venues* en *policy networks* (Ansell & Gash, 2007; Baumgartner & Jones, 1993; Emerson & Nabatchi, 2015; Emerson et al., 2012; Enroth, 2011; Fischer & Leifeld, 2015). De onderzoeker voert een verkenning uit door de definitie van de hoofdconcepten die

een theorie gebruikt naast het SLA te leggen. Zo bekijkt dit onderzoek of de theorie goed aansluit bij de precieze vorm van samenwerking die binnen het SLA plaatsvindt. Bij een goede aansluiting put de volgende paragraaf inspiratie uit deze theorie voor het opstellen van de uiteindelijke verklaringen.

3.2.1 Collaborative governance

Collaborative governance is een concept dat voortkomt uit het bestuderen van samenwerkingen en dat veelvuldig aandacht krijgt in bestuurskundig onderzoek (Batory & Svensson, 2019, p. 1; Emerson & Nabatchi, 2015, p. 3; Schedler & Proeller, 2002). Vanwege deze veelvuldige aandacht en het feit dat het concept om samenwerking draait, is een nadere bestudering op zijn plaats.

Collaborative governance is door de veelvuldige aandacht onder verschillende benamingen gangbaar en kent verschillende variërende definities (Batory & Svensson, 2019, p. 1). Het concept is daarom ook wel een ‘*fuzzy concept*’ te noemen (Batory & Svensson, 2019). Met deze kanttkening in het achterhoofd hanteert dit onderzoek de volgende definitie voor *collaborative governance* in navolging van Emerson en Nabatchi (2015, p. 229): ‘de processen en structuren van publieke besluitvorming en management welke mensen betreft over de grenzen van openbare instanties, bestuursniveaus, en/of de publieke, private en civiele sfeer om een publiek doel te vervullen dat anders niet vervuld had kunnen worden.’ Deze definitie sluit erg goed aan bij het SLA en wat er binnen het akkoord plaatsvindt. De samenwerking in het SLA vindt namelijk vooral plaats tussen overheidsinstanties. Alhoewel het betrekken van stakeholders en burgers ook belangrijk is, is de institutie van het SLA toch vooral gericht op bestuurslagen laten samenwerken (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Burgers en stakeholders hebben een grote rol, maar kunnen geen deelnemer worden. Het overschrijden van institutionele grenzen speelt dus een grote rol in het SLA (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020).

Emerson en Nabatchi (2015) worden nog specifiekier door de term *collaborative governance regime* ofwel *CGR* te introduceren. Onder een *CGR* verstaan zij types bestuursystemen in welke grensoverschrijdende (zoals ook bedoeld bij de definitie van *collaborative governance*) samenwerking het voornaamste middel van verhouden, beslissen en activiteit is tussen autonome deelnemers die samen een collectief doel willen bereiken dat gespecificeerd wordt door één of meerdere doelen (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 230; Emerson et al., 2012, p. 6). De focus op het systeem binnen deze definitie zorgt ervoor dat dit begrip nog beter aansluit op het geïnstitutionaliseerde karakter van het SLA. Het begrip *CGR* kent bovendien andere kenmerken die goed lijken te passen bij het SLA.

Het eerste kenmerk van deze definitie is dat een *CGR* een brede oriëntatie moet hebben op publiek beleid of publieke diensten (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 19). Met haar oriëntatie op het verzorgen van schone lucht in Nederland en het opstellen van maatregelen die hieraan bijdragen voldoet het SLA aan dit criterium (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020).

Ook moet er sprake zijn van een systeem waarbij verschillende autonome organisaties betrokken zijn die verschillende interesses en/of jurisdicties hebben (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 19). Alhoewel de overkoepelende interesse van deelnemers aan het SLA hetzelfde zal zijn, namelijk zorgen voor schone lucht aan de hand van de WHO-advieswaarden, is het aan te nemen dat verschillende gemeenten eigen interesses zullen hebben. Hierbij kan gedacht worden aan de precieze inhoud van regelingen en voorwaarden onder welke zij mee doen.

Een derde kenmerk is dat een *CGR* intentioneel institutionele en procedurele normen en regels zal ontwikkelen die samenwerking bevorderen (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 19). Dit lijkt bij het SLA het geval te zijn zoals gedemonstreerd in hoofdstuk 2. In het SLA zijn verschillende artikelen opgesteld die stellen dat deelnemende partijen samenwerking dienen te zoeken (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, pp. 6-7).

Het vierde en laatste kenmerk is dat een *CGR* herhaalde interactie tussen deelnemers heeft en dat de samenwerking actief is voor een langere tijd (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 19). Hieraan voldoet het SLA ook. Hoofdstuk 2 geeft de verschillende instrumenten, zoals een congres, nieuwsbrieven en themagroepen, weer waarmee deelnemer interacteren. Bovendien is het SLA inmiddels ook al drie jaar actief (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020).

Zoals de analyse hierboven laat zien lijkt de definitie van een *CGR* en *collaborative governance* goed aan te sluiten bij wat het SLA is. Daarom is literatuur omtrent *collaborative government regimes* en *collaborative governance* geschikt als aanvullende theorie voor dit onderzoek.

3.2.2 Policy venues

Een *policy venue* kan gedefinieerd worden als ‘een institutionele plek waar problemen en de oplossingen daarvan gevormd worden’ (Baumgartner & Jones, 1993, p. 32; Timmermans & Scholten, 2006, p. 1105). Het zijn plekken waar beleid gevormd wordt, het steun verkrijgt en potentieel aangenomen wordt als bindende beslissingen (Timmermans & Scholten, 2006, p. 1105). Op deze plekken worden problemen strategisch onder controle gehouden door een ‘beleidsmonopolie’ te stabiliseren of destabiliseren (Timmermans & Scholten, 2006, p. 1105).

Veel van de kenmerken van een *policy venue* sluiten goed aan bij het SLA. De vorming en oplossing van problemen die plaatsvindt binnen een *policy venue* is er hier een van. Dit omdat er door de oprichting van het SLA als het ware een probleem gevormd wordt. Vóór de oprichting van het SLA werd er in Nederland namelijk gestuurd op het behalen van Europese richtlijnen wat betreft luchtvervuiling (Kenniscentrum Infomil, z.j.). Door het oprichten van het SLA werd dit verlegd naar sturen op gezondheidswinst, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Binnen het SLA wordt op deze manier het probleem gevormd. Zonder de

aanwezigheid van het SLA zou het niet behalen van 50% gezondheidswinst in 2030 ten opzichte van 2015 geen probleem zijn, maar door het SLA op te richten en deel te nemen aan het SLA wordt dit een doelstelling en is het een probleem als deze doelstelling niet behaald wordt (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). De omstandigheden voor het probleem bestonden dus al vóór de oprichting van het SLA, maar dit werd niet als probleem gezien totdat het SLA dit als zodanig definieerde.

Ook denken de deelnemers van het SLA na over oplossingen voor dit probleem. Samen met betreffende stakeholders denken deelnemers na over maatregelen die bijdragen aan doelbereik (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Er kan zelfs gesteld worden dat het SLA een poging is van de overheid om het beleidsmonopolie omtrent luchtvervuiling verder naar zich toe te trekken. Door het SLA staat het probleem namelijk prominenter op de agenda bij gemeenten en door het uitsluitend toelaten van overheden hebben deze uiteindelijk de meeste controle over de uitkomsten van het akkoord.

Alhoewel het SLA wel beleid vormt, kan het SLA geen bindende beslissingen nemen. Dit staat expliciet vastgesteld binnen het akkoord (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 10). Bovendien kunnen deelnemers hun deelname aan het SLA altijd stopzetten (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, p. 10). Aan deze conditie van een *venue* voldoet het SLA dus niet.

Een *policy venue* komt dus voor een groot deel overeen met het SLA. In combinatie met de belangrijke plek die bestuurskundige literatuur toekent aan *policy venues* in het proces van beleidsverandering, geeft dit aanleiding literatuur omtrent *policy venues* te gebruiken voor verdieping en versteviging van de perspectieven ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’ (Baumgartner & Jones, 1993; Pralle, 2003; Timmermans & Scholten, 2006).

3.2.3 Policy networks

Een andere relevante theorie binnen de context van het SLA is netwerktheorie, specifiek *policy network theory* (Enroth, 2011). Deze theorie is relevant vanwege de lange geschiedenis en goede onderbouwing in wetenschappelijke literatuur. Bovendien lijken de centrale concepten van een beleidsnetwerk goed aan te sluiten op het SLA.

Het concept beleidsnetwerk wordt van oudsher gebruikt om relaties tussen organisaties te signaleren en de invloed van deze relaties op het beleidsproces te bepalen (Klijn & Koppejan, 2000, p. 138). Hoewel er verschillende stromingen binnen literatuur omtrent beleidsnetwerken zijn, zijn deze stromingen het eens over een aantal ‘basisprincipes’. Deze principes betreffen onderlinge afhankelijkheid, coördinatie en pluralisme (Enroth, 2011, p. 27). Met onderlinge afhankelijkheid wordt bedoeld dat de deelnemers aan een beleidsnetwerk op elkaars middelen zijn aangewezen om hun doelen te bereiken. Coördinatie betekent dat deelnemers aan het netwerk gezamenlijk moeten handelen om

gedeelde doelen te bereiken. Pluralisme betekent dat netwerken relatief autonoom zijn ten opzichte van andere netwerken en de staat. Hiermee bedoelt de literatuur niet dat de overheid niet kan deelnemen in een netwerk en dat interactie met andere netwerken onmogelijk is, maar dat het netwerk iets kan ondernemen zonder de staat of andere netwerken nodig te hebben (Enroth, 2011, p. 21). Met deze elementen in het achterhoofd wordt in dit onderzoek de volgende definitie voor een beleidsnetwerk gehanteerd: 'Een beleidsnetwerk verwijst naar de interactiepatronen tussen verschillende organisaties en individuele stakeholders betrokken bij de besluitvorming (dat tot uiting komt in 'games' en arena's), om zo een gemeenschappelijk beleidsprobleem aan te pakken en hopelijk te komen tot een gezamenlijke en gedeelde oplossing' (Molin & Masella, 2016, p. 830).

Een vergelijking tussen het bovenstaande en het SLA laat overeenkomsten zien. Zo bestaat er binnen het SLA een zekere onderlinge afhankelijkheid tussen deelnemers. Dit aangezien het zonder onderlinge kennisdeling en het delen van middelen moeilijker zou zijn om tot de doelen van het akkoord te komen. Ook is er coördinatie nodig. De doelen die het SLA stelt kunnen niet bereikt worden als de deelnemers niet samenwerken om tot een oplossing te komen. Dit vanwege het grensoverschrijdende karakter van schone lucht (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Of er ook sprake is van pluralisme is moeilijk te beoordelen. Het is namelijk moeilijk vast te stellen of het SLA veel kan bereiken zonder andere netwerken te gebruiken. Om uitstootbeperkende maatregelen met betrekking tot bijvoorbeeld mobiliteit te verwezenlijken, kan het dat er samenwerking buiten het SLA nodig is. Het SLA lijkt door de vele beleidsthema's die raken aan luchtvervuiling toch verweven te zijn met andere netwerken.

Het SLA voldoet dus aan twee van de drie kenmerken van een beleidsnetwerk en sluit voor een groot deel aan bij het SLA. Alhoewel de kenmerken niet helemaal overeenkomen, en het SLA slechts een institutie in een groter netwerk kan zijn, is deze theorie toch relevant. De theorie is vooral relevant omdat deze zich focust op de relaties en interacties tussen actoren (Molin & Masella, 2016, p. 834). Hierbij zijn vertrouwen en onderlinge afhankelijkheid tussen actoren belangrijk om gevoelens van opportunistisch gedrag te onderdrukken (Molin & Masella, 2016, p. 834). Dit sociale aspect is grotendeels afwezig in de eerder besproken benaderingen die vaak juist handelen vanuit opportunistische gedrag benadrukken. De theorie is dus van belang omdat deze samenwerking op een fundamenteel andere manier benadert en daarom een waardevol ander perspectief biedt.

3.3 Theoretische verklaringen voor deelname aan het SLA

Deze paragraaf behandelt verklaringen die voortvloeien uit Bondarouk et al. (2020) en de hiervoor besproken theorieën. Eerst behandelt de paragraaf de verklaringen die onder de benadering 'bereidheid' vallen. Hierna volgen de verklaringen onder de benadering 'capaciteit'.

3.3.1 Bereidheid

Deze deelparagraaf zet de verklaringen die Bondarouk et al. (2020) onder ‘bereidheid’ scharen uiteen. Alle verklaringen worden behandeld en de onderzoeker beargumenteert waarom verklaringen wel of niet van toepassing zijn op de situatie van het SLA. Bovendien vloeien er uit de theorieën omtrent samenwerking twee nieuwe verklaringen voort.

Beleidsvoorkeur

Een eerste verklaring die Bondarouk et al. (2020) onderscheiden is beleidsvoorkeur. Beleid heeft meer kans geïmplementeerd te worden als dit in lijn is met de beleidsvoorkeur van sleutelspelers binnen een gemeente (Bondarouk et al., 2020, p. 453). Met sleutelspelers in een gemeente worden het college van burgemeester en wethouders, de gemeenteraad en lokale beleidsambtenaren bedoeld (Bondarouk et al., 2020, p. 453). Als deze sleutelspelers een voorkeur hebben voor ambitieus beleid op het gebied van schone lucht zal deelname aan het SLA waarschijnlijker zijn. Ligt de voorkeur voor ambitieus beleid lager, dan zal toetreding tot het SLA minder waarschijnlijk zijn. Ook is het belangrijk dat deze voorkeur voor ambitieus beleid op het gebied van schone lucht gedeeld wordt door de sleutelspelers binnen de gemeente (Bondarouk et al., 2020, p. 453). Als er bijvoorbeeld één wethouder is die op het gebied van schone lucht graag ambitieus beleid zou zien, maar dit niet gedeeld wordt door andere sleutelspelers in de gemeente, is deelname aan het SLA minder waarschijnlijk.

Deze verklaring legt het inhoudelijke beleid dat door deelname aan het SLA geïmplementeerd moet worden naast de ambitie van sleutelspelers binnen een gemeente. De verklaring is dus afkomstig vanuit een rationele afweging die een actor maakt over het beleid dat het SLA oplevert en de overeenkomstigheid met het beleid dat de actor voor ogen heeft. Als deze meer in lijn liggen, dus als de actor een ambitieuzere voorkeur heeft voor schone lucht beleid, stijgen de baten van een samenwerking (Feiock, 2007, p. 51). Hierbij wordt er dus puur en alleen naar de inhoud van het beleid gekeken, niet naar andere zaken die deelname aan het SLA teweeg brengt. Daarom stelt dit onderzoek bij de verklaring beleidsvoorkeur de volgende hypothese op:

Hypothese 1: Hoe ambitieuzer de beleidsvoorkeur van sleutelspelers binnen een gemeente op het gebied van schone lucht is, en hoe meer gedeeld deze ambitie is over sleutelspelers, hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.

Strategisch middel

Een tweede verklaring die de bereidheid om deel te nemen aan het SLA kan verhogen is de mogelijkheid om het SLA te gebruiken als strategisch middel (Scott & Thomas, 2016). Deze verklaring is niet afkomstig uit Bondarouk et al. (2020), maar wordt toegevoegd om een onderscheid te maken tussen de

baten van het inhoudelijke beleid dat het SLA oplevert, hierboven beschreven als beleidsvoorkeur, en de niet-inhoudelijke voordelen die deelname aan het SLA oplevert. Het gaat bij deze verklaring dus om strategische voordelen die deelname aan het SLA kan opleveren, in plaats van het teweegbrengen van beleid in lijn met een inhoudelijke voorkeur.

Volgens Scott en Thomas (2016) bestaan er specifieke strategische beleidsdoelen die publieke managers een rationele afweging doen maken om al dan niet tijd, geld of andere middelen te besteden aan een samenwerkingsverband als het SLA (Scott & Thomas, 2016, p. 194). Als een publieke manager deze strategische beleidsdoelen middels het samenwerkingsverband kan behalen, zal de organisatie van deze manager deelnemen (Scott & Thomas, 2016, p. 194). Het samenwerkingsverband wordt dan gebruikt als strategisch middel. Wie Scott en Thomas (2016) precies bedoelen met publieke managers is niet geheel duidelijk. Deze scriptie beschouwt onder ‘publieke managers’ dezelfde actoren die Bondarouk et al. (2020, p. 453) sleutelspelers noemen (burgemeester, wethouders, raadsleden en relevante beleidsambtenaren), aangezien deze spelers uiteindelijk kiezen welk beleid er geïmplementeerd wordt (Bondarouk et al., 2020, p. 453).

Theorie omtrent *policy venues* ondersteunt deze verklaring verder. Deze theorie stelt namelijk eveneens dat rationele actoren zullen kiezen voor een *venue* waarin de beleidsdoelen van de actor het best te verwezenlijken zijn (Pralle, 2003, p. 233). Dit noemt de theorie *venue shopping*. Vanuit deze theorie is het dus ook strategisch voor gemeenten om voor het SLA te kiezen als het akkoord bijdraagt aan het bereiken van (strategische) beleidsdoelen.

Dit onderzoek heeft beargumenteerd dat theorie omtrent *collaborative governance* en *policy venues* ook op het SLA toepasbaar is. Daarom is op basis van de bovenstaande informatie de volgende hypothese opgesteld:

Hypothese 2: Hoe beter sleutelspelers binnen een gemeente het SLA als strategisch middel kunnen gebruiken om strategische doelen van de gemeente op het gebied van schone lucht te bereiken, hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.

Policy saliency

De derde verklaring is *policy saliency* (Bondarouk et al., 2020, p. 454). Dit begrip betreft de mate van belang en urgentie die sleutelspelers aan een bepaald probleem toekennen (Bondarouk et al., 2020, p. 454). Als sleutelspelers het probleem als urgent ervaren zullen zij meer aandacht steken in het implementeren van beleid dat dit probleem verhelpt (Treib, 2014, p. 12). In de context van het SLA betekent dit dat als sleutelspelers binnen een gemeente problemen omtrent luchtvervuiling als belangrijk ervaren, een gemeente sneller deelneemt aan het SLA. Hoewel dit begrip erg lijkt op de hiervoor besproken beleidsvoorkeur verschillen de twee wel van elkaar (Thomson, 2011, p. 47). Het kan namelijk

dat sleutelspelers binnen een gemeente een inhoudelijke voorkeur hebben voor beleid dat uit het SLA voortkomt, maar dit probleem momenteel niet als urgent of belangrijk ervaren. De gemeente kan het dan wel eens zijn met de doelen van het SLA en de ambitie hebben deze waar te maken, maar ziet het probleem op dit moment niet als belangrijk genoeg om hier op dit moment aandacht aan te besteden.

Uit het onderzoek van Bondarouk et al. (2020, p. 469) blijkt dat *policy saliency* een belangrijke drijvende verklaring is achter de implementatie van beleid. Daarom is het de moeite waard om te bekijken of dat in de context van het SLA ook het geval is. Bovendien stipt ook theorie omtrent *collaborative governance* aan dat één van de belangrijkste voorstuwende factoren van samenwerking is dat actoren zich moeten realiseren dat niets doen significante nadelen kan opleveren, terwijl samenwerken significante voordelen kan opleveren (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 46). In andere woorden, actoren moeten zich realiseren dat samenwerken omtrent dit beleidsprobleem belangrijk is. Als dit het geval is zullen actoren het probleem als meer urgent ervaren en zal de *policy saliency* hoger liggen. Bij deze verklaring hanteert dit onderzoek de volgende hypothese:

Hypothese 3: Hoe urgenter en belangrijker één of meer sleutelfiguren binnen een gemeente het beleidsprobleem ervaren dat het SLA aanpakt, hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.

Druk van belangengroepen

Een vierde verklaring die Bondarouk et al. (2020) omschrijven is druk vanuit belangengroepen. Als lokale belangengroepen op de aanpak van een beleidsprobleem mikken, geeft dit een prikkel voor lokale sleutelspelers om beleid omtrent dit probleem te implementeren (Bondarouk et al., 2020, pp. 454-455). In de context van het SLA betekent dit dat druk vanuit lokale belangengroepen omtrent luchtvervuiling, zorgt voor een grotere kans dat een gemeente deelneemt aan het SLA. Bondarouk et al. (2020, p. 466) concluderen zelf dat deze druk van belangengroepen niet covarieert met een hoge prestatie op implementatie. Deze scriptie is beperkt in scope en daarom moet er een schifting worden gemaakt in onafhankelijke variabelen. Daarom neemt dit onderzoek deze verklaring niet mee.

Policy entrepreneurship

De laatste verklaring die Bondarouk et al. (2020) onder 'bereidheid' scharen is *policy entrepreneurship*. *Policy entrepreneurs* zijn individuen die bereid zijn tijd, energie, reputatie en soms geld te steken in het promoten van bepaalde voorstellen of probleempercepties (Kingdon, 2014, p. 122). Deze individuen zijn altijd op zoek naar nieuwe beleidskansen, zijn innovatief en nemen risico's (Bondarouk et al., 2020, p. 455). Bondarouk et al. (2020, p. 469) vinden in hun resultaten dat deze individuen een grote rol spelen in een hoge prestatie bij de implementatie van Europees beleid.

Theorie over samenwerking bedeeft ook een significante rol toe aan beleidsentrepreneurs en leiders die het voortouw nemen (Emerson & Nabatchi, 2015; Mintrom & Thomas, 2018). Beleidsentrepreneurs zijn bereid om institutionele grenzen en de grenzen van organisaties te overschrijden om zo beleidsinnovatie te bewerkstelligen (Mintrom & Thomas, 2018, p. 158). Hierdoor sporen zij samenwerking aan. Dit is ook wat er gebeurt bij een gemeente door deel te nemen aan het SLA. Alhoewel er zeker andere actoren binnen organisaties en gemeenten zijn die innovatie en samenwerking promoten, zijn deze anders dan beleidsentrepreneurs. Deze andere actoren zullen namelijk zelden de gevestigde manier van dingen doen fundamenteel willen veranderen, terwijl beleidsentrepreneurs dit wel doen (Mintrom & Thomas, 2018, p. 158).

Beleidsentrepreneurs hebben bepaalde eigenschappen die hen onderscheiden van andere professionals (Mintrom, 2019). Allereerst hebben beleidsentrepreneurs een ambitie om een doel te bereiken. Door deze ambitie investeren zij middelen in het bereiken van een doel, vergroten zij hun geloofwaardigheid en zorgen zij dat andere actoren geïnspireerd raken om ook te streven naar ditzelfde doel (Mintrom, 2019, p. 310). Ook zijn beleidsentrepreneurs sociaal scherp. Dit betekent dat zij inschatten hoe andere actoren over een probleem denken en wat de motivaties van deze actoren zijn. Zo kunnen zij succesvol een coalitie omtrent een bepaald belang opzetten (Mintrom, 2019, p. 310). Bovendien zijn beleidsentrepreneurs geloofwaardig. Dit is de enige manier waarop het hen zal lukken om mensen te verzamelen en dezelfde richting op te sturen omtrent een bepaald beleidsprobleem (Mintrom, 2019, p. 310). Buiten dat zij sociaal scherp zijn, moeten beleidsentrepreneurs ook empathisch zijn. Hiermee wordt bedoeld dat een beleidsentrepreneurs empathie moet kunnen hebben met anderen en de behoeften van anderen moet kunnen begrijpen. Andere mensen moeten zich gewaardeerd voelen door de beleidsentrepreneur. Zo kan de entrepreneur zijn netwerk uitbreiden en een groep gelijkgestemde personen verzamelen (Mintrom, 2019, p. 311). De laatste eigenschap van een beleidsentrepreneurs is dat deze volhardend is. Zelfs als het doel moeilijk te bereiken is zal een beleidsentrepreneurs hier toch naar blijven streven (Mintrom, 2019, p. 311).

Beleidsentrepreneurs gebruiken verschillende strategieën om beleidsinnovaties te bewerkstelligen die dicht overeenkomen met het SLA. Een van deze strategieën is het gebruiken en uitbreiden van het netwerk (Mintrom & Thomas, 2018, p. 158). Zoals beargumenteerd in paragraaf 3.2 bevat het SLA veel kenmerken van een netwerk. Het is daarom goed aan te nemen dat beleidsentrepreneurs het SLA kunnen gebruiken als netwerk. Een tweede strategie die beleidsentrepreneurs gebruiken is het ‘framen’ van problemen (Mintrom, 2019, pp. 315-316). Middels ‘framing’ wordt een probleem op een bepaalde manier gedefinieerd (Bardwell, 1991, p. 606). Binnen het SLA gebeurt dit ook. Het SLA verlegt het probleem van het voldoen aan grenswaarden, naar het behalen van gezondheidswinst (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Een derde strategie van beleidsentrepreneurs is samenwerken met gelijkgestemde groepen (Mintrom, 2019, p. 317). Binnen het SLA werken verschillende overheden samen om eenzelfde doel te bereiken (Ministerie van

Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Deze strategie komt dus ook tot uiting in het SLA. De laatste strategie die beleidsentrepreneurs gebruiken en welke tot uiting komt in het SLA is het vergroten van de schaal van veranderprocessen (Mintrom, 2019, p. 319). Om doelen zo effectief mogelijk te bereiken, is het handiger om dit op grotere schaal te doen. Deze effectiviteit tracht het SLA ook te bereiken.

Uit het bovenstaande trekt dit onderzoek de volgende conclusie. Beleidsentrepreneurs hebben bepaalde eigenschappen die hen onderscheiden van andere professionals (Mintrom, 2019). Als deze eigenschappen nadrukkelijker aanwezig zijn bij sleutelspelers binnen een gemeente, ligt *policy entrepreneurship* hoger. Omdat beleidsentrepreneurs graag gebruik maken van bepaalde strategieën die tot uiting komen in het SLA, zal een gemeente met een hogere *policy entrepreneurship* sneller deelnemen aan het SLA. Beleidsentrepreneurs zullen de kansen van het SLA namelijk zien en daardoor streven naar deelname. Een nadrukkelijke aanwezigheid van beleidsentrepreneurs zorgt dus voor deelname aan het SLA. Op basis hiervan formuleert dit onderzoek de volgende hypothese:

Hypothese 4: Hoe nadrukkelijker de karakteristieken van beleidsentrepreneurs aanwezig zijn bij één of meer sleutelspelers binnen een gemeente, hoe waarschijnlijker het is dat een gemeente deelneemt aan het SLA.

Vertrouwen

Aan de bovenstaande groep verklaringen voegt dit onderzoek nog een verklaring toe die onder 'bereidheid' valt. De voorgaande verklaringen kijken allemaal meer naar het gemeentelijk niveau en hoe bepaalde zaken hier invloed hebben op de kosten-baten afweging die een gemeente maakt om deel te nemen aan het SLA, maar er moet niet vergeten worden dat samenwerken alleen samen kan. Dit impliceert dat er binnen een samenwerkingsverband als het SLA ook een grote rol ligt weggelegd voor sociale dynamiek en hoe organisaties zich sociaal tot elkaar verhouden.

Theorie omtrent *collaborative governance* en *policy networks* bevestigt dit. Literatuur afkomstig uit beide theorieën stelt dat sociale verhoudingen en interacties een grote rol spelen in hoe organisaties samenwerken (Ansell & Gash, 2007; Emerson & Nabatchi, 2015; Klijn & Koppejan, 2000; Oh & Bush, 2016). Door het toevoegen van een verklaring die recht doet aan de sociale dynamiek die plaatsvindt binnen samenwerking wordt dit aspect van *policy networks* en *collaborative governance* niet vergeten.

De sociale verhoudingen en interacties die plaatsvinden tussen organisaties komen tot uiting in 'sociaal kapitaal'. Sociaal kapitaal betreft het reeds aanwezige vertrouwen, de gedeelde normen, en de netwerken die organisaties onderling hebben opgebouwd (Oh & Bush, 2016, pp. 220-221).

Vertrouwen is het kernconcept van sociaal kapitaal (Fukuyama, 1995; Oh & Bush, 2016, p. 221). Er bestaat zowel vertrouwen tussen individuen als vertrouwen tussen organisaties (Zaheer & Harris, 2006). De definitie van vertrouwen luidt als volgt: 'Een aanname over een actors

betrouwbaarheid met betrekking tot een specifieke situatie waarin uitkomsten onbekend zijn' (Blaine, 2016, p. 976). Hierbij betekent 'onbekende uitkomsten' simpelweg dat de uitkomst van een situatie niet bij voorbaat vast staat (Blaine, 2016, p. 977). Inter-organisatie vertrouwen kent de volgende definitie: 'De mate waarin leden van één organisatie een collectief vertrouwen hebben in een andere organisatie' (Zaheer & Harris, 2006, p. 170; Zaheer et al., 1998).

Vertrouwen dat organisaties toekennen bestaat uit twee dimensies. De eerste dimensie gaat om de toegekende competentie van partij A aan partij B om een, voor partij A, positieve uitkomst in de specifieke situatie te bewerkstelligen (Schmidt & Schreiber, 2019, pp. 80-81). Bij deze dimensie gaat het dus om de middelen en de mogelijkheid die partij B heeft om de positieve uitkomst daadwerkelijk te bewerkstelligen (Schmidt & Schreiber, 2019, pp. 80-81). De tweede dimensie gaat om de toegekende eerlijkheid van partij A aan partij B (Schmidt & Schreiber, 2019, pp. 80-81). Partij A maakt hier een inschatting van de integriteit, normen en waarden van partij B (Schmidt & Schreiber, 2019, pp. 80-81). Zo kan partij A bepalen of het verstandig is om in zee te gaan met partij B.

Vertrouwen biedt enkele voordelen die samenwerking tussen organisaties versoepelt (Klijn & Edelenbos, 2010, pp. 4-5). Zo neemt vertrouwen onzekerheid weg. Dit zorgt voor lagere transactiekosten in samenwerking (Klijn & Edelenbos, 2010, p. 4). Bovendien kan vertrouwen ervoor zorgen dat actoren meer middelen en moeite in het onderhouden van een relatie stoppen (Klijn & Edelenbos, 2010, pp. 4-5).

Vanwege de grote rol die theorie omtrent samenwerking toekent aan vertrouwen, beargumenteert dit onderzoek dat deze verklaring ook relevant is in de keuze van een gemeente om deel te nemen aan het SLA (Ansell & Gash, 2007; Emerson & Nabatchi, 2015; Klijn & Edelenbos, 2010; Klijn & Koppejan, 2000). Als een gemeente het SLA, of deelnemende partijen aan het SLA vertrouwt nemen transactiekosten af en de bereidheid om middelen te investeren in de samenwerking toe (Klijn & Edelenbos, 2010, pp. 4-5). De kosten in de rationele kosten-baten afweging nemen dus af. Dit maakt deelname aan het SLA waarschijnlijker. Bij deze redenering heeft de onderzoeker de volgende hypothese opgesteld:

Hypothese 5: Hoe meer vertrouwen er bestaat in een gemeente als organisatie ten overstaan van het SLA als organisatie, en/of deelnemende organisaties aan het SLA, hoe groter de kans dat een gemeente deelneemt aan het SLA.

3.3.2 Capaciteit

Deze deelparagraaf zet de verklaringen die Bondarouk et al. (2020) onder 'capaciteit' schaaft uiteen. Hierbij wordt op basis van additionele literatuur en de context van het SLA beargumenteerd waarom de

verklaringen wel of niet worden meegenomen in dit onderzoek. Op basis hiervan presenteert de paragraaf twee andere verklaringen die in dit onderzoek beter van toepassing zijn.

Interne coördinatie

Voor succesvolle implementatie van beleid is goede coördinatie tussen de verschillende diensten van een gemeente nodig (Bondarouk et al., 2020, p. 456; Treib, 2014). Daarom zorgt een betere interne coördinatie van een gemeente voor een betere beleidsimplementatie (Bondarouk et al., 2020, p. 456). Goede interne coördinatie zorgt ervoor dat acties gestuurd kunnen worden naar een gezamenlijk beleidsdoel en er begrip wordt gecreëerd voor een bepaalde beleidsvisie. Bondarouk et al. (2020, p. 468) vinden dat deze verklaring significant effect heeft op de prestatie van gemeenten in implementatie.

Alhoewel het kan dat deze verklaring belangrijk is voor de prestatie van gemeenten op het gebied van beleidsimplementatie, is deze verklaring niet van toepassing op de keuze voor gemeente om deel te nemen aan het SLA. Door interne coördinatie weten sleutelspelers beter wat de wensen en behoeften zijn van een organisatie, maar dit betekent niet dat deze behoeften deelname aan het SLA zijn. Het kan dus ook dat een gemeente makkelijker concludeert dat deelname aan het SLA niet nodig is bij betere interne coördinatie. Alhoewel het mogelijk is dat een gemeente door een beter interne coördinatie deelname aan het SLA sneller bespreekt, betekent een betere interne coördinatie dus niet dat de waarschijnlijkheid van deelname aan het SLA groter wordt. Daarom neemt dit onderzoek deze verklaring niet mee.

Externe coördinatie

De tweede verklaring die Bondarouk et al. (2020) onder 'capaciteit' scharen is de externe coördinatie van een gemeente. Dit is belangrijk omdat een gemeente zelf niet alle informatie omtrent een ingewikkeld beleidsstuk kan overzien (Bondarouk et al., 2020, p. 456). Daarom zullen de personen verantwoordelijk voor implementatie hun netwerk gebruiken om toegang te krijgen tot deze informatie en beleidsvoorstellen kracht bij te zetten (Mintrom & Norman, 2009, p. 653).

Alhoewel deze verklaring zeker relevant lijkt in de context van het SLA, wordt deze niet meegenomen. Dit omdat deze een gedeeltelijke overlap kent met verklaringen als *policy entrepreneurship* en vertrouwen. Bovendien is deze verklaring moeilijk te meten omdat dit onderzoek het SLA als een (sub)netwerk ziet. Als de redenatie in bovenstaande alinea gevolgd wordt zou dit betekenen dat gemeenten met een betere externe coördinatie sneller deelnemen aan het SLA, maar ook dat een gemeente die deelneemt aan het SLA betere externe coördinatie heeft (omdat de gemeente deelneemt in dit (sub)netwerk). Dit maakt de verklaring moeilijk meetbaar.

Menselijk kapitaal

De derde verklaring die Bondarouk et al. (2020) onder capaciteit scharen is beleidservaring en kennis. Gemeenten zullen verschillen kennen in de samenstelling van beleidsambtenaren op het gebied van opleiding en jaren ervaring in het werkveld (Bondarouk et al., 2020, p. 457). Uit onderzoek blijkt dat een hoger opleidings- en ervaringsniveau van personeel significant bijdraagt aan de prestaties van lokaal bestuur op het gebied van beleidsimplementatie (Walker & Andrews, 2013, p. 106). Benamingen die hiervoor ook wel gebruikt worden zijn ‘menselijk kapitaal’ of ‘menselijke middelen’ (Barney, 1991; Walker & Andrews, 2013, p. 106).

Ook literatuur omtrent *collaborative governance* legt een grote rol weg voor middelen van een gemeente in de vorm van menselijk kapitaal (Emerson & Nabatchi, 2015). Zo wordt samenwerking gezien als een manier om middelen samen te brengen of toegang te krijgen tot meer middelen (Emerson & Nabatchi, 2015; Scott & Thomas, 2016). Ook ligt er een rol weggelegd voor menselijke middelen bij het in staat stellen van organisaties tot samenwerking (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 28). Deelname aan samenwerking kent kosten. Deze kosten zijn bijvoorbeeld het bijwonen van vergaderingen, leren over het beleidsprobleem, overleggen met andere deelnemers, het ontwikkelen van beleidsalternatieven en het implementeren van beleidsvoorstellen (Mewhirter & Berardo, 2018, p. 162). Mocht een gemeente weinig beschikking over personeel of een gebrek aan kennis hebben, dan zal deelnemen aan samenwerking moeilijker worden vanwege deze kosten (Angst et al., 2021, p. 700; Mewhirter & Berardo, 2018, p. 162).

Het bovenstaande maakt het aannemelijk dat het menselijk kapitaal van een gemeente impact heeft op de mogelijkheid om deel te nemen aan het SLA. Deelname aan het SLA vraagt namelijk minimaal om het opstellen van een Decentraal Uitvoeringsplan en het implementeren van bepaald beleid omtrent schone lucht (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Als een gemeente niet aan deze extra verplichtingen kan voldoen vanwege een gebrek aan menselijk kapitaal, zal de gemeente waarschijnlijk niet mee doen aan het SLA. Daarom stelt dit onderzoek de volgende hypothese op:

Hypothese 6: Hoe meer ‘menselijk kapitaal’ een gemeente ter beschikking heeft, hoe waarschijnlijker het is dat deze gemeente deelneemt aan het SLA.

Stabiliteit van personeel

De laatste verklaring die Bondarouk et al. (2020) onder ‘capaciteit’ scharen is de mate van personeelsstabiliteit. Hiermee wordt de tijd bedoeld die personeel gemiddeld werkzaam blijft bij de gemeente (Andrews et al., 2012; Bondarouk et al., 2020, p. 457; Meier et al., 2007). Het is onwaarschijnlijk dat deze verklaring impact heeft op de keuze van een gemeente om wel of niet deel te nemen aan het SLA. Een gemeente maakt deze keuze namelijk op één moment en dit is dus geen voortschrijdend proces. Het kan dus wel dat deze verklaring invloed heeft op de mate in welke een

gemeente actief deelneemt binnen het SLA, en het beleid van het SLA goed implementeert, maar het zal geen invloed hebben op de keuze om deel te nemen aan het SLA. Daarom neemt dit onderzoek deze verklaring niet mee.

Financiële middelen

Een verklaring die Bondarouk et al. (2020) niet meenemen, maar waarvan literatuur wel aantoonde dat deze een significant effect heeft op beleidsimplementatie is de beschikbaarheid van financiële capaciteit (Treib, 2014, p. 11; Walker & Andrews, 2013). Ook literatuur omtrent samenwerking duidt op een belangrijke rol voor financiële middelen in de keuze tot samenwerking (Angst et al., 2021; Emerson & Nabatchi, 2015).

Deelnemen aan samenwerking kent bepaalde kosten (Angst et al., 2021, p. 700; Mewhirter & Berardo, 2018). Als deze kosten te hoog zijn voor een gemeente zal zij afzien van deelname, zelf als de gemeente eigenlijk wel bereid zou zijn om mee te doen. Gemeenten hebben namelijk maar beperkte financiële middelen en moeten een keuze maken over hoe zij deze inzetten (Montibeller & Franco, 2011, p. 4). Wanneer lokale besturen maar beperkte financiële middelen hebben, zullen zij deze eerst alloceren aan het continueren van bestaand beleid en het volgen van voorschriften uit de centrale overheid over het gebruik van deze middelen (Montibeller & Franco, 2011, p. 4). Pas daarna zal een gemeente investeren in nieuw beleid.

Daarom is het aan te nemen dat als een gemeente meer financiële middelen heeft, zij meer vrijheid heeft in de keuze omtrent het inzetten van deze financiële middelen. Het is dan waarschijnlijker dat een gemeente deelneemt aan het SLA. Hierbij kan de volgende hypothese worden opgesteld:

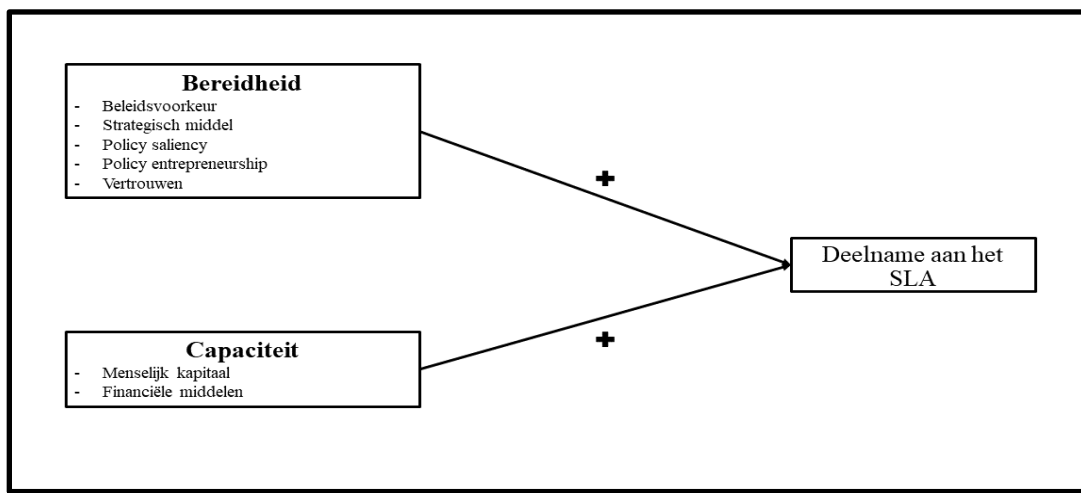
Hypothese 7: Hoe meer financiële middelen een gemeente te besteden heeft, hoe waarschijnlijker het is dat deze gemeente deelneemt aan het SLA.

In deze paragraaf zijn de belangrijkste theoretische verklaringen behandeld die voortkomen uit literatuur omtrent beleidsimplementatie en samenwerking. Deze verklaringen kunnen potentieel invloed hebben op deelname aan het SLA. Door deze theorie te doorlopen is de groep verklaringen gededuceerd die dit onderzoek toetst. Hiermee is deelvraag 3 beantwoord.

3.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de theoretische onderbouwing gelegd voor het onderzoek. Hiertoe is bij een gebrek aan goed aansluitende literatuur omtrent samenwerking beargumenteerd waarom onderzoek op het gebied van prestatie in beleidsimplementatie ook van toepassing is op het SLA. Vervolgens zijn twee veelgebruikte benaderingen uit deze hoek, ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’, uiteengezet en is er

beargumenteed waarom deze ook van toepassing zijn op het SLA. Een onderzoek dat deze perspectieven gebruikt en veel overeenkomsten kent met de situatie van het SLA is daarna als startpunt genomen (Bondarouk et al., 2020). Dit onderzoek is aangevuld met bredere literatuur omtrent samenwerkingsverbanden, welke verkend is in paragraaf 3.2. Vanuit deze gecombineerde literatuur komt paragraaf 3.3 tot een groep verklaringen die invloed heeft op deelname aan het SLA. Van deze groep verklaringen is in Afbeelding 3.1 het conceptueel model terug te vinden. Met deze werkwijze zijn in dit hoofdstuk deelvraag 2 en 3 beantwoord.

Afbeelding 3.1 Conceptueel model

4. Methodologisch kader (1)

Dit onderzoek maakt gebruik van een '*mixed-method*' aanpak waarbij de onderzoeker op zowel kwantitatieve als kwalitatieve wijze data verzamelt en analyseert. Dit hoofdstuk gaat in op de onderzoeksstrategie en het kwantitatieve onderdeel van het onderzoek. Hiervan wordt de dataverzameling, casusselectie, operationalisatie en methode van analyse behandeld. De uiteenzetting van het kwalitatieve onderdeel en een reflectie op de validiteit en betrouwbaarheid van de methoden, zijn te vinden in hoofdstuk 6.

4.1 Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek maakt gebruik van een deductieve en abductieve '*mixed-method*' aanpak. Een '*mixed-method*' aanpak maakt gebruik van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden van dataverzameling en analyse om een antwoord te geven op de hoofdvraag (Johnson & Onwuegbuzie, 2004). De redenen om voor deze opzet te kiezen kunnen verschillend zijn, maar een van de voornaamste doelen is het ondervangen van nadelen van één methodologische aanpak door de toevoeging van de andere (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, p. 15).

Dit onderzoek tracht door het gebruik van de '*mixed-method*' aanpak de reikwijdte te vergroten en voor de verschillende theoretische verklaringen de meest geschikte methodologische aanpak te kiezen (Greene et al., 1989, p. 259). Het aantal belangrijke variabelen dat voortvloeit uit het theoretisch kader is namelijk te groot om op een enkel kwalitatieve manier te onderzoeken. Er gaat dan teveel nuance verloren. Enkel kwantitatief onderzoek uitvoeren is niet mogelijk vanwege een tekort aan data. Het blijkt namelijk, na contact met de VNG, dat het zelf verzamelen van deze kwantitatieve data erg moeilijk is. Bovendien zijn sommige variabelen moeilijk kwantitatief te operationaliseren. Het gebruiken van een '*mixed method*' aanpak maakt het mogelijk al deze variabelen wel te onderzoeken en bovendien de meest geschikte aanpak te kiezen voor elke verklaring op basis van beschikbare data en operationalisatie. Dus, de '*mixed-method*' aanpak heeft in dit onderzoek 'expansie' als voornaamste doel (Greene et al., 1989, p. 259). Eén variabele is via zowel de kwantitatieve - én kwalitatieve weg onderzocht. Dit zorgt voor triangulatie en complementariteit omdat de resultaten uit de ene methode geverifieerd en verdiept kunnen worden met de resultaten uit de andere methode (Greene et al., 1989, p. 259). Dit alles draagt bij aan de interne validiteit van het onderzoek. Bovendien zorgt het kwantitatieve onderdeel ervoor dat de resultaten deels een grotere externe validiteit hebben.

De specifieke '*mixed method*' procedure van dit onderzoek vindt plaats middels een kwantitatief deel gevolgd door een kwalitatief deel. Afgekort is dit QUAN -> QUAL (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, p. 22). Dit betekent dat het kwantitatieve onderdeel van het onderzoek voorafgaat aan het kwalitatieve deel, maar dat beide onderdelen van het onderzoek gelijk in belangrijkheid zijn (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, p. 22). Beide onderdelen analyseren namelijk een andere groep variabelen, maar

het kwantitatieve onderdeel vindt eerst plaats. De deelonderzoeken zijn verbonden door middel van een ‘*nested analysis*’: de casusselectie van het kwalitatieve onderdeel is dan afhankelijk van het kwantitatieve onderdeel (Lieberman, 2005). Paragraaf 6.2 gaat verder in op de inhoud van een ‘*nested analysis*’. Door de twee aanpakken op deze manier te integreren, complementeren en ontwikkelen deze elkaar (Greene et al., 1989). Dit draagt bij aan de interne validiteit van het onderzoek (Greene et al., 1989).

4.2 Methode van dataverzameling

Het kwantitatieve onderdeel maakt gebruik van secundaire data. Dit betekent dat deze data niet verzameld is voor dit onderzoek, maar al bestaat en hergebruikt wordt voor dit onderzoek (Clark, 2005, p. 57). Voor de variabelen ‘beleidsvoorkeur’, ‘*policy saliency*’, ‘menselijk kapitaal’ en ‘financiële middelen’ is secundaire data verzameld die statistisch geanalyseerd wordt. De overige variabelen komen aan bod bij het kwalitatieve onderdeel in hoofdstuk 6. Paragraaf 4.4 licht toe waarom de gekozen methode voor specifieke variabelen gebruikt wordt.

Secundaire data kent een aantal voordelen. Zo is het gebruik van deze data tijd- en kostenbesparend aangezien de onderzoeker de data niet zelf hoeft te verzamelen (Clark, 2005, p. 58). Voor dit onderzoek is dit een groot voordeel aangezien tijd beperkt is. Het gebruiken van secundaire data zorgt voor de mogelijkheid om de ‘*mixed-method*’ aanpak toe te passen zonder dat de aanpak te tijdsintensief wordt. Bovendien heeft secundaire data niet te maken met een last voor respondenten (Biggeri, 2013, p. 10). Dat wil zeggen dat er geen sprake is van respondenten die tijd en moeite moeten nemen om deel te nemen aan het onderzoek. Voor dit onderzoek is dit ook een groot voordeel aangezien het na correspondentie met een medewerker van de VNG duidelijk werd dat de respons op een enquête laag zou zijn. Ook bestaat er veel goede secundaire data die meestal goed te vinden is (Clark, 2005, p. 58). Dit zorgt ervoor dat het onderzoek goed te repliceren is en daarmee meer betrouwbaarheid kent, mits de bronnen van de datasets van goede kwaliteit zijn en duidelijk wordt gemaakt waar de data vandaan komt. Deze scriptie maakt gebruik van datasets afkomstig van het CBS, RIVM en overheid.nl. Vanwege de publieke aard van deze organisaties kan er aangenomen worden dat de data op een correcte wijze verzameld is. Bovendien is er bekeken hoe de datasets tot stand zijn gekomen.

Buiten de voordelen zijn er ook nadelen verbonden aan het gebruik van secundaire data. Een nadeel is dat secundaire data niet flexibel is. Dit betekent dat de data vaak niet perfect aansluit bij de te meten variabele (Clark, 2005, p. 58). Hierdoor daalt de interne validiteit. Van dit nadeel is binnen dit onderzoek ook sprake. De meeste verklaringen uit het theoretisch kader vertalen zich niet één op één naar een beschikbare dataset. Daarom maakt dit onderzoek voor een aantal variabelen gebruik van ‘indicatoren’. Dit zijn variabelen die dusdanig correleren met de originele variabele, waardoor ze in plaats van de originele variabele gebruikt kunnen worden (Seltzer, 2021, p. 428). Om te zorgen dat de

interne validiteit hier niet verloren gaat en dit nadeel geminimaliseerd wordt, voert dit onderzoek een grondige operationalisatie van deze variabelen uit.

4.3 Casusselectie

Zoals eerder vermeld maakt dit onderzoek gebruik van een *'nested-analysis'* waarbij zowel de onderzoekseenheid als de cases Nederlandse gemeenten betreft (Lieberman, 2005). Hierbij vindt er eerst een kwantitatieve analyse plaats, gevolgd door een kwalitatieve analyse. Het doel is dat de twee analyses elkaar aanvullen en complementeren (Lieberman, 2005, p. 436). Dit gebeurt door de casusselectie van de kwalitatieve analyse te baseren op de uitkomst van de kwantitatieve analyse. De kwantitatieve analyse voorspelt dan of een gemeente wel of niet deelneemt. Deze voorspelling zal niet voor elke gemeente correct zijn. Door de uitkomsten voor variabelen bij goed voorspelde deelnemers, slecht voorspelde deelnemers, goed voorspelde niet-deelnemers en slecht voorspelde niet-deelnemers te vergelijken, worden de overige variabelen getoetst en de resultaten uit de kwantitatieve analyse geverifieerd. Het doel van de kwalitatieve analyse is dan de vragen beantwoorden die de kwantitatieve analyse niet kon beantwoorden door gebrek aan data of door de aard van het causale verband, maar ook het verder onderbouwen van uitkomsten uit de kwantitatieve analyse (Lieberman, 2005, p. 440). Paragraaf 6.2 bespreekt de toepassing van deze casusselectie in meer detail.

Voor de kwantitatieve analyse en dataverzameling selecteert dit onderzoek geen cases. Dit omdat er in totaal 342 Nederlandse gemeenten bestaan en dit een geschikt aantal is voor een kwantitatieve analyse (Rijksoverheid, z.j.-b). Omdat de dataverzameling secundair is, zoekt dit onderzoek naar datasets die data over zo veel mogelijk gemeenten bevatten. Zo houdt het onderzoek de externe validiteit van dit onderdeel zo hoog mogelijk.

4.4 Kwantitatieve operationalisatie

Deze paragraaf maakt de kwantitatief te onderzoeken variabelen meetbaar. De reden waarom bepaalde variabelen worden gemeten met data en andere niet is de beschikbaarheid van data en/of de mogelijkheid om de variabele uit te drukken in cijfers. Variabelen als vertrouwen, strategisch middel en *policy entrepreneurship* zijn lastig te kwantificeren. Bovendien heeft de onderzoeker geen datasets over Nederlandse gemeenten kunnen identificeren die deze variabelen uitdrukken.

4.4.1 Afhankelijke variabele

De afhankelijke variabele van dit onderzoek is 'Deelname aan het SLA'. De definitie hiervan voor dit onderzoek luidt als volgt: wanneer een gemeente haar handtekening onder het akkoord zet, en formeel

deelneemt aan het SLA, telt dit als deelname aan het SLA. Het gaat hier dus niet om inzet of mate van bijdragen aan het akkoord, maar puur of een gemeente formeel deelneemt. Als tijdsframe zijn de deelnemers bekeken die deelnamen vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. Dit om consistent te blijven met de manier waarop andere variabelen gemeten worden vanwege beschikbare datasets. Deze deelnemers zijn te vinden in het originele Schone Lucht Akkoord en publicaties van de Staatscourant (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020, 2021a, 2022).

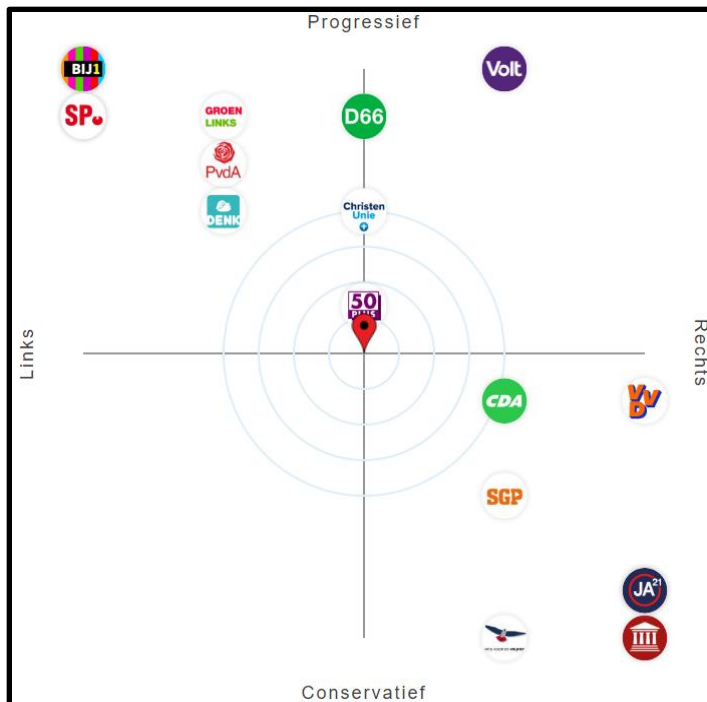
Deze definitie zorgt ervoor dat de afhankelijke variabele twee uitkomsten kan hebben: wel deelnemen of niet deelnemen. Met betrekking tot de statistiek kan dit vertaald worden naar respectievelijk 1 of 0. Dit betekent dat deze variabele binair ofwel dichotoom is (Field, 2009, p. 8).

4.4.2 Beleidsvoorkeur

Hoofdstuk 3 heeft beargumenteerd waarom de beleidsvoorkeur van een sleutelspeler invloed heeft op de keuze om wel of niet deel te nemen aan het SLA. Sleutelspelers zijn hier de raad, het college van burgemeester en wethouders; en beleidsadviseurs die zich bezighouden met thema's omtrent het SLA. Om dit op grote schaal meetbaar te maken met het gebruik van secundaire data maakt de onderzoeker een redeneringsstap. Er is namelijk geen data beschikbaar die specifiek de beleidsvoorkeur van de raad, burgemeester, wethouders en beleidsadviseurs ten overstaan van het SLA weergeeft. Wel is er data beschikbaar over de politieke partij waarmee burgemeesters en wethouders zich affiliëren. Aangezien de affiliatie van een individu met een bepaalde politieke partij een voorkeur voor een bepaalde ideologie en bepaalde standpunten laat zien, gebruikt dit onderzoek de affiliatie met een politieke partij als indicator voor de beleidsvoorkeur van een individu (Koole, 1989, p. 207). Dit is alleen mogelijk als de beleidsvoorkeur van de politieke partij bekend is.

In de kern is het SLA milieubeleid dat als doel heeft de publieke gezondheid te verbeteren (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Onderzoeksjournalistiek laat zien dat er in Nederland op het gebied van strengere milieueisen die de gezondheid moeten verbeteren een sterke links-rechts tegenstelling bestaat (Mackenbach & Zaat, 2021). Hierbij zijn de linkse partijen voor strengere milieueisen, terwijl de rechtse partijen hier tegen zijn (Mackenbach & Zaat, 2021). Dit is een trend die ook opduikt in klimaatbeleid (Carter, 2013). Daarom neemt dit onderzoek aan dat een meer linkse partij sneller een beleidsvoorkeur heeft voor samenwerkingsverbanden en beleidsinitiatieven als het SLA.

In Afbeelding 4.1 zijn de landelijke Nederlandse partijen geplot op het spectrum van links naar rechts. Alhoewel het bij gemeenten gaat om de lokale variant van deze partijen, is het aan te nemen dat de lokale variant zich niet op een compleet andere positie bevindt dan de landelijke partij.

Afbeelding 4.1 Kieskompas Tweede Kamer 2021, thema 's milieu en klimaat (Kieskompas, 2021).

Buiten de nationale partijen, zijn er op lokaal niveau ook een veelvoud aan lokale partijen actief. In verband met de beschikbare tijd is het niet mogelijk deze individueel op het spectrum te plaatsen. Onderzoek omtrent Nederlandse lokale politieke partijen toont aan dat deze onderdeel zijn van min of meer één ‘partijfamilie’ dat zich centrumrechts op het politieke spectrum bevindt (Otjes, 2021). Op basis van dit onderzoek, in combinatie met de eerder besproken onderzoeksjournalistiek en het kieskompas, maakt deze scriptie een indeling in politieke partijen. Deze is te vertalen is naar beleidsvoorkeur voor het SLA. De indeling is hieronder te vinden in Tabel 4.1.

Tabel 4.1 Links-rechts indeling van politieke partijen die deelnemen aan lokale verkiezingen en bijbehorende beleidsvoorkeur voor het SLA.

Links	Midden	Rechts
GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Denk	Lokale partijen, D66, 50Plus, ChristenUnie	VVD, PVV, FvD, CDA, SGP
Sterke beleidsvoorkeur voor het SLA.	Matige beleidsvoorkeur voor het SLA.	Geen beleidsvoorkeur voor het SLA.

Op deze manier is hier sprake van een ordinale variabele waarbij geen beleidsvoorkeur voor het SLA de score 0 krijgt, matige beleidsvoorkeur de score 1 en een sterke beleidsvoorkeur de score 2 (Field, 2009,

p. 9). In dit geval is een ordinale variabele niet goed bruikbaar omdat een gemeente dan in meerdere categorieën kan vallen. Twee wethouders binnen een gemeente kunnen namelijk van een andere partij afkomstig zijn. Daarom vertaalt dit onderzoek deze variabele naar een interval variabele (Field, 2009, p. 9).

Deze vertaalslag is als volgt gemaakt. Op basis van bovenstaande tabel is aan elke wethouder en burgemeester in een gemeente de score 0, 1 of 2 gegeven. Vervolgens is de gemiddelde score per gemeente berekend. Deze valt dus op het spectrum van 0 tot 2 waarbij een hogere score een sterkere beleidsvoorkeur voor het SLA betekent. Raadsleden zijn buiten beschouwing gelaten omdat wethouders afgevaardigden zijn van de raad en daarom de voorkeur van de raad zouden moeten weerspiegelen. Burgemeesters en alle wethouders zijn meegenomen omdat het college gezamenlijk een handtekening onder het SLA zet (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Beleidsmedewerkers zijn niet meegenomen. Deze kennen namelijk geen affiliatie met een politieke partij en daarom is niet vast te stellen waar hun waarschijnlijke beleidsvoorkeur ligt. Alhoewel het niet met zekerheid te zeggen is dat het verschil tussen sterke beleidsvoorkeur en matige beleidsvoorkeur even groot is als het verschil tussen matige beleidsvoorkeur en geen beleidsvoorkeur, gaat dit onderzoek hier wel van uit. Door de behandeling als interval variabele kan de analyse namelijk veel meer detail meenemen.

De gebruikte dataset is afkomstig van overheid.nl en is hier te downloaden uit het archief onder de noemer 2020.zip. Vervolgens is de informatie te vinden in het bestand gemeenten.xml (overheid.nl, 2020). De datum waarvan de informatie uit de dataset afkomstig is, is 1 januari 2020. Voor deze datum is gekozen omdat het niet mogelijk is om na te gaan op welke datum elke specifieke gemeente het SLA heeft besproken en welke medewerkers toen in dienst waren. Deze datum valt middenin de periode van gemeenteraadsverkiezingen (2018-2022) en komt overeen met de datum van de oprichting van het SLA (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Het is aan te nemen dat burgemeesters en wethouders tussen gemeenteraadsverkiezingen redelijk stabiel blijven. Deze datum kiezen zorgt ervoor dat het waarschijnlijk is dat deze personen daadwerkelijk met het SLA in aanraking zijn gekomen, op dit moment, of in de twee hierop volgende jaren.

4.4.3 Policy saliency

In hoofdstuk 3 heeft de onderzoeker beargumenteerd waarom meer *policy saliency* van problemen omtrent luchtvervuiling een gemeente waarschijnlijker maakt om deel te nemen aan het SLA. De literatuur geeft verschillende oorzaken van een hogere *saliency* van bepaalde beleidsproblemen (Dennison, 2019). Eén van de meest consistent gevonden oorzaken is dat *policy saliency* samenhangt met gebeurtenissen in de echte wereld en de ernst van deze gebeurtenissen (Dennison, 2019, p. 442). Bijvoorbeeld, als er meer protesten plaatsvinden omtrent immigratie, dan zal de *saliency* van immigratieproblemen toenemen.

Deze achtergrond geeft aanleiding om te stellen dat, in de context van luchtvervuiling, prominentere problemen vanwege luchtvervuiling zullen zorgen voor meer *policy saliency*. Dit wordt uitgedrukt in ‘probleemdruk’. Probleemdruk gaat om de mate van feitelijke aanwezigheid van condities die een probleem creëren (Thomson, 2011; Zahran et al., 2008, p. 548). In het geval van het SLA betreft dit dus de daadwerkelijke mate van schadelijke stoffen in de lucht en of deze meer zijn dan de WHO-advieswaarden. Onderzoek omtrent het implementeren van beleid tegen klimaatproblemen laat zien dat lokale, regionale en nationale overheden beleid sneller implementeren als het risico op negatieve gevolgen van een probleem groter is in hun jurisdictie (Daley & Garand, 2005; Rai, 2020; Ringquist, 1994; Zahran et al., 2008). Een overheid voelt de urgentie van een probleem dus meer als de druk van het probleem groter is binnen de eigen jurisdictie.

De bovenstaande informatie kan ook van toepassing zijn op het SLA. Alhoewel luchtkwaliteit zich uiteindelijk niet aan grenzen houdt, is het wel zo dat bepaalde gemeenten minder bijdragen aan het probleem omdat zij minder bronnen van uitstoot hebben (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, z.j.-b). Minder uitstoot betekent ook minder negatieve effecten voor de gezondheid van omwonenden (van Bruggen (ed.), 2009). Dit zou er toe kunnen leiden dat een gemeente met weinig bronnen van uitstoot geen aanleiding ziet om deel te nemen aan het SLA omdat het probleem minder *salient* is binnen de eigen jurisdictie..

Het is belangrijk om op te merken dat de probleemdruk zelf dus geen direct effect heeft op deelname aan het SLA. Immers, als de probleemdruk hoog is, wordt er alsnog alleen actie ondernomen als sleutelspelers het probleem als urgent ervaren. Daarom is het waarschijnlijker om aan te nemen dat probleemdruk alleen effect heeft op deelname aan het SLA via *policy saliency*. Een grote ‘probleemdruk’ kan er dus voor zorgen dat het probleem meer *salient* wordt, maar als sleutelspelers de urgentie van het probleem niet voelen, zal deelname aan het SLA niet waarschijnlijker worden. Literatuur omtrent *collaborative governance* ondersteunt dit verder. Deze stelt namelijk dat samenwerking voortkomt uit de noodzaak om een gezamenlijk probleem aan te pakken (Emerson & Nabatchi, 2015, p. 31).

Vanwege de bovenstaande redenering is probleemdruk als proxy te gebruiken voor de verklaring *policy saliency*. De probleemdruk is in dit geval de mate van luchtvervuiling die een gemeente ervaart. Deze is goed te meten en wordt bijgehouden door het RIVM.

Het RIVM heeft speciaal voor het SLA een gezondheidsindicator ontwikkeld die weergeeft hoe goed de luchtkwaliteit is in iedere gemeente (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, z.j.-a). De indicator laat per gemeente zien hoeveel maanden een persoon aan levensduur verliest als gevolg van luchtvervuiling. Als dit meer maanden zijn, is het probleem in deze gemeente dus groter. Het RIVM heeft dit weergegeven in een kaart met gegevens afkomstig uit 2016 (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, z.j.-a). Dit onderzoek gebruikt deze gegevens om de *policy saliency* te

meten. Alhoewel deze data iets ouder is, is het invoeren van maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren een proces dat jaren in beslag kan nemen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Daarom is het aan te nemen dat de situatie in 2020 redelijk vergelijkbaar is met de situatie in 2016. Bovendien zou data uit 2020 de normale situatie niet weerspiegelen in verband met de COVID-19 pandemie.

De gezondheidsindicator wordt gemiddeld in maanden waarbij meer maanden, meer luchtvervuiling betekent. Bij een hogere score is er sprake van meer probleemdruk en dus meer *policy saliency*. Aangezien twee maanden twee keer zoveel is als één maand gaat het om een ratiovariabele waarbij 0 het absolute nulpunt is met geen luchtvervuiling ofwel geen probleemdruk (Field, 2009, p. 9).

4.4.4 Menselijk kapitaal

In hoofdstuk 3 heeft de onderzoeker beargumenteerd waarom de aanwezigheid van beleidservaring en kennis, ofwel menselijk kapitaal, een positief effect op deelname aan het SLA kunnen hebben. Over de precieze opleiding en ervaring van werknemers bij gemeenten is geen data beschikbaar. Daarom gebruikt dit onderzoek hiervoor een indicator.

Literatuur omtrent menselijk kapitaal laat zien dat menselijk kapitaal bijdraagt aan een hoger salaris voor individuen (Becker, 1964; López-Bazo & Motelló, 2012). Deze achtergrond stelt dit onderzoek in staat om het menselijk kapitaal van een gemeente te meten door te kijken naar de salarissen die medewerkers bij de gemeente ontvangen. Als er meer medewerkers met een hoog salaris bij een gemeente aanwezig zijn, neemt deze scriptie aan dat het menselijk kapitaal bij deze gemeente hoger ligt. Immers, medewerkers met veel ervaring en kennis ontvangen hogere salarissen (Becker, 1964; López-Bazo & Motelló, 2012).

Via Findo.nl zijn de financiën van decentrale overheden in te zien. De dataset om deze variabele te meten is via deze wijze opgehaald. De dataset maakt duidelijk welk percentage van haar begroting een gemeente uitgeeft aan salariskosten en sociale lasten voor medewerkers op het gebied van volksgezondheid en milieu in 2020 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020). Als dit percentage groter is, stelt dit onderzoek dat deze gemeente meer menselijk kapitaal heeft dat zich bezig kan houden met het SLA. Een hoger percentage betekent namelijk waarschijnlijk meer medewerkers of hogere salarissen. Door te kijken naar het percentage van de totale begroting kan variantie tussen gemeenten niet worden verklaard door een verschil in grootte van de gemeenten. De dataset die gebruikt is komt uit het jaar 2020. Dit jaar is gekozen om consistent te blijven met de andere variabelen. Aangezien de score op deze variabele een percentage van 0 tot 100 aanneemt, is hier sprake van een ratiovariabele (Field, 2009, p. 9).

4.4.5 Financiële middelen

Hoofdstuk 3 zet uiteen waarom meer financiële middelen een positief effect kunnen hebben op deelname aan het SLA. Alhoewel de definitie in de literatuur van ‘financiële middelen’ enigszins vaag is, is deze variabele goed te meten via beschikbare data.

Dit onderzoek beschouwt de financiële middelen van een gemeente als de financiële positie van een gemeente. De financiële positie zegt iets over de weerbaarheid van gemeenten bij tegenslagen, maar ook of een gemeente ruimte heeft om nieuw beleid te implementeren (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, z.j.). In andere woorden: als een gemeente een goede financiële positie heeft, heeft zij meer ruimte om nieuw beleid als het SLA te implementeren (Montibeller & Franco, 2011).

Het CBS stelt via haar eigen site en de website findo.nl de financiële gegevens van lokale overheden beschikbaar (Rijksoverheid, z.j.-a). Aan de hand van deze gegevens kan de financiële positie van een gemeente bepaald worden. Elk jaar maakt de VNG hier een rapportage en stelt zo, op een schaal van 1 tot 10, een financiële conditie index op voor elke gemeente in Nederland (Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2021). Deze index zegt veel over de toekomstige begrotingsruimte en daarom ook over de mogelijkheid om deel te nemen aan het SLA (van der Lei, 2020)

Dit onderzoek gebruikt deze index daarom als variabele voor de verklaring ‘financiële middelen’. De index loopt van 0 tot 10 waarbij 10 het beste is. Door de wijze waarop de VNG deze index berekent is het moeilijk te zeggen of dit een ratio variabele is. Daarom stelt dit onderzoek dat het hier gaat om een interval variabele (Field, 2009, p. 9).

4.4.6 Controlevariabele: inwonersaantal

De statische analyse neemt één controlevariabele mee: inwonersaantal. Een controlevariabele is een variabele van welke vermoed wordt dat deze invloed heeft op de uitkomst, maar die niet uit theorie voortkomt en waarvan de relatie met de uitkomst niet centraal staat in het onderzoek (Bernierth & Aguinis, 2016, pp. 229-230). Het doel van het meenemen van een dergelijke variabele is zorgen dat de toegewezen contributie aan de uitkomst voor onafhankelijke variabelen ‘puur’ is (Carlson & Wu, 2012, p. 415). Dat wil zeggen dat de statistische analyse geen contributie toewijst aan onafhankelijke variabelen terwijl deze eigenlijk afkomstig is van andere niet meegenomen variabelen. Aangezien de verkenning van deelnemers in hoofdstuk 2 doet vermoeden dat gemeenten met meer inwoners meer deelnemen aan het SLA, is deze controlevariabele meegenomen.

De data voor het inwonersaantal van gemeenten is afkomstig uit het jaar 2020 en van het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Het jaartal 2020 is gekozen om consistent te blijven met de

onafhankelijke variabelen. Aangezien het inwonersaantal gehele getallen betreft op een schaal van 0 tot oneindig gaat het hier om een discrete ratiovariabele (Field, 2009, p. 9).

De operationalisatie van alle bovenstaande variabelen is samengevat in Tabel 4.2. Deze is hieronder te vinden.

Tabel 4.2 Operationalisatie kwantitatieve variabelen

Operationalisatie kwantitatieve variabelen			
	Schaalniveau (Field, 2009)	Mogelijke score	Betekenis score
Deelname aan het SLA (afhankelijke variabele)	Binaire variabele	0 of 1	0 = Geen deelname aan het SLA 1 = Wel deelname aan het SLA
Beleidsvoorkeur	Interval variabele	0 tot 2	Hoe hoger, hoe sterker de beleidsvoorkeur voor het SLA.
Policy Saliency	Ratio variabele	0 tot ∞	Hoe hoger, hoe meer <i>policy saliency</i> .
Menselijk Kapitaal	Ratio variabele	0 tot 100	Hoe hoger, hoe meer aanwezig menselijk kapitaal.
Financiële Middelen	Interval variabele	0 tot 10	Hoe hoger, hoe meer beschikbare financiële middelen.
Inwonersaantal (controlevariabele)	Discrete ratio variabele	0 tot ∞	Hoe hoger, hoe meer inwoners.

4.5 Methode van analyse¹

De specifieke analyse die dit onderzoek gebruikt om de kwantitatieve data te analyseren is een multi-pele logistische regressieanalyse via SPSS. Deze methode is goed in staat om de relatie vast te stellen die één binaire afhankelijke variabele heeft met verschillende onafhankelijke variabelen (Ranganathan et al., 2017, p. 149). Aangezien deze scriptie gaat over variabelen die ervoor zorgen dat een gemeente wel of niet deelneemt aan het SLA, komt het doel van dit onderzoek overeen met de functie van de analysemethode. Gemeenten kunnen door het gebruik van deze methode ook makkelijk op grote schaal vergeleken worden, wat het SLA in staat stelt specifieke maatregelen te nemen om deelname door gemeenten te bevorderen (Field, 2009; Rahman, 2016, p. 106). Door het gebruik van software is de methode ook erg efficiënt (Rahman, 2016, p. 106). De syntax van SPSS is op navraag beschikbaar bij de onderzoeker om de betrouwbaarheid te bevorderen.

Buiten de voordelen van een multi-pele logistische regressieanalyse, kent de methode ook nadelen. Zo kan de analyse wel zeggen welke variabelen invloed hebben op de uitkomst, maar niet op welke wijze. Uitvinden waarom een bepaalde variabele invloed heeft en welk mechanisme er plaatsvindt is dus niet mogelijk (Choy, 2014, p. 4). De analyse kan wel vaststellen dat een verklaring een positieve of negatieve samenhang heeft met deelname aan het SLA, maar niet waarom.

Een ander belangrijk nadeel betreft '*omitted variable bias*'. *Omitted variable bias* betekent dat er een fout ontstaat in een statistisch model als bepaalde variabelen niet zijn meegenomen in de analyse van welke bekend is dat deze wel effect hebben op de uitkomst (Jargowsky, 2005, p. 919). In de sociale wetenschappen is dit vanwege de complexe werkelijkheid een bijna onvermijdbaar probleem (Jargowsky, 2005, p. 919). Toch is dit nadeel voor dit onderzoek nog sterker aanwezig. Vanwege de *nested analysis* en de beschikbaarheid van data neemt dit onderzoek bepaalde verklaringen niet mee in de statistische analyse van welke de theorie wel al aangeeft dat deze invloed hebben. Dit zorgt dus automatisch voor een *omitted variable bias*. *Omitted variable bias* is een minder groot probleem wanneer de niet meegenomen variabelen niet correleren met de wel meegenomen variabelen (Jargowsky, 2005, p. 922). Binnen het theoretisch kader zijn er geen aanwijzingen gevonden die erop duiden dat de niet meegenomen variabelen correleren met de wel meegenomen variabelen. Ook uit logisch redeneren kan deze conclusie getrokken worden. Bijvoorbeeld: vertrouwen in andere partijen kent waarschijnlijk geen correlatie met de beschikbare financiële middelen van een gemeente. Bovendien zijn de kwalitatief te toetsen variabelen juist niet meegenomen omdat deze moeilijk gemeten kunnen worden via cijfers. Het is daarom onwaarschijnlijk dat er bij een meting met cijfers een vertekening optreedt door deze meer abstracte variabelen. Ook zijn de variabelen die significant blijken uit de logistische regressieanalyse nogmaals meegenomen in de interviews. Mocht er dus een aanwezige

---

¹ Een gedeelte van deze paragraaf is overgenomen uit de eindopdracht voor het vak Hedendaags Methoden van Beleidsonderzoek. Aangezien de auteur van deze opdracht en van deze scriptie hetzelfde zijn, vormt dit geen probleem. Voor de transparantie van het onderzoek heeft de onderzoeker deze voetnoot opgesteld.

bias zijn bij deze variabelen, dan wordt dit middels de interviews nogmaals gecheckt. Zo is het minder waarschijnlijk dat een hypothese voorlopig standhoudt, terwijl deze eigenlijk verworpen moest worden. Hierdoor controleert het kwalitatieve onderdeel voor deze variabele(n) op aanwezige *bias*.

4.6 Samenvatting

Dit hoofdstuk heeft de kwantitatieve methoden besproken die in dit onderzoek gebruikt worden. Paragraaf 4.1 heeft de onderzoeksstrategie besproken om zo de methodologische opzet van het gehele onderzoek duidelijk te maken. De strategie betreft een ‘*mixed-method*’ strategie waarbij het kwalitatieve onderdeel volgt op het kwantitatieve onderdeel. Johnson en Onwuegbuzie (2004) drukken dit als volgt uit: ‘QUAN->QUAL’. Een aantal variabelen, beleidsvoorkeur, *policy saliency*, menselijk kapitaal en financiële middelen, worden via de kwantitatieve weg onderzocht. De andere variabelen, strategisch middel, *policy entrepreneurship* en vertrouwen, worden via de kwalitatieve weg onderzocht. Hiervoor heeft de onderzoeker gekozen omdat er in totaal teveel variabelen zijn om kwalitatief te onderzoeken. Ook is er niet van alle variabelen data beschikbaar en is een vragenlijst niet mogelijk, waardoor een puur kwantitatieve studie moeilijk is. Bovendien zijn variabelen als vertrouwen moeilijk uit te drukken in cijfers. Daarom heeft de onderzoeker voor de ‘*mixed method*’ aanpak gekozen. Het onderzoek verbindt deze twee methoden aan elkaar door middel van een *nested analysis* (Lieberman, 2005). Dit betekent dat de casusselectie van het kwalitatieve onderdeel voortvloeit uit het kwantitatieve onderdeel. Hierover geeft hoofdstuk 6 meer informatie.

De data voor het kwantitatieve onderdeel is secundaire data. Dit betekent dat deze data niet verzameld is voor dit onderzoek, maar al bestaat en hergebruikt wordt voor dit onderzoek (Clark, 2005, p. 57). Omdat een kwantitatieve analyse mogelijk is met alle Nederlandse gemeenten, is hiervoor geen casusselectie nodig. De gebruikte analysetechniek voor de data betreft een multipele binaire logistische regressieanalyse. In Tabel 4.2 is te vinden hoe de variabelen kwantitatief geoperationaliseerd zijn.

Tabel 4.2 (herhaling) Operationalisatie kwantitatieve variabelen

Operationalisatie kwantitatieve variabelen			
	Schaalniveau (Field, 2009)	Mogelijke score	Betekenis score
Deelname aan het SLA (afhankelijke variabele)	Binaire variabele	0 of 1	0 = Geen deelname aan het SLA 1 = Wel deelname aan het SLA

Operationalisatie kwantitatieve variabelen			
	Schaalniveau (Field, 2009)	Mogelijke score	Betekenis score
Beleidsvoorkeur	Interval variabele	0 tot 2	Hoe hoger, hoe sterker de beleidsvoorkeur voor het SLA.
Policy Saliency	Ratio variabele	0 tot ∞	Hoe hoger, hoe meer <i>policy saliency</i> .
Menselijk Kapitaal	Ratio variabele	0 tot 100	Hoe hoger, hoe meer aanwezig menselijk kapitaal.
Financiële Middelen	Interval variabele	0 tot 10	Hoe hoger, hoe meer beschikbare financiële middelen.
Inwonersaantal (controlevariabele)	Discrete ratio variabele	0 tot ∞	Hoe hoger, hoe meer inwoners.

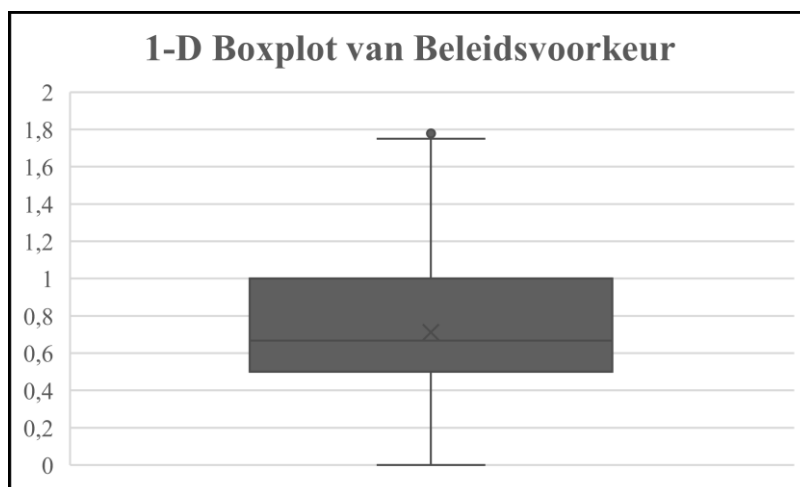
5. Kwantitatieve resultaten

Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van de logistische regressieanalyse. Eerst worden de univariate outliers in de data weergegeven. Hierna volgt het controleren van de assumpties. In de hierop volgende paragraaf is de beschrijvende statistiek voor individuele variabelen te vinden. De toetsende statistiek over het gehele logistische regressiemodel en over individuele variabelen volgt hierop. Inhoudelijk sluit het hoofdstuk af met het bestuderen van de multivariate outliers. Hierna volgt nog een korte samenvatting van het hoofdstuk.

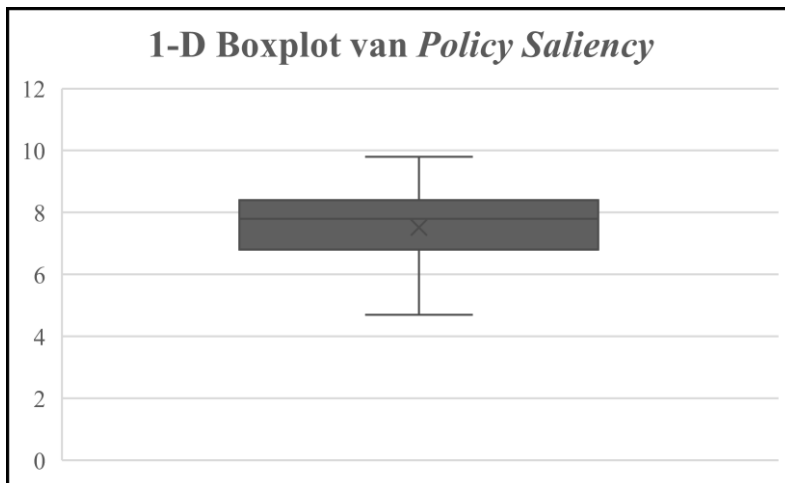
5.1 Outliers

Allereerst heeft de onderzoeker elke variabele gecontroleerd op univariate outliers. Dit zijn observaties die sterk afwijken voor één specifieke variabele. De controle is uitgevoerd door de boxplots van specifieke variabelen en de gestandaardiseerde variabele te bekijken (Field, 2009, pp. 264-315). Als de gestandaardiseerde variabele een score van -3 of minder, of 3 of meer heeft, gaat het om een outlier (Statistisch Handboek Studiedata, 2021).

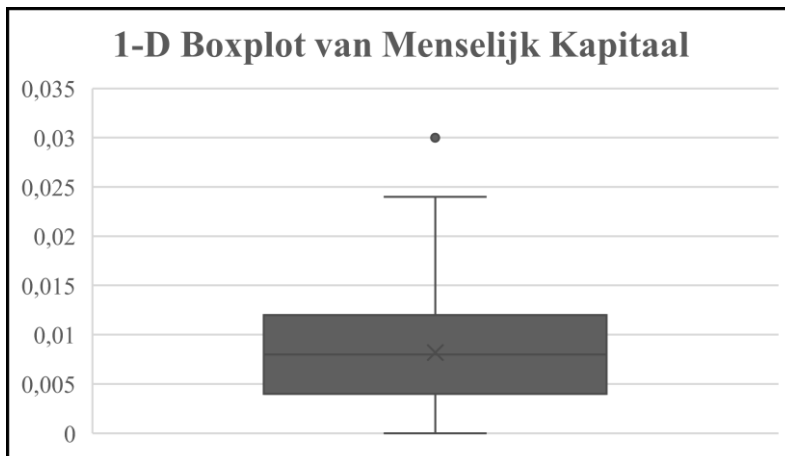
Uit deze analyse blijken een aantal zaken. Allereerst blijkt de variabele beleidsvoorkeur een outlier te kennen in de vorm van de gemeente Amsterdam. De gemeente scoort hier uitzonderlijk hoog. Bij de variabele *policy saliency* zijn geen univariate outliers aanwezig. De derde variabele: menselijk kapitaal, kent de gemeente Beesel als outlier vanwege de erg hoge score. De vierde variabele: financiële middelen, kent er twee, namelijk de gemeenten Borne en Eemnes. Deze gemeenten scoren uitzonderlijk laag op deze variabele. Bij de controlevariabele, inwonersaantal, zijn er erg veel outliers te vinden. Dit komt omdat er veel gemeenten zijn die in vergelijking met het gemiddelde erg veel inwoners hebben. Figuren 5.1 tot en met 5.5 geven de boxplots voor de verschillende gebruikte variabelen.

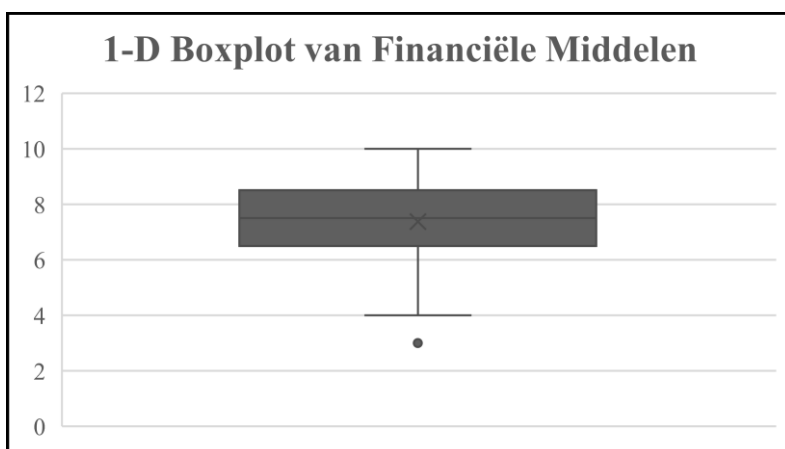
Figuur 5.1 Boxplot variabele beleidsvoorkeur

Figuur 5.2 Boxplot variabele policy saliency

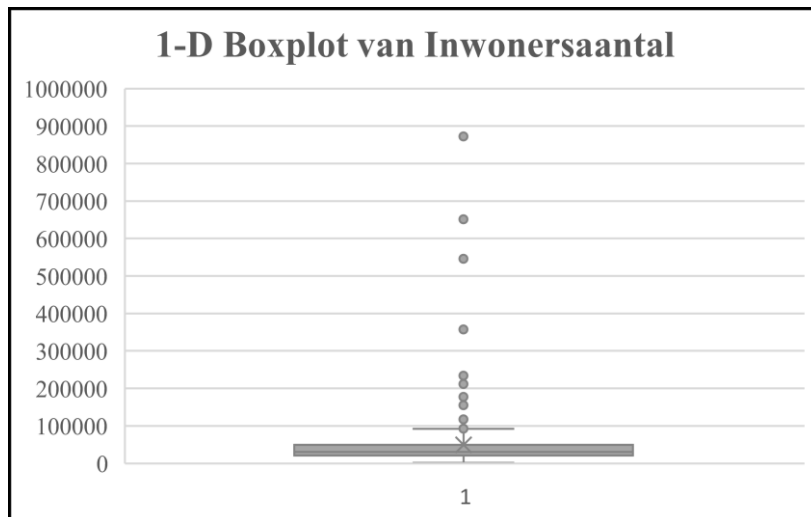

Figuur 5.3 Boxplot variabele menselijk kapitaal

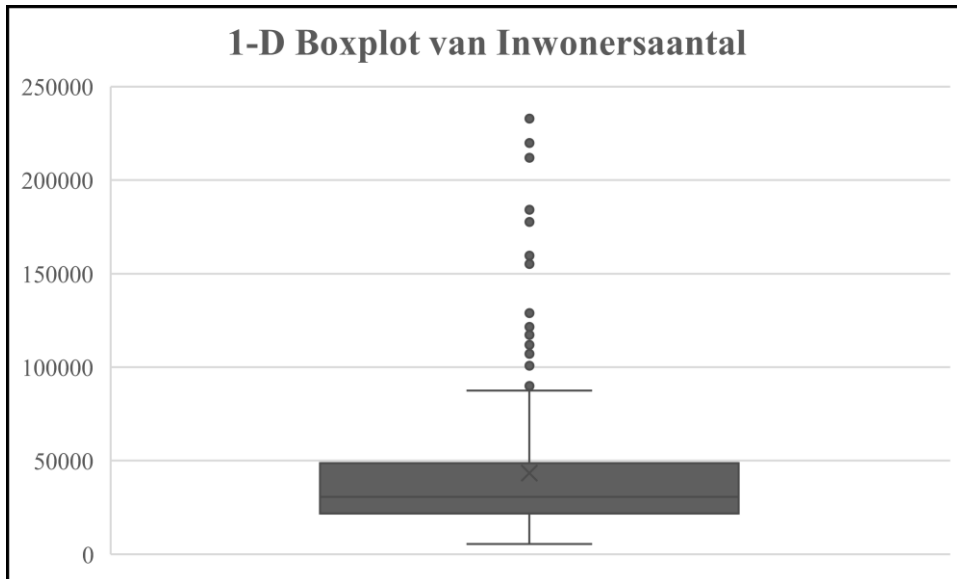
Figuur 5.4 Boxplot variabele financiële middelen²

² De twee outliers bij deze variabele zijn weergegeven in één punt omdat deze precies dezelfde score kennen.

Figuur 5.5 Boxplot controlevariabele inwonersaantal

De onderzoeker kiest ervoor om enkele extreme outliers in de controlevariabele ‘inwonersaantal’ niet verder mee te nemen in het onderzoek. Hiervoor heeft de onderzoeker een grens gekozen van gemeenten met meer dan 250.000 inwoners en minder dan 5.000 inwoners. Deze gemeenten zijn verwijderd uit de dataset. Hierdoor zijn er 9 cases uit de data verwijderd. De reden om dit te doen is dat dergelijke extreme outliers de fit van een model ernstig kunnen beïnvloeden (Field, 2009, p. 92). Bovendien is het goed mogelijk dat deze gemeenten niet representatief zijn voor de rest van de Nederlandse gemeenten vanwege het extreme verschil in grootte. Dit onderzoek, en voornamelijk deze statistische analyse, tracht haar uitspraken te generaliseren over zo veel mogelijk Nederlandse gemeenten. Het meenemen van dergelijke extreme outliers zorgt ervoor dat het statistisch model hier minder goed toe in staat is. Bovendien doet de analyse van deelnemers in hoofdstuk 2 vermoeden dat inwonersaantal significant kan zijn in het voorspellen van deelname aan het SLA. Dit betekent dat deze cases nog meer invloed zullen hebben. In Figuur 5.5 is zichtbaar hoe erg de univariate outliers boven de 250.000 uit de toon vallen met de rest van de datapunten. Door het verwijderen van deze cases daalt de externe validiteit van de statistische analyse: de resultaten kunnen niet meer gegeneraliseerd worden naar de allergrootste gemeenten. Paragraaf 6.5 bespreekt dit punt verder. Alhoewel er na het verwijderen van deze cases nog steeds veel outliers aanwezig zijn, is de schaal wel al overzichtelijker. Er is gekozen om niet nog meer cases te verwijderen aangezien de externe validiteit dan nog verder daalt en de toepasbaarheid van het uiteindelijke model op de werkelijkheid dan twijfelachtig is. De boxplot na het verwijderen van de 9 cases is hieronder te vinden in Figuur 5.6.

Figuur 5.6 Boxplot controlevariabele inwonersaantal zonder extreme outliers

5.2 Controleren van assumpties

De dataset moet aan een aantal assumpties voldoen om gebruik te kunnen maken van een logistische regressieanalyse. Een logistische regressieanalyse kent drie assumpties. De eerste assumptie is dat elke ‘fout’ onafhankelijk is van de andere fouten, ofwel ‘*independence of errors*’ (Field, 2009, p. 273; Stoltzfus, 2011, p. 1101). Dit betekent dat de verschillende cases niet gerelateerd moeten zijn (Field, 2009, p. 273). Dit is getest middels de Durbin-Watson test. Door een lineaire regressieanalyse uit te voeren met de relevante onafhankelijke variabelen en een willekeurige afhankelijke variabele, is deze test afgenomen (Field, 2009, pp. 220, 297). Aangezien de waarde uit deze test op 1,92 ligt is er aan de assumptie voldaan (Field, 2009, p. 221; Kanji, 2006).

Tabel 5.1 Durbin-Watson test

Durbin-Watson test	
Model	Durbin-Watson
1	1,923

De tweede assumptie is de assumptie van afwezigheid multicollineariteit (Field, 2009, p. 273; Stoltzfus, 2011, p. 1101). Dit is getest door een lineaire regressieanalyse met de relevante onafhankelijke variabelen en een willekeurige afhankelijke variabele uit te voeren en de ‘*collinearity diagnostics*’ op te vragen (Field, 2009, p. 297). Door te kijken of de ‘*tolerance value*’ onder de ,1 ligt en de ‘VIF’ boven de 10 kan er vastgesteld worden of er sprake is van multicollineariteit (Field, 2009, p. 297). Als een van

de voorgaande zaken het geval is, is er sprake van multicollineariteit. Dit is bij deze dataset niet het geval, zoals in Tabel 5.2 te zien is. Dit betekent dat de data aan deze assumptie voldoet.

Tabel 5.2 Multicollineariteitstest

Multicollineariteitstest		
	Tolerance	VIF
Beleidsvoorkeur	,935	1,070
Policy saliency	,961	1,040
Menselijk kapitaal	,992	1,008
Financiële middelen	,987	1,013
Inwonersaantal	,910	1,099

De laatste assumptie van een logistische regressieanalyse is de assumptie van lineariteit van de logit (Field, 2009, p. 273; Stoltzfus, 2011, p. 1101). Dit is getest door te kijken of de interactie term tussen een onafhankelijke variabele en de logistische transformatie hiervan significant is bij het uitvoeren van een logistische regressieanalyse (Field, 2009, p. 273). Deze test heet de Box-Tidwell test. Elke onafhankelijke variabele is hiervoor getransformeerd naar de $\log + 1$. De constante 1 is bij elke variabele toegevoegd omdat sommige scores de score 0 kenden en hierdoor een logaritmische transformatie niet mogelijk is (Field, 2009, p. 155). Hieruit blijkt dat de controlevariabele Inwonersaantal niet aan de assumptie van lineariteit voldoet bij een alfa van ,05. Dit is te zien in Tabel 5.3.

Tabel 5.3 Box-Tidwell test

Box-Tidwell Test	
	Significantie
Beleidsvoorkeur by LNBelVoor	,492
PolicySaliency by LNPolSal	,138
MenselijkKapitaal by LNMenKap	,055
FinanciëleMiddelen by LNFinMid	,612
Inwonersaantal by LNInwonaan	,038

Box-Tidwell Test	
	Significantie
Constant	,967

Aangezien het hier om de controlevariabele gaat en de opgestelde theorie geen aannames doet over een verwacht lineair effect van deze variabele, heeft de onderzoeker ervoor gekozen deze variabele te transformeren zodat deze wel meegenomen kan worden in de logistische regressie. Dit zodat de statistische analyse geen onterechte effecten toeschrijft aan de onafhankelijke variabelen, die eigenlijk afkomstig zijn van de controlevariabele.

De transformatie die toegepast is op inwonersaantal is de 'square root' transformatie. Deze transformatie is nuttig om hoge waardes dichter naar het centrum te brengen (Field, 2009, p. 155). Vanwege de aanwezige hoge outliers bij deze variabele is deze transformatie geschikt. Na deze transformatie kent de nieuwe variabele 'SqrtInwonersaantal' een significantie van ,454. Dit betekent dat elke variabele nu aan de assumptie van lineariteit voldoet bij een alfa van ,05. Dit is te zien in Tabel 5.4.

Tabel 5.4 Box-Tidwell test na 'square root' transformatie inwonersaantal

Box-Tidwell Test	
	Significantie
Beleidsvoorkeur by LNBelVoor	,526
PolicySaliency by LNPolSal	,146
MenselijkKapitaal by LNMenKap	,054
FinanciëleMiddelen by LNFinMid	,594
SqrtInwoners by LNSqrtInwoners	,454
Constant	,932

5.3 Beschrijvende statistiek individuele variabelen

Deze paragraaf presenteert de beschrijvende statistiek voor de individuele variabelen. Eerst wordt de afhankelijke variabele behandeld, waarna de onafhankelijke variabelen volgen.

Omdat de afhankelijke variabele een dichotome variabele betreft is veel van de beschrijvende statistiek, zoals een gemiddelde en standaardafwijking, overbodig. In Tabel 5.5 zijn de frequenties en percentages te vinden van gemeenten die wel en niet deelnemen aan het SLA. Deze tabel wijkt af van de tabellen gepresenteerd in hoofdstuk 2 omdat er een aantal cases verwijderd zijn. Ook zijn dit gemeenten die bestonden in 2020, maar met de nieuwe deelnemers van 2021 en 2022 eraan toegevoegd.

In Tabel 5.6 is de beschrijvende statistiek voor de onafhankelijke variabelen te vinden. Omdat het onderzoek geen theoretische verwachtingen heeft opgesteld omtrent deze waarden, gaat de paragraaf hier niet verder op in. Voor compleetheid, betrouwbaarheid en het overzicht zijn de onderstaande tabellen toch toegevoegd.

Tabel 5.5 Beschrijvende statistiek afhankelijke variabele

Gemeenten die deelnemen en niet deelnemen aan het SLA			
	Frequentie	Percentage	Cumulatief percentage
Niet deelnemer	268	77,5%	77,5%
Deelnemer	78	22,5%	100%
Total	346	100%	

Tabel 5.6 Beschrijvende statistiek individuele onafhankelijke variabelen

Beschrijvende statistiek onafhankelijke variabelen							
	N	Minimale waarde	Maximale waarde	Gemiddelde	Standaard fout	Standaardafwijking	Variantie
Beleidsvoorkeur	346	,000	1,750	,70314	,018053	,335796	,113
Policy saliency	346	4,70	9,80	7,5179	,06471	1,20365	1,449
Menselijk kapitaal	331	,000	,030	,00804	,000302	,005486	,000
Financiële middelen	346	3,00	10,00	7,3743	,07238	1,34626	1,812
Inwonersaantal	346	73,78	484,14	194,4702	4,01700	74,72051	5583,155

5.4 Toetsende statistiek

Deze paragraaf presenteert de resultaten van de logistische regressieanalyse. De analyse is uitgevoerd middels SPSS met als afhankelijke variabele deelname aan het SLA en als onafhankelijke variabelen beleidsvoorkeur, *policy saliency*, menselijk kapitaal en financiële middelen. Dit is model 1. Naast model 1 is er ook een regressieanalyse uitgevoerd die de controlevariabele inwonersaantal toevoegt. Dit is model 2. Door deze twee modellen naast elkaar te leggen blijkt of de controlevariabele overbodig is. De methode die gebruikt is om de variabelen in te voeren in de analyse is *'forced entry'* (Field, 2009, p. 271). Dit omdat de variabelen, buiten de controlevariabele, gebaseerd zijn op eerdere theorie en dit dan de aangeraden methode is (Field, 2009, p. 271). Uit de voorgaande paragraaf blijkt dat er 15 cases zijn met een 'missing value' bij de variabele menselijk kapitaal. Deze cases zijn niet meegenomen in de logistische regressieanalyse. Allereerst interpreteert de onderzoeker het gehele model. Daarna volgt de interpretatie op het niveau van individuele variabelen.

5.4.1 Interpretatie van de modellen

Tabel 5.7 geeft de uitslagen voor verschillende tests van de model-fit op de data. Aan de uitslagen van deze tests is te zien dat model 2 een betere fit op de data kent dan model 1. Het toevoegen van de controlevariabele is in dit geval dus waardevol. De Omnibus test toont aan dat de gebruikte modellen een significant betere fit geven dan wanneer er geen model aanwezig is (Field, 2009, p. 286). De Cox & Snell R^2 laat zien dat de verklaarde variantie bij model 2 rond de 28% ligt. Bij deze statistiek, evenals bij de Hosmer & Lemeshow test, geldt dat hoe dichterbij 1 ligt, hoe beter het model is (Field, 2009, p. 286). Hieruit is te concluderen dat alhoewel het model de data niet perfect verklaart, model 2 het best bruikbaar is vanwege de verklaarde variantie van 0.282 en de hogere waarde in de Hosmer & Lemeshow test. Aangezien de controlevariabele ook zorgt dat de toegewezen contributie van onafhankelijke variabelen meer 'puur' is, interpreteert de rest van deze paragraaf de variabelen vanuit model 2 (Carlson & Wu, 2012, p. 415).

Tabel 5.7 Tests voor de model-fit van de logistische regressieanalyses

Tests voor de model-fit				
	Chi-square	Omnibus test Sig.	Cox & Snell R^2	Hosmer & Lemeshow sig.
Model 1	85,919	<,001	,229	,372
Model 2	109,868	<,001	,282	,541

Tabel 5.8 laat de effecten van onafhankelijke variabelen in model 2 zien. De *B*-statistiek laat zien wat er gebeurt met de logit van de uitkomst bij het veranderen van een predictor met één unit (Field, 2009,

p. 286). Dit verklaart waarom de *B*-statistiek bij menselijk kapitaal zo hoog is en bij inwonersaantal zo laag. De schaal van de variabele menselijk kapitaal loopt namelijk maar van ,00 tot ,03 (zie Tabel 5.6). Hierdoor is het effect op de logit van de afhankelijke variabele bij een verandering van één unit in de predictor zeer groot. Inwonersaantal kent een veel groter schaalniveau, waardoor de *B*-statistiek een stuk kleiner is. Om de *B*-statistiek van de verschillende variabelen op eenzelfde schaal weer te geven kan er gebruik worden gemaakt van een gestandaardiseerde beta waarde. Zo kunnen de effecten onderling vergeleken worden. Bij een logistische regressieanalyse is het een stuk moeilijker deze waarde te verkrijgen. SPSS geeft deze optie zelf namelijk niet. Bovendien blijkt uit Tabel 5.8 dat maar één onafhankelijke variabele, buiten de controlevariabele, significant is. Onderling vergelijken van effecten heeft dan minder zin aangezien de andere effecten niet significant zijn. Om dit gedeelte niet onnodig gecompliceerd te maken, en vanwege de geringe toegevoegde waarde, berekent dit onderzoek de beta waarden voor de onafhankelijke variabelen niet.

De Wald-statistiek en de hiernaast weergegeven significantie laat zien of de *B*-statistiek significant verschilt van 0. Als dit het geval is kan er aangenomen worden dat de variabele een significante bijdrage levert aan het voorspellen van de uitkomst (Field, 2009, p. 287). Deze twee statistieken bepalen voor elke variabele of de bijbehorende hypothese verworpen moet worden. De *Exp(B)*-statistiek laat de verandering van de *odds* zien als de variabele met één unit verandert (Field, 2009, p. 270). De *odds* is hierbij de kans dat de uitkomst plaatsvindt gedeeld door de kans dat de uitkomst niet plaatsvindt. Deze statistiek laat zo ook de richting van het verband zien. Als deze statistiek hoger is dan 1, betekent dit dat als de waarde van de predictor toeneemt, de kans op de uitkomst (wel deelnemen aan het SLA) ook toeneemt (Field, 2009, p. 288). Als de statistiek onder de 1 ligt betekent dit dat als de waarde van de predictor toeneemt, de kans op de uitkomst afneemt. Tabel 5.9 vat de verwachtingen samen voor elke variabele op basis van de hypothesen uit hoofdstuk 3 en de operationalisatie in hoofdstuk 4. Zo zijn de deelconclusies in de volgende sub paragrafen makkelijker te herleiden.

Tabel 5.8 Effecten van onafhankelijke variabelen

Effecten van onafhankelijke variabelen				
	B (SE)	Wald	Significantie	Exp(B)
Beleidsvoorkeur	,492 (.505)	,949	,330	1,635
Policy saliency	1,390 (.220)	40,097	<,001	4,016
Menselijk kapitaal	41,206 (30,220)	1,859	,173	7,861 ^E +17
Financiële middelen	-,034 (.129)	,071	,789	,966
Sqrt Inwonersaantal	,010 (.002)	21,359	<,001	1,010

Tabel 5.9 Samenvatting verwachte effect van de kwantitatief gemeten variabelen

Variabelen met het verwachte effect	
	Verwacht effect
Beleidsvoorkeur	Hoe hoger de waarde van de variabele beleidsvoorkeur, hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.
Policy saliency	Hoe hoger de waarde van de variabele <i>Policy saliency</i> , hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.
Menselijk kapitaal	Hoe hoger de waarde van de variabele Menselijk kapitaal, hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.
Financiële middelen	Hoe hoger de waarde van de variabele Financiële middelen, hoe waarschijnlijker het is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.

5.4.2 Beleidsvoorkeur

Uit de Wald-statistiek en de significantie blijkt dat de variabele beleidsvoorkeur geen effect heeft op de afhankelijke variabele. Op basis hiervan verwerpt de onderzoeker de hypothese voor beleidsvoorkeur. Deze data toont dus aan dat de kans op deelname aan het SLA niet groter is als er een meer ambitieuze inhoudelijke beleidsvoorkeur voor schone lucht bij sleutelspelers aanwezig is.

5.4.3 Policy saliency

De Wald-statistiek en de significantie tonen aan dat *policy saliency* daadwerkelijk een effect heeft op deelname aan het SLA. De Exp(B)-statistiek van 4,016 laat zien dat de richting van dit verband positief is. Bovendien toont deze statistiek aan hoe groot dit verband is. Een blik op de operationalisatie van de variabele *policy saliency* laat zien dat een verandering van één unit het verlies van een maand in levensduur betekent. Dit betekent dat als het verlies in levensduur ten gevolge van luchtvervuiling in een gemeente met een maand toeneemt, het 4,016 keer zo waarschijnlijk is dat deze gemeente deelneemt aan het SLA. Op basis van deze statistieken hoeft de hypothese voor *policy saliency* voorlopig nog niet verworpen te worden. Volgens deze data klopt het inderdaad dat wanneer een gemeente luchtvervuiling als een belangrijker en urgenter probleem ervaart, het waarschijnlijker is dat deze gemeente deelneemt aan het SLA.

5.4.4 Menselijk kapitaal

De variabele menselijk kapitaal is in de analyse niet significant. Wel kent de variabele een erg hoge B-statistiek. Een gevaar hiervan kan zijn dat de Wald-statistiek, en daarmee de significantie, onderschat wordt (Field, 2009, p. 287). In dit model kan het dus dat de variabele menselijk kapitaal eigenlijk wel

significant is. Om te kijken of er sprake is van deze situatie is de analyse nogmaals uitgevoerd middels een ‘*step-wise analysis*’. Hierbij voegt de analyse de variabelen in stappen toe. Stap 1 voegt de overige variabelen toe, en stap 2 voegt de variabele menselijk kapitaal toe. Door de Chi^2 van deze twee stappen met elkaar te vergelijken wordt het duidelijk of menselijk kapitaal toch significant is (Sieben & Linssen, 2009, p. 7). Menselijk kapitaal blijkt via deze weg ook niet significant.

De Exp(B)-statistiek van menselijk kapitaal is uitzonderlijk hoog. Dit kan op een aantal zaken duiden. Allereerst kan het zo zijn dat deze statistiek zo hoog is vanwege het eerder besproken schaalniveau van de variabele. Een tweede mogelijkheid is dat er sprake is van ‘complete separatie’ (ShainaR, 2015). Dit betekent dat de variabele de uitkomst perfect voorspelt (Field, 2009, p. 276). Als er een grens is binnen de variabele menselijk kapitaal waarboven elke meting van de afhankelijke variabele 1 is en waaronder elke meting van de afhankelijke variabele 0 is, dan is hier sprake van. Een manier om dit tegen te gaan is het verzamelen van meer data (Field, 2009, p. 276). Binnen dit onderzoek is dit niet mogelijk omdat alle Nederlandse gemeenten al zijn meegenomen in deze analyse. Het verder uitzoeken van dit fenomeen gaat bovendien voorbij aan de scope van dit onderzoek vanwege de complexe statistische materie.

Op basis van deze statistieken moet de hypothese voor menselijk kapitaal verworpen worden. De kans dat een gemeente deelneemt aan het SLA is dus niet groter wanneer een gemeente beschikking heeft over meer menselijk kapitaal. Mocht er sprake zijn van complete separatie, dan ligt dit anders. Menselijk kapitaal zou dan namelijk een erg sterke voorspellende variabele zijn. Voorlopig gaat dit onderzoek er vanuit dat de statistische analyse van deze variabele correct is.

5.4.5 Financiële middelen

De significantie van de variabele financiële middelen is ,789. Hieruit blijkt dat deze variabele geen effect heeft op de uitkomst. Deze statistieken geven daarom aanleiding de hypothese voor de variabele financiële middelen te verwerpen. Uit deze data blijkt dus niet dat als een gemeente meer financiële middelen te besteden heeft, het waarschijnlijker is dat de gemeente deelneemt aan het SLA.

5.4.6 Inwonersaantal

Inwonersaantal is in dit onderzoek een controlevariabele. Daarom is hierover geen hypothese opgesteld. Wel is het interessant om te zien dat deze controlevariabele significant is in dit model. Dit komt overeen met de opgestelde verwachtingen in hoofdstuk 2 en de reden om deze controlevariabele mee te nemen in de analyse. De Exp(B) laat zien dat als het inwonersaantal van een gemeente toeneemt, de kans op deelname aan het SLA ook toeneemt. Een toename van één unit in de variabele heeft een toename van ,010 in de log(odds) (B-statistiek) tot gevolg. Een concretere interpretatie van deze waarden is niet goed

mogelijk aangezien inwonersaantal getransformeerd is zoals beschreven in paragraaf 5.2. Hierdoor is het niet duidelijk wat een toename van één unit precies betekent en kan dit onderzoek geen uitspraken doen zoals bij de variabele *policy saliency*. Aangezien dit onderzoek niet streeft naar uitspraken doen over inwonersaantal en deze variabele als controlevariabele dient vormt dit geen probleem. Wel is het duidelijk dat inwonersaantal een positief effect heeft op deelname van gemeenten aan het SLA. Gezien de significantie van inwonersaantal houdt de casusselectie voor het kwalitatieve deel rekening met deze controlevariabele. Het volgende hoofdstuk licht toe hoe dit precies gebeurt.

5.5 Multivariate outliers

Buiten univariate outliers, kan er ook sprake zijn van multivariate outliers. Dit zijn cases die afwijken door een combinatie van meerdere variabelen (Field, 2009, pp. 264-315). Als deze aanwezig zijn, kunnen deze invloed hebben op de uitkomst van de analyse. Multivariate outliers zijn te detecteren middels een residuenanalyse (Field, 2009, p. 292).

De waarde van de '*Cook's distance*' laat zien of een case bovenmatige invloed op het model heeft (Field, 2009, p. 292). Deze '*distance*' dient onder de 1 te liggen (Field, 2009, p. 293). Dit is bij alle gemeenten het geval. Een andere statistiek om te bekijken of een case bovenmatige invloed heeft is de '*DFBeta*' van de constante in het model. Deze dient ook onder de 1 te liggen (Field, 2009, p. 293). Dit is bij één case net niet het geval met een waarde van 1,03. Het gaat hier om de gemeente Assen. Deze case heeft dus een bovenmatige invloed op het model. De '*standardized residuals*' duiden een outlier aan als de waarde boven 3 ligt (Field, 2009, p. 293). Dit is bij geen enkele gemeente het geval. Er zijn in deze dataset dus geen grote multivariate outliers aanwezig. Alhoewel de gemeente Assen net boven de grenswaarde van de '*DFBeta*' ligt, is dit minimaal en voldoet de gemeente wel aan andere grenswaarden. Daarom is er geen verdere actie ondernomen met betrekking tot deze case.

5.6 Samenvatting

Dit hoofdstuk heeft de statistische resultaten gepresenteerd van de variabelen beleidsvoorkeur, *policy saliency*, menselijk kapitaal en financiële middelen. Hieraan is de controlevariabele inwonersaantal toegevoegd. Eerst zijn de outliers van de variabelen bekeken. Hieruit bleek dat er erg veel univariate outliers binnen de controlevariabele aanwezig zijn. Daarom is besloten om een aantal extreme outliers niet mee te nemen in de analyse. Het gaat hier om gemeenten met meer dan 250.000 inwoners en minder dan 5.000 inwoners. Deze zijn namelijk niet representatief voor de gehele populatie van Nederlandse gemeenten, maar kunnen wel veel invloed hebben op het statistisch model.

Daarna zijn de assumpties van een logistische regressieanalyse gecheckt. Hieruit bleek dat de controlevariabele niet aan de assumptie van lineariteit voldeed. Dit komt, wederom, door de

overgebleven outliers. Omdat het geen doel van dit onderzoek is om een uitspraak te doen over inwonersaantal kan er een transformatie op deze variabele worden toegepast zodat de variabele wel aan de assumptie voldoet. Deze transformatie betreft een 'squareroot' transformatie. Hierna voldeden alle variabelen aan de assumpties.

Uit het uitvoeren van de logistische regressieanalyse blijken een aantal zaken. Zo kent het gebruikte model een redelijk goede fit met een Cox & Snell R^2 van ,282. Ook blijkt dat dit model significant beter is in het voorspellen van deelname aan het SLA dan geen model. Bij het interpreteren van de statistiek over individuele variabelen blijkt dat *policy saliency* een significant effect heeft in het voorspellen van deelname aan het SLA. Andere onafhankelijke variabelen blijken niet significant. Bij de variabele menselijk kapitaal was de significantie niet helemaal duidelijk vanwege de hoge B-statistiek. Daarom is er een derde model statistisch geanalyseerd waarbij de onderzoeker een 'step-wise analysis' heeft toegepast. Hieruit bleek ook dat de variabele menselijk kapitaal niet significant is. Wel blijft het een mogelijkheid dat er bij deze variabele sprake is van complete separatie, maar dat kan deze scriptie niet verder onderzoeken.

Daarom zijn de hypothesen voor de variabelen beleidsvoorkeur, menselijk kapitaal en financiële middelen verworpen. De hypothese voor de variabele *policy saliency* is voorlopig aangenomen. Dit betekent dat het waarschijnlijker is dat een gemeente deelneemt aan het SLA wanneer de gemeente het beleidsprobleem dat het SLA aanpakt als urgent en belangrijk ervaart. Het volgende hoofdstuk behandelt de methodologie voor het kwalitatieve deel van het onderzoek en legt de basis voor het onderzoeken van de variabelen strategisch middel, *policy entrepreneurship*, vertrouwen en *policy saliency*.

6. Methodologisch kader (2)

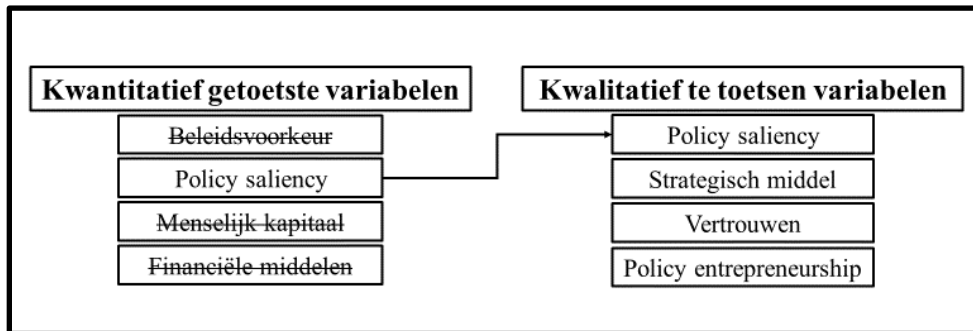
Dit hoofdstuk zet de methoden voor het kwalitatieve onderdeel uiteen. Eerst behandelt het de methode van dataverzameling. Daarna gaat het dieper in op de casusselectie en daarmee het type ‘*nested analysis*’ dat dit onderzoek gebruikt. Hierna wordt de kwalitatieve operationalisatie behandeld waaruit de interviewgide voortvloeit. Dan volgen de methode van analyse en een bespreking van de betrouwbaarheid en validiteit van het gehele onderzoek. Het hoofdstuk sluit af met een korte samenvatting.

6.1 Methode van dataverzameling

Voor het kwalitatieve onderdeel heeft de onderzoeker data verzameld middels semigestructureerde interviews. De variabelen die via deze weg onderzocht zijn, zijn moeilijk uit te drukken in cijfers en er is geen goede secundaire data over beschikbaar. Omdat deze variabelen moeilijker uit te drukken zijn, is een kwalitatieve benaderingswijze middels semigestructureerde interviews passend. Zo kan de onderzoeker gericht naar diepere informatie vragen en verschaft dit beter inzicht in de causaliteit van verklaringen (Gill et al., 2008, p. 291). De moeilijk te kwantificeren variabelen betreffen strategisch middel, *policy entrepreneurship* en vertrouwen. De variabele *policy saliency* wordt nogmaals onderzocht middels de interviews. Dit omdat deze variabele significant bleek uit de kwantitatieve analyse. Door deze variabele nogmaals te onderzoeken middels de interviews controleert het onderzoek of de hypothese voor deze variabele niet ten onrechte voorlopig stand heeft gehouden. Als de hypothese nogmaals standhoudt geven de interviews bovendien informatie omtrent de context en de causaliteit van deze variabele. Deze informatie kan een kwantitatieve analyse niet bieden. Omdat de onderzoeker via de interviews de uitkomsten van de statistische analyse voor *policy saliency* nogmaals checkt, verhoogt dit de interne validiteit van de resultaten. Op deze manier dient deze kwalitatieve analyse twee doelen: het toetsen van de ontbrekende variabelen uit de kwantitatieve analyse en het achterhalen van causale mechanismen van zowel deze variabelen als de significante variabele uit de kwantitatieve analyse. Figuur 6.1 op de volgende pagina geeft deze werkwijze schematisch weer.

Het specifiek gebruiken van semigestructureerde interviews biedt nog een ander voordeel. Door de fluïde structuur van semigestructureerde interviews is het goed mogelijk dat er nieuwe verklaringen naar voren komen die nog niet uit de theorie bleken (Adams, 2015, p. 494). Dit omdat er veel ruimte voor de respondent is om uit te weiden over de zaken die hij belangrijk vindt. Het afgenomen interview is ingericht om de bovenstaande doelen en voordelen maximaal te bereiken. Dit betekent dat de interviewgide meer de vorm aanneemt van een ‘agenda’ (Adams, 2015, p. 496). Deze agenda stuurt de respondent langs de thema’s die het onderzoek wil behandelen, maar geeft zo min mogelijk invulling aan de manier waarop de respondent over de thema’s praat. De operationalisatie van variabelen dient als een handvat voor het opstellen van deze ‘agenda’, maar is meer bedoeld als ‘codeboek’ voor het

naderhand analyseren van de verzamelde data. Door het op deze manier benaderen van de semigestructureerde interviews tracht de onderzoeker zowel de deductieve inslag van dit onderzoek recht te doen, als genoeg ruimte te geven voor inductieve elementen en de inbreng van de respondent. De interviewgide is te vinden in de bijlagen om de betrouwbaarheid te waarborgen.

Opmerking: de doorstreping van variabelen geeft aan dat deze variabelen niet significant bleken uit de kwantitatieve analyse. Daarom zijn deze variabelen niet verder onderzocht. Wel is het mogelijk dat er bij menselijk kapitaal sprake is van complete separatie (zie paragraaf 5.4.4 en Field (2009, p. 276)).

Figuur 6.1 Schematische weergave toetsing variabelen

De interviews vinden plaats via een video oproep middels Microsoft Teams. Dit zorgt ervoor dat er minder reistijd gepaard gaat met het interviewen. Bovendien geeft het respondenten de mogelijkheid om flexibeler te zijn met het inplannen van de interviews (Irani, 2019, p. 4). Ook kan de respondent het interview afnemen in een setting die voor hem comfortabel is (Irani, 2019, p. 4). Alhoewel het een mogelijkheid is dat respondenten digitaal minder spraakzaam zijn over gevoelige thema's, is dat bij dit interview waarschijnlijk niet van toepassing aangezien het thema niet buitengewoon gevoelig is (Irani, 2019, p. 4). De in totaal 7 afgenomen interviews vonden plaats in de periode juli en augustus 2023. De interviews zijn uitgevoerd bij beleidsmedewerkers en -adviseurs op de gebieden van klimaatbeleid, milieubeleid en leefomgeving. Deze interviews hebben bij 7 gemeenten verspreid over Nederland plaatsgevonden. De transcripten van deze interviews zijn op aanvraag in geanonimiseerde vorm, zowel voor het individu als de gemeente, beschikbaar bij de onderzoeker.

Een nadeel van interviewen is dat de interviewer onbedoeld invloed kan hebben op de respondent (Alsaawi, 2014, p. 154). Alhoewel dit nooit helemaal voorkomen kan worden, probeert dit onderzoek dit nadeel te voorkomen door het gebruiken van de interviewgide als 'agenda', zoals eerder besproken. Hierdoor zijn de vragen neutraler van aard en is er meer ruimte voor de respondent om zelf te spreken. Ook is interviewen een erg tijdrovende methode door het plannen van afspraken, transcriberen en bruikbaar maken van de data (Alsaawi, 2014, p. 154). Dit nadeel is geminimaliseerd

binnen dit onderzoek door vooraf een goede tijdsplanning te maken voor de interviews. Bovendien is er gebruik gemaakt van software die het transcriberen versoepelt. De onderzoeker heeft hierna geverifieerd of het transcriberen correct heeft plaatsgevonden aan de hand van een opname van het interview.

6.2 Casusselectie

Zoals besproken in paragraaf 4.1 maakt dit onderzoek gebruik van een '*nested analysis*' om de kwantitatieve en kwalitatieve componenten van het onderzoek aan elkaar te verbinden. In een '*nested analysis*' gaat het kwantitatieve deel van het onderzoek vooraf aan het kwalitatieve deel. Het kwantitatieve deel wordt 'LNA' genoemd en het kwalitatieve deel 'SNA'. De resultaten uit het kwantitatieve deel bepalen hoe de casusselectie voor het kwalitatieve deel eruit ziet (Lieberman, 2005, p. 436). Door deze manier van integratie zijn de uiteindelijke resultaten van het onderzoek robuuster en is de opbrengt van het onderzoek groter dan de som van de onafhankelijke kwantitatieve en kwalitatieve component (Lieberman, 2005, p. 436). De toepassing van deze methode zorgt ervoor dat dit onderzoek in staat is meer hypothesen te onderzoeken en causaliteit van gevonden verbanden vast te stellen (Lieberman, 2005, p. 440).

Om te bepalen hoe verder te gaan met de SNA moet de onderzoeker zichzelf de volgende vraag stellen: 'Zijn in de LNA de belangrijkste hypothesen getest en zijn deze resultaten robuust' (Lieberman, 2005, p. 440)? Als het antwoord op deze vraag 'ja' is, dient het onderzoek verder te gaan met een '*model-testing*' SNA. Als het antwoord hierop 'nee' is, dient het onderzoek verder te gaan met een '*model-building*' SNA. In dit onderzoek zijn niet alle opgestelde hypothesen onderzocht middels het kwantitatieve deel vanwege een tekort aan data en de moeilijke meetbaarheid van bepaalde variabelen. Bovendien kent het statistisch model een verklaarde variantie van ,282. Dit betekent dat er nog genoeg ruimte in het model over is voor alternatieve verklaringen. Deze alternatieve verklaringen kunnen wellicht de nog niet getoetste hypothesen betreffen, maar ook andere verklaringen. Op basis hiervan lijkt een '*model building*' SNA passend. Toch zijn er ook robuuste resultaten voortgekomen uit de statistische analyse. De variabele *policy saliency* kent namelijk een significante uitkomst. Een verklaarde variantie van ,282 betekent bovendien dat het model een deel van de werkelijkheid wél goed voorspelt. Aangezien de causaliteit van *policy saliency* verdiept wordt in de SNA is er op deze manier sprake van een '*model testing*' SNA. De aanpak voor dit onderzoek kan dus het beste in 'hybride' vorm worden uitgevoerd. Lieberman (2005, p. 442) zelf beschrijft dit als een 'mix' van de twee 'ideaaltypen'.

Casusselectie bij een '*model-building SNA*' vindt plaats op basis van scores op de afhankelijke variabele (Lieberman, 2005, p. 445). Door cases te kiezen die niet goed voorspeld worden door het statistisch model, kan er onderzocht worden of de nog niet onderzochte hypothesen of andere inductieve verklaringen hiervoor verantwoordelijk zijn. Dit worden ook wel '*off-the-line*' cases genoemd. Lieberman (2005, p. 445) raadt aan om in ieder geval één *off-the-line* case te kiezen. Aan deze *off-the-*

line cases kunnen ‘*on-the-line*’ cases worden toegevoegd. Dit zijn cases die het model wél goed voorspelt. Bij een ‘*model-testing LNA*’ raadt Lieberman (2005, p. 444) juist aan om deze *on-the-line* cases te kiezen. Zo kan de sterkte van de gevonden verbanden binnen de statistische analyse getoetst worden.

Dit onderzoek volgt een combinatie van deze twee gedachtelijnen omdat er sprake is van een ‘hybride’ vorm tussen de twee SNA’s. Daarom zijn er zowel *on-the-line* als *off-the-line* cases geselecteerd. Deze selectie is gemaakt door de ‘*predicted probabilities*’ te bekijken in SPSS. Van de zeven geïnterviewde gemeenten nemen er vier deel aan het SLA en drie niet. De vier deelnemende gemeenten kennen twee *on-the-line* cases en twee *off-the-line* cases. Bij de niet deelnemende gemeenten is er één *on-the-line* casus aanwezig en twee *off-the-line* cases. Omdat het onderzoek aan beide zijden van de afhankelijke variabele zowel *on-the-line* als *off-the-line* cases selecteert, wordt het mogelijk om de cases gestructureerd te vergelijken (Lieberman, 2005, p. 446). Door het selecteren en vergelijken van deze beide typen cases kunnen nieuwe hypothesen onderzocht worden, maar kan de causaliteit van de eerdere gebleken significante variabele ook verder uitgediept worden.

Tabel 6.1 geeft de geselecteerde cases en hun positie op ‘de lijn’ weer. Ook laat de tabel zien hoe dit onderzoek verwacht dat de cases scoren op hypothesen. Voor de variabele *policy saliency* zit er verschil tussen *on-the-line* en *off-the-line* cases. De *on-the-line* cases zouden namelijk volgens de opgestelde hypothese voor *policy saliency* moeten reageren. *Off-the-line* cases moeten dit juist niet doen. Om de robuustheid van de resultaten uit de statistische analyse, dus de variabele *policy saliency*, verder te analyseren is het van belang om te bekijken of dit inderdaad het geval is. De causaliteit van de variabele *policy saliency* moet vooral blijken uit het bestuderen van de *on-the-line* gemeenten. Bij de overige variabelen zit het verschil in het deelnemen of niet deelnemen. Voor deze variabelen is het vooral van belang om deelnemers met niet deelnemers te vergelijken. De verwachting is dat deelnemers hoog scoren op deze variabelen, terwijl niet deelnemers laag scoren. Omdat verschillende gemeenten aangaven graag anoniem te blijven zijn er codes toegekend aan de verschillende gemeenten.

In de selectie van cases is ook rekening gehouden met het inwonersaantal van gemeenten. Aangezien de statistische analyse aantoont dat inwonersaantal een significant effect heeft op deelname, maar dit onderzoek deze relatie niet verder wil onderzoeken, is er getracht het inwonersaantal van gemeenten gelijk te houden. De waarden van de controlevariabele ‘Sqrt Inwonersaantal’ voor de geselecteerde cases liggen tussen de 212,67 en 280,59. Aangezien het gemiddelde van deze variabele 194,47 betreft, betekent dit dat de geselecteerde gemeenten iets groter dan gemiddeld zijn. De keuze voor deze selectie is afkomstig uit een afweging tussen zo dicht mogelijk bij het gemiddelde blijven en praktische haalbaarheid.

Tabel 6.1 Geselecteerde cases en bijbehorende verwachtingen voor de SNA

Geselecteerde cases voor de SNA				
	Werkelijke score afhankelijke variabele	‘On-the-line’ of ‘Off-the-line’	Implicaties voor hypothesen	Code voor de case
Case 1	Deelnemer	On-the-line	Er is hoge <i>policy saliency</i> aanwezig. De case scoort waarschijnlijk ook hoog op nog niet getoetste hypothesen.	1
Case 2	Deelnemer	On-the-line	Er is hoge <i>policy saliency</i> aanwezig. De case scoort waarschijnlijk ook hoog op nog niet getoetste hypothesen.	2
Case 3	Deelnemer	Off-the-line	Er is lage <i>policy saliency</i> aanwezig. De case neemt toch deel omdat deze hoog scoort op nog niet getoetste hypothesen.	3
Case 4	Deelnemer	Off-the-line	Er is lage <i>policy saliency</i> aanwezig. De case neemt toch deel omdat deze hoog scoort op nog niet getoetste hypothesen.	4
Case 5	Niet deelnemer	On-the-line	Er is lage <i>policy saliency</i> aanwezig. De case scoort waarschijnlijk ook laag op niet getoetste hypothesen.	5
Case 6	Niet deelnemer	Off-the-line	Er is hoge <i>policy saliency</i> aanwezig. Omdat de case laag scoort op nog niet getoetste hypothesen, neemt de case toch niet deel.	6
Case 7	Niet deelnemer	Off-the-line	Er is hoge <i>policy saliency</i> aanwezig. Omdat de case laag scoort op nog niet getoetste hypothesen, neemt de case toch niet deel.	7

6.3 Kwalitatieve operationalisatie

Deze paragraaf maakt de variabelen kwalitatief meetbaar. In Tabel 6.2 aan het einde van deze paragraaf is de precieze operationalisatie te vinden inclusief indicatoren, scores en de interviewitems die aan de variabelen besteed zijn. Omdat de vragen voor de interviewgids die voortkomen uit deze operationalisatie meer een gids zijn, in lijn met de manier van semigestructureerd interviewen die eerder

besproken is, ziet dit onderzoek de operationalisatie ook als hulp voor het achteraf analyseren van de interviews.

6.3.1 Afhankelijke variabele

In tegenstelling tot de kwantitatieve analyse kan de afhankelijke variabele bij de kwalitatieve analyse meer waarden aannemen dan alleen ‘deelnemen’ of ‘niet deelnemen’. Het is namelijk goed mogelijk dat er verschillende mate van activiteit aanwezig is onder deelnemers. Zo zijn er gemeenten die deelnemen aan bepaalde werkgroepen, terwijl andere dit niet doen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021b). Deelname aan het SLA is hier dus een spectrum van actief naar niet actief.

In de interviewgide dient de vraag ‘Neemt uw gemeente wel of niet deel aan het SLA?’ als manier om nogmaals te verifiëren of het inderdaad klopt dat de gemeente wel of niet deelneemt. Ook biedt deze vraag de kans voor de respondent om meer uitleg te geven over de wijze van deelname. Doet de respondent dit niet dan is het de taak van de interviewer om tijdens het gehele interview te letten op aanwijzingen die erop duiden of de gemeente wel of niet actief deelneemt. Zo nodig kan de interviewer hier ook ‘*probing questions*’ over vragen.

Alhoewel dit onderzoek niet draait om het verschil tussen actieve en niet actieve deelnemers, is het wel nuttig dit verschil te detecteren in de interviews. Dit kan bijvoorbeeld nuttig zijn voor inductieve resultaten of suggesties opleveren voor vervolgonderzoek.

6.3.2 Policy saliency

Aangezien de kwantitatieve resultaten aantonen dat *policy saliency* een significant verband heeft met de uitkomst, is het de moeite waard om deze variabele in het kwalitatieve onderzoek nader te bekijken. Bovendien controleert dit onderzoek zo of het waargenomen effect voor deze variabele uit de kwantitatieve analyse intern valide is. In andere woorden: zorgt meer *policy saliency* inderdaad voor meer waarschijnlijkheid tot deelnemen?

Policy saliency is in het kwantitatieve gedeelte gemeten aan de hand van probleemdruk: de mate waarin het probleem objectief aanwezig is. Een ander deel van *policy saliency*, dat kwantitatief moeilijker gemeten kan worden, is de subjectieve urgentie van een probleem (Bromley-Trujillo & Poe, 2018; Treib, 2014). Dit kan verder uiteen gesplitst worden in de probleem-status van een geval en de aandacht voor het geval (Bromley-Trujillo & Poe, 2018, p. 283). Hierbij gaat de probleem-status van een geval om het ervaren van luchtvervuiling als een probleem. De aandacht voor het geval gaat om de aandacht die een gemeente schenkt aan luchtbeleid. Omdat het niet zo hoeft te zijn dat een gemeente die veel aandacht schenkt aan bepaald beleid ook daadwerkelijk een probleem ervaart, zijn deze twee concepten verschillend van elkaar (Bromley-Trujillo & Poe, 2018, p. 284). Op basis hiervan ziet dit

onderzoek beide opties gezien als voldoende elementen voor de aanwezigheid van *policy saliency*. Geen van deze beide elementen zijn noodzakelijk, maar in ieder geval één element moet aanwezig zijn om te kunnen spreken over de aanwezigheid van *policy saliency* met betrekking tot het SLA. De interviews besteden aan elk van deze elementen een vraag.

De aandacht die een gemeente aan luchtbeleid schenkt lijkt enigszins op de variabele ‘beleidsvoorkeur’ zoals gedefinieerd in hoofdstuk 3. Toch zijn dit deelconcept en deze variabele verschillend van elkaar. Beleidsvoorkeur gaat namelijk om de voorkeur van sleutelspelers binnen een gemeente voor beleid zoals het SLA. Aandacht aan luchtbeleid gaat om de daadwerkelijke aandacht die sleutelspelers aan het beleid geven. Bijvoorbeeld, een sleutelspeler kan een voorkeur hebben voor rotondes in plaats van stoplichten, maar niet veel aandacht geven aan dit beleid omdat hij ander beleid urgenter vindt. Dus, dat deze voorkeur aanwezig is betekent niet dat de gemeente ook daadwerkelijk aandacht besteedt aan dit beleid. Het gevolg van deze beleidsvoorkeur zou dus meer aandacht voor luchtbeleid kunnen zijn, maar dit hoeft niet. Daarom gebruikt dit onderzoek de deelconcepten ‘ervaren probleem-status’ en ‘aandacht voor luchtbeleid’ om *policy saliency* kwalitatief te meten.

6.3.3 Strategisch middel

Een andere variabele die dit onderzoek kwalitatief meet is strategisch middel. Daarom is een nadere blik op de theorie noodzakelijk om deelconcepten voor deze variabele te onderscheiden. Scott en Thomas (2016) zetten 20 redenen uiteen waarom publieke managers *collaborative governance* als strategisch middel gebruiken. Hierbij maken zij onderscheid tussen redenen om *collaborative governance* te leiden, aan te moedigen of te volgen (Scott & Thomas, 2016, p. 208). Dit onderzoek focust zich op verklaringen van gemeenten om wel of niet deel te nemen aan het SLA. Daarom zijn de redenen die Scott en Thomas (2016) noemen om het SLA te volgen interessant. Dit onderzoek ziet deze redenen als deelconcepten die aantonen dat een gemeente het SLA als strategisch middel gebruikt.

De eerste reden die Scott en Thomas (2016) geven om *collaborative governance* te volgen is de mogelijkheid om ‘*high level actions*’ te gebruiken (Scott & Thomas, 2016, pp. 198-199). Hiermee bedoelen zij dat gemeenten vaak niet de capaciteit of middelen hebben om bepaalde beleidsdoelen te bereiken. Door gebruik te maken van *collaborative governance* overbrugt een gemeente de institutionele hiërarchie waardoor de gemeente gebruik kan maken van capaciteit of middelen van andere instituties (Scott & Thomas, 2016, pp. 198-199).

De tweede reden die Scott en Thomas (2016) geven om deel te nemen aan *collaborative governance* is de mogelijkheid voor gemeenten om bevoegdheidsgebieden en geografische grenzen te overbruggen (pp. 197-198). Als een gemeente een te klein bevoegdheidsgebied heeft om een bepaald probleem het hoofd te bieden kan een samenwerking met omliggende bevoegdheidsgebieden ervoor zorgen dat de gemeente het probleem wel kan aanpakken (Scott & Thomas, 2016, pp. 197-198).

De volgende reden die Scott en Thomas (2016) geven om *collaborative governance* te volgen is de mogelijkheid tot het overbruggen van beleidssectoren (pp. 199-200). Als publieke managers beperkt zijn tot handelen in één beleidssector of beleidsveld, maar te maken hebben met een probleem dat meerdere sectoren omvat, zullen zij sneller gebruik maken van *collaborative governance* (Scott & Thomas, 2016).

Een vierde reden die Scott en Thomas (2016) beschrijven om *collaborative governance* te volgen is om legitimiteit te verkrijgen bij beleidsacties (p. 197). Door samenwerking te zoeken met andere actoren en stakeholders verkrijgen beleidsacties meer legitimiteit in de ogen van het publiek. Ook kan de gemeente zo meer reputatie verkrijgen op dit gebied (Scott & Thomas, 2016, p. 208).

Nog een reden om *collaborative governance* te volgen is het gevaar om zeggenschap te verliezen wanneer een organisatie niet deelneemt aan het initiatief (Scott & Thomas, 2016, pp. 205-206). Wanneer het *collaborative governance* initiatief beleid betreft dat een publieke manager in zijn of haar agenda heeft, kan het riskant zijn om niet deel te nemen. Binnen het initiatief kunnen andere actoren beslissingen maken die in gaan tegen de belangen van de publieke manager die niet aan tafel zit.

Het kan ook dat een publieke manager deelneemt terwijl deze geen intentie heeft om moeite en middelen in het initiatief te steken. De manager gaat er dan vanuit dat andere partijen die aan het initiatief deelnemen wel middelen en moeite steken in de samenwerking (Scott & Thomas, 2016, p. 206). Door deel te nemen aan het initiatief kan de publieke manager meeliften op de moeite en middelen die andere actoren steken in het bereiken van doelen (Lynn & Hill, 2001, p. 69). Dit wordt ook wel 'free-riden' genoemd.

De laatste reden die Scott en Thomas (2016) geven voor publieke managers om een *collaborative governance* initiatief te volgen is de mogelijkheid om het netwerk en de relatie met andere actoren te verbeteren. Deelname aan een *collaborative governance* initiatief kan meer algemene netwerk processen bevorderen (Scott & Thomas, 2016, p. 206). Door de herhaalde interactie tussen verschillende actoren binnen het initiatief kan de band tussen deze actoren versterken waardoor samenwerking in de toekomst minder transactiekosten met zich meebrengt (Bertelli & Smith, 2010, p. 26).

Dit onderzoek stelt dat als sleutelspelers binnen een gemeente deze kansen in het SLA zien, de variabele 'strategisch middel' aanwezig is. Om dit te achterhalen vraagt de interviewer eerst of de gemeente specifieke doelen heeft op het gebied van luchtbeleid. Daarna vraagt de interviewer specifiek naar strategische doelen waarbij de interviewer een korte toelichting geeft over wat hiermee bedoeld wordt. Mocht één van de bovengenoemde redenen opduiken, dan neemt dit onderzoek aan dat de variabele 'strategisch middel' aanwezig is.

6.3.4 Policy entrepreneurship

Om *policy entrepreneurship* te meten vraagt dit onderzoek naar de aanwezige eigenschappen bij sleutelspelers die theorie in verband brengt met beleidsentrepreneurs. Het onderzoek stelt op deze manier de aanwezigheid van beleidsentrepreneurs vast. Aangezien het SLA dicht overeen komt met strategieën die beleidsentrepreneurs gebruiken zou de aanwezigheid van beleidsentrepreneurs moeten zorgen voor deelname aan het SLA (Mintrom, 2019, p. 315). *Policy entrepreneurship* van een gemeente ligt dus hoger bij gemeenten waar sleutelspelers meer eigenschappen van beleidsentrepreneurs vertonen. Deze eigenschappen van beleidsentrepreneurs betreffen ambitie, sociale scherppte, geloofwaardigheid, empathisch vermogen en volharding (Mintrom, 2019, pp. 310-311). Meer details omtrent deze eigenschappen zijn te vinden in paragraaf 3.3.

Ambitie is het belangrijkste van deze eigenschappen. Kingdon (2014) stelt namelijk dat dit het concept is dat een beleidsentrepreneur definieert (Mintrom, 2019, p. 310). Daarom stelt dit onderzoek dat deze eigenschap een noodzakelijke en voldoende voorwaarde is voor de aanwezigheid van *policy entrepreneurship*. De andere eigenschappen bieden ondersteuning aan deze eigenschap, maar zijn op zichzelf niet genoeg om *policy entrepreneurship* te detecteren. Bovendien zijn ze ook niet noodzakelijk. Als deze eigenschappen wel aanwezig zijn, samen met ambitie, dan is *policy entrepreneurship* nadrukkelijker aanwezig bij deze sleutelspeler.

Om deze variabele te onderzoeken moet er eerst vastgesteld worden wie de sleutelspelers zijn. Deze vraag stelt de onderzoeker. Daarna vraagt de onderzoeker hoe de respondent de persoonlijkheid van deze sleutelspelers zou omschrijven en op welke wijze deze sleutelspelers hun werkzaamheden uitvoeren. Zo wordt er vastgesteld of bovengenoemde eigenschappen terug komen.

6.3.5 Vertrouwen

Zoals in paragraaf 3.3 behandelt, beschouwt dit onderzoek vertrouwen als twee dimensies. De eerste dimensie betreft de toekenning van competentie door actor A aan actor B om daadwerkelijk de beloofde positieve uitkomst te bewerkstelligen (Schmidt & Schreiber, 2019, pp. 80-81). In het geval van het SLA gaat dit dus om het bereiken van de gestelde doelen van het SLA. De tweede dimensie betreft de toekenning van eerlijkheid door actor A aan actor B. Actor A maakt een inschatting over de integriteit, normen en waarden van actor B en of deze gelijk zijn aan de eigen normen en waarden (Schmidt & Schreiber, 2019, pp. 80-81). Belangrijk om op te merken is dat het hier perceptie van een actor over andere actoren betreft. Het gaat dus niet noodzakelijk om de werkelijke situatie.

Dit onderzoek beschouwt beide dimensies voldoende en geen van de dimensies noodzakelijk voor het vaststellen van vertrouwen. Deze dimensies zijn namelijk dusdanig anders van aard dat er bij beide dimensies simpelweg sprake is van een andere vorm van vertrouwen. Het ene sluit het andere niet

uit, en de afwezigheid van één van de dimensies betekent niet dat er geen vertrouwen aanwezig kan zijn vanuit de andere dimensie. Daarom besteedt het interview twee verschillende interviewvragen aan deze variabele die afzonderlijk aandacht geven aan de twee dimensies. Bovendien maken de vragen ook onderscheid tussen vertrouwen in het SLA als organisatie en vertrouwen in de deelnemers van het SLA.

Tabel 6.2 Operationalisatieschema

Operationalisatieschema				
Variabele	Dimensie	Indicator (Respondent benoemt)	Bijbehorend interviewitems	Mogelijke scores
Policy Saliency	Ervaren probleem-status	- Benoemen hoe urgent het probleem ervaren wordt door sleutelspelers	7	Aanwezig, afwezig
	Aandacht voor luchtbeleid	- Benoemen hoeveel aandacht er is voor luchtbeleid door sleutelspelers	6	
Strategisch middel	Mogelijkheid tot het gebruiken van 'High level actions'	- Benoemen dat het makkelijker wordt beleidsdoelen te bereiken door deelname aan het SLA. - Benoemen dat het bij deelname aan het SLA (makkelijker) mogelijk is om capaciteit en/of middelen van andere instituties te gebruiken en hierdoor beleidsdoelen te bereiken.	8, 9	Aanwezig, afwezig
	Geografische grenzen overbruggen	- Benoemen dat sleutelspelers samenwerking zoeken met andere bevoegdheidsgebieden door deelname aan het SLA. - Schaalvergroting benoemen.		
	Beleidssectoren overbruggen	- Benoemen dat meer sectoren betrokken kunnen worden door deelname aan het SLA.		
	Legitimiteit verkrijgen	- Benoemen dat er meer legitimiteit voor maatregelen komt bij inwoners en/of stakeholders door deelname aan het SLA.		
	Verliezen zeggenschap	- Benoemen dat de gemeente bang is geen inbreng te hebben in luchtbeleid door niet deel te nemen aan het SLA.		
	'Free riden'	- Benoemen dat er meegelift kan worden op voordelen van het SLA door de moeite van andere deelnemers bij deelname aan het SLA.		

Operationalisatieschema

Variabele	Dimensie	Indicator (Respondent benoemt)	Bijbehorend interviewitems	Mogelijke scores
	Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen dat relaties met andere deelnemers verbeterd kunnen worden door deelname aan het SLA. 		
Policy Entrepreneurship	Ambitueus	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn die meer dan anderen investeren in het bereiken van doelen. - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn die meer dan anderen inspireert te streven naar hetzelfde doel. 	10, 11, 12, 13	Aanwezig, afwezig
	Sociaal scherp	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig zijn is/die meer dan anderen goed inschatten hoe anderen over het probleem denken. - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn die meer dan anderen weet(en) wat de motivaties van andere actoren zijn. 		
	Geloofwaardig	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn die meer dan anderen een persoon is/zijn waarvan mensen zaken aannemen. - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn waar, meer dan anderen, op gebouwd kan/kunnen worden. 		
	Empathisch	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn die meer dan anderen de behoefte van ander personen begrijpt. - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn, die meer dan anderen, zorgt dat personen zich gewaardeerd voelen. 		
	Volhardend	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen dat er sleutelspeler(s) aanwezig is/zijn die meer dan anderen blijft streven naar een doel terwijl dit moeilijk te bereiken is. 		
Vertrouwen	Toegekende competentie	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen in welke mate sleutelspelers het gevoel hebben dat de deelnemende partijen de middelen hebben om de gewenste uitkomst te bewerkstelligen. - Benoemen in welke mate sleutelspelers het gevoel hebben dat de deelnemende partijen de mogelijkheid hebben om de gewenste uitkomst te bewerkstelligen. 	15	Aanwezig, afwezig

Operationalisatieschema				
Variabele	Dimensie	Indicator (Respondent benoemt)	Bijbehorend interviewitems	Mogelijke scores
	Toegekende eerlijkheid	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemen in welke mate sleutelspelers het gevoel hebben dat de deelnemende partijen integer zijn. - Benoemen in welke mate sleutelspelers het gevoel hebben dat de deelnemende partijen overeenkomstige normen en waarden hebben met de bevraagde gemeente. 	14	
			16	

6.4 Methode van analyse

Dit onderzoek maakt gebruik van een voornamelijk deductieve thematische analyse om de interviews te analyseren. Dit betekent dat de interviews eerst zijn getranscribeerd, waarna deze gecodeerd zijn aan de hand van de op theorie gebaseerde operationalisatie (Pearse, 2019). Vervolgens worden de interviews geanalyseerd wat zal zorgen voor een verwerping of voorlopige aanname van de opgestelde hypotheses. Hiertoe legt de onderzoeker de gecodeerde uitkomsten van de interviews naast Tabel 6.1 en vergelijkt de onderzoeker cases onderling. Als de uitkomsten kloppen met de hierin opgestelde verwachtingen geeft dit aanleiding de hypothese nog niet te verwerpen. Mocht dit niet kloppen dan geeft dit aanleiding de hypothese te verwerpen. Toch kijkt dit onderzoek ook naar thema's in de data die niet vanuit de theorie verwacht worden. Deze thema's worden inductief gecodeerd. Daarom staat er in Tabel 6.2 onderaan een lege rij. Dit geeft de ruimte voor inductieve coderingen weer. De manier van coderen is dus abductief te noemen, met een focus op het deductieve deel (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 14). Abductief betekent hier een combinatie van deductief en inductief coderen.

Voor het deductief coderen is de kwalitatieve operationalisatie in Tabel 6.2 als 'codeboek' gebruikt. Bij het inductief coderen heeft de onderzoeker eerst een aantal rondes van open codering doorlopen. Vervolgens heeft de onderzoeker axiaal gecodeerd en hierop volgend is er selectief gecodeerd. Tijdens deze codering heeft de onderzoeker memo's bijgehouden om het proces transparant weer te geven. De codering is toegepast middels het softwareprogramma ATLAS.TI.

Aan het analyseren van kwalitatieve data middels codering zitten een aantal voordelen verbonden welke de methode aantrekkelijk maken. Zo zorgt het meermaals doorlopen van hetzelfde stuk tekst ervoor dat de onderzoeker een diep inzicht in de data verkrijgt en connecties kan leggen die op het eerste gezicht niet duidelijk zijn (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 7). Causaliteit wordt op deze manier ook sneller duidelijk. Bovendien is het een goede manier om kwalitatieve data gestructureerd

weer te geven en inzichtelijk te maken (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 8). Ook is het een transparante werkwijze als de onderzoeker de codes goed opslaat en keuzes documenteert via memo's (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 8).

Buiten deze voordelen heeft de methode ook enkele nadelen. Allereerst kan subjectiviteit van de onderzoeker een grote rol spelen in het codeerproces. Wanneer een bepaald tekstfragment voldoet aan een code is namelijk compleet afhankelijk van de interpretatie van de onderzoeker (Linneberg & Korsgaard, 2019, pp. 21-22). Hier is weinig aan te doen, maar de onderzoeker moet zich hier wel bewust van zijn en gemaakte keuzes goed documenteren. Dit is gedaan door het gebruiken van memo's tijdens het codeerproces. Ook kan er door het te rigide gebruiken van codes veel contextafhankelijke en detailrijke informatie verloren gaan (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 23). Het diepere inzicht en de causaliteit die kwalitatieve data verschaft kan zo verloren gaan. Hier heeft de onderzoeker in dit onderzoek extra voor gewaakt door stukken tekst te coderen die 2-8 regels lang zijn. Door langere stukken tekst te coderen is de kans minder groot dat er context en details verloren gaan.

De positivistische benadering van dit onderzoek in combinatie met probabilistische hypothesen en kwalitatieve data vraagt om een specifieke aanpak in de resultatensectie. Het resultatenhoofdstuk behandelt elke variabele afzonderlijk. Dit stelt de onderzoeker in staat om deelnemende en niet deelnemende gemeenten per variabele te vergelijken. Deze vergelijking maken is moeilijk en onduidelijk als elke case afzonderlijk behandeld wordt. Een dergelijke werkwijze maakt het beter mogelijk om een probabilistische relatie vast te stellen. Alhoewel dit nog steeds moeilijk is, zijn de resultaten dan iets robuuster. Als een variabele in drie van de vier deelnemende gemeenten zorgt voor deelname en deze variabele afwezig is bij niet deelnemende gemeenten kan het onderzoek stellen dat hier een relatie aanwezig lijkt te zijn. Alhoewel het verbinden van een precies cijfer aan deze relatie onmogelijk is, geeft een dergelijke observatie wel aanleiding om de probabilistische hypothesen zoals opgesteld in hoofdstuk 3 voorlopig niet te verwerpen. Ook geeft dit de onderzoeker meer mogelijkheid om te focussen op de causaliteit van specifieke variabelen. Vanwege de positivistisch probabilistische insteek van het onderzoek heeft de onderzoeker de voorkeur gegeven aan de bovenstaande werkwijze, in plaats van het behandelen van elke casus op zichzelf.

6.5 Betrouwbaarheid en validiteit³

Om te beoordelen of een onderzoek methodologisch goed in elkaar zit zijn de betrouwbaarheid en validiteit twee belangrijke maatstaven. Daarom behandelt deze paragraaf de twee concepten hieronder voor de gehele methodologie van dit onderzoek.

---

³ Ook kleine onderdelen uit deze paragraaf zijn overgenomen uit de eindopdracht voor het vak Hedendaags Methoden van Beleidsonderzoek. Wederom vormt dit geen obstructie omdat het dezelfde auteur betreft.

6.5.1 Betrouwbaarheid

De term betrouwbaarheid stelt de vraag of de resultaten hetzelfde zijn wanneer iemand het onderzoek herhaalt (van Zwieten & Willems, 2004, p. 39). Het gaat hierbij om het voorkomen van toevallige meetfouten en ervoor zorgen dat het onderzoek goed gerepliceerd kan worden. De betrouwbaarheid is in dit onderzoek goed gewaarborgd. Het gebruik van secundaire, publiek beschikbare, data tijdens het kwantitatieve onderdeel zorgt ervoor dat deze data makkelijk te vinden is voor andere onderzoekers. Daardoor kunnen deze het kwantitatieve deel van het onderzoek makkelijk herhalen. Door de statistische aard van de analyse binnen dit onderdeel en de duidelijke operationalisatie is het onwaarschijnlijk dat er toevallige meetfouten optreden. De syntax voor deze analyse is op navraag bij de onderzoeker beschikbaar, wat ook bijdraagt aan de betrouwbaarheid.

Binnen het kwalitatieve onderdeel is de repliceerbaarheid gewaarborgd door het gebruik maken van een interviewgide en het opstellen van een operationalisatieschema. De betrouwbaarheid ligt hier minder hoog dan in het kwantitatieve onderdeel omdat de rol van de onderzoeker groter is. Binnen het interview is het mogelijk dat de onderzoeker onbedoeld invloed heeft op de beantwoording van vragen (Alsaawi, 2014, p. 154). Bovendien kan de onderzoeker bij het coderen toevallige fouten maken, of data verkeerd interpreteren. Daarom is het belangrijk dat de onderzoeker de kwalitatieve operationalisatie nauwkeurig volgt.

6.5.2 Interne validiteit

Validiteit is verder uit te splitsen in interne validiteit en externe validiteit. De interne validiteit is op te vatten als de mate waarin de methoden meten wat het onderzoek wil meten (van Zwieten & Willems, 2004, p. 39). Het gaat dus om de kans op systematische meetfouten zo klein mogelijk maken. De basering van de operationalisatie op een uitvoerig literatuuronderzoek zorgt ervoor dat de interne validiteit hoog blijft binnen dit onderzoek. Het gebruik van secundaire datasets binnen het kwantitatieve onderdeel zorgt er wel voor dat de interne validiteit hier lager ligt. Bij sommige variabelen zijn namelijk meer redeneringsstappen gemaakt die niet nodig zouden zijn als de data direct verkregen was. De theoretische onderbouwing van dit onderdeel zorgt ervoor dat de interne validiteit toch zoveel mogelijk gewaarborgd blijft. Bovendien onderzoekt het kwalitatieve deel de statistisch significante variabele uit het kwantitatieve onderdeel nogmaals. Dit zorgt voor triangulatie en zo voor meer interne validiteit (Bowen, 2009, p. 28).

Binnen het kwalitatieve onderdeel is de interne validiteit verder gewaarborgd door de operationalisatie op basis van theorie voort te zetten. Bovendien geeft het afnemen van interviews verdere mogelijkheid om de interne validiteit hoog te houden. Omdat de onderzoeker zelf aanwezig is bij het afnemen van de interviews kan deze opheldering geven als er onduidelijkheid omtrent concepten of vragen bestaat (Gill et al., 2008, p. 291). Hierdoor is het zekerder dat een interview de concepten juist

meet. Al met al heeft dit onderzoek door de triangulatie van verschillende kwantitatieve en kwalitatieve methoden de interne validiteit gewaarborgd.

6.5.3 Externe validiteit

Externe validiteit betreft de mate waarin de uitkomsten van het onderzoek te generaliseren zijn naar andere onderzoekseenheden, situaties of verschijnselen (van Zwieten & Willems, 2004, p. 39). Deze ligt in dit onderzoek hoog. Vooral de resultaten van het kwantitatieve onderdeel zijn sterk te generaliseren. Dit komt omdat in de gebruikte data bijna alle Nederlandse gemeenten aanwezig waren. Alhoewel de negen allergrootste en kleinste gemeenten verwijderd zijn uit de dataset, betekent dit dat de uitkomsten van dit onderdeel voor vrijwel alle Nederlandse gemeenten gelden. Generaliseren is dus bijna niet nodig, waardoor de externe validiteit zeer hoog ligt (Acharya et al., 2013, p. 330).

Binnen het kwalitatieve onderdeel ligt de externe validiteit lager. Aangezien de onderzoeker zeven cases geselecteerd heeft met ongeveer dezelfde grootte, kunnen deze resultaten niet zonder meer gegeneraliseerd worden. Wel kunnen deze cases goed gegeneraliseerd worden naar andere onderzoekseenheden van vergelijkbare grootte. Binnen elke categorie in Tabel 6.1, met uitzondering van *'on-the-line'* niet deelnemers, is er meer dan een case geïnterviewd. Dit stelt het onderzoek in staat uitkomsten onderling te vergelijken. Door deze triangulatie op het niveau van onderzoekseenheden stijgt de externe validiteit. Toch blijft de externe validiteit van het kwalitatieve onderdeel beperkt.

6.6 Samenvatting

Dit hoofdstuk heeft het tweede deel van de methoden behandeld, waarbij de nadruk ligt op de kwalitatieve methoden. De eerste paragraaf behandelt de methoden van dataverzameling, welke semigestructureerde interviews betreft. De voor- en nadelen van de methode zijn besproken en tevens zet de paragraaf uiteen hoe de methode in dit onderzoek precies gebruikt is. Paragraaf 2 behandelt de casusselectie voor het kwalitatieve deel. Hierbij is gebruik gemaakt van een *'nested analysis'* (Lieberman, 2005). De specifieke vorm die dit onderzoek gebruikt is een hybride tussen *'model testing'* en *'model building'* SNA (Lieberman, 2005, p. 442). Paragraaf 3 geeft de operationalisatie van de te toetsen variabelen weer. Deze operationalisatie is samengevat in Tabel 6.2. Paragraaf 4 behandelt de methode van analyse. Dit onderzoek maakt gebruik van een thematische analyse waarbij de nadruk op de deductieve component ligt, alhoewel er ook ruimte is voor de inductieve component. Daarom is deze analyse abductief te noemen (Linneberg & Korsgaard, 2019, p. 14). De onderzoeker heeft de analyse uitgevoerd middels een codering van de interviews. Paragraaf 5 behandelt achtereenvolgens de betrouwbaarheid, interne validiteit en externe validiteit van het gehele onderzoek.

7. Kwalitatieve resultaten

Dit hoofdstuk presenteert de bevindingen van de afgenomen interviews, ofwel de kwalitatieve resultaten. De eerste paragraaf geeft de deductief gevonden resultaten weer. De variabele *policy saliency* komt eerst aan bod. Hierbij wordt nogmaals gecheckt of de gedachtelijn zoals opgesteld in tabel 6.1 inderdaad gevolgd kan worden. Ook de causaliteit van deze variabele komt aan bod. Daarna doorloopt de paragraaf de variabelen strategisch middel, *policy entrepreneurship* en vertrouwen. Eventueel inductief gevonden implicaties voor deze variabelen zijn hier ook in meegenomen. Na deze paragraaf volgt er een paragraaf waarin andere inductief gevonden variabelen besproken worden. Op deze manier geeft dit hoofdstuk antwoord op deelvraag 5 en 6.

7.1 Getoetste variabelen

7.1.1 Policy saliency

De uitkomsten omtrent *policy saliency* liggen redelijk in lijn met de verwachtingen die zijn uitgesproken in tabel 6.1. Zo lijkt de *policy saliency* bij deelnemende on-the-line cases toen zij ervoor kozen om deel te gaan nemen aan het SLA inderdaad hoog te liggen: *‘Nou, Het was met name omdat ‘gemeente 1’ milieu hoog in het vaandel heeft staan al jaren, ook milieubeleid’(gemeente 1)*. Bij deelnemende off-the-line cases blijkt de *policy saliency* laag te liggen en zijn het inderdaad overwegend andere redenen die hebben gezorgd voor deelname: *‘Wij hebben geen heel erg grote problemen qua luchtkwaliteit in onze gemeente. Ik denk zo wordt dat gevoeld, dus daardoor wordt er veel minder urgentie gevoeld’ (gemeente 4)*. Ook bij de niet deelnemende on-the-line case lijkt de *policy saliency* zoals verwacht laag te liggen.

Bij de niet deelnemende off-the-line cases wijkt het verwachte patroon af. Bij deze cases was de verwachting dat de *policy saliency* hoog zou liggen. Dit blijkt maar bij één van de twee cases het geval. De andere case (gemeente 5) geeft aan dat de aandacht voor luchtbeleid laag is en het ervaren probleem minimaal is. Dit duidt dus op een lage *policy saliency*. De andere case (gemeente 6) geeft aan dat er inmiddels wel aandacht is voor luchtbeleid, maar dat dit meer verweven is in ander beleid. De gemeente denkt dus niet zozeer na over luchtbeleid op zichzelf, maar wanneer dit een onderdeel is van ander beleid wordt er wel aandacht aan besteed: *‘(...)maar zo reëel zijn wij ook wel weer, je gaat echt niet een laadpaal visie schrijven vanwege de luchtverontreiniging, maar het is wel een extra argument om het te doen’(Noff2)*. Het verschil tussen deze verwachting en de werkelijkheid kan liggen aan de kwantitatieve meting van *policy saliency* middels objectieve probleemdruk.

Toch lijkt het erop dat de verwachtingen zoals geformuleerd in Tabel 6.1 stand houden. Zes van de zeven cases doen namelijk vermoeden dat de verwachtingen wel kloppen. Het kan bij de case ‘gemeente 5’ namelijk ook gaan om een afwijkende case. De onderliggende redenen voor een hogere

policy saliency bij de verschillende gemeenten geven verdere aanleiding om uit te gaan van een afwijkende case. Zo geven veel gemeenten aan dat de reden voor minder of meer aandacht voor luchtbeleid samenhangt met een daadwerkelijke hoge of lage luchtvervuiling in de gemeente. Dit doet vermoeden dat de manier waarop de kwantitatieve meting van *policy saliency* heeft plaatsgevonden robuust is. Op basis van deze bevindingen verwerpt dit onderzoek de hypothese voor *policy saliency* voorlopig niet. De verwachtingen op basis van de kwantitatieve analyse lijken namelijk grotendeels overeen te komen met de kwalitatieve resultaten. Voorlopig neemt dit onderzoek dus aan dat het inderdaad waarschijnlijker is dat een gemeente deelneemt aan het SLA als de *policy saliency* hoger is.

De manier waarop *policy saliency* zorgt voor deelname aan het SLA lijkt vooral afkomstig te zijn uit de extra aandacht die het college en de wethouder met de betreffende portefeuille aan het thema geven. De data geeft het beeld dat dit de uiteindelijke beslissers zijn in de keuze van een gemeente om wel of niet deel te nemen: *‘Kijk als ik het voor het zeggen had, zou ik het niet hebben gedaan. Maar ja, als van bovenaf iemand kansen ziet, ja, dan kan ik dat natuurlijk niet tegenhouden’* (gemeente 2). De verwachting is dus dat *policy saliency* vooral bij deze sleutelspelers hoog moet zijn, wil de gemeente overgaan tot deelnemen.

Uit de interviews komen enkele redenen naar voren die lijken te zorgen voor een hoge of lage *policy saliency*. Zo lijkt de beleidsvoorkeur van het college en specifiek de wethouder met het thema in zijn portefeuille een belangrijk causaal verband te hebben met *policy saliency*. Meermaals werd de partij van de betreffende wethouder of de voorkeur die het college had in verband gebracht met meer of minder aandacht voor luchtbeleid: *‘En voor het eerst is leefomgeving, inclusief lucht, totaal uit het programma geschreven zelfs. Want dat wilde de wethouder. Die wilde het gewoon niet meer erin hebben’* (gemeente 4). Alhoewel de kwantitatieve analyse geen direct verband kon vinden tussen beleidsvoorkeur en deelname aan het SLA is het dus wel een mogelijkheid dat de beleidsvoorkeur van sleutelspelers invloed heeft op *policy saliency* en zo indirect op deelname aan het SLA. Dit verband en deze interactie tussen beleidsvoorkeur en *policy saliency* is interessant om verder uit te diepen in toekomstig onderzoek.

Een ander reden voor een hoge of lage *policy saliency* is de manier waarop het probleem ‘geframed’ wordt. Gemeenten merken op dat wanneer het college en de raad luchtbeleid bekijken als een gezondheidsprobleem, de aandacht bij deze sleutelspelers voor het thema groter is dan wanneer dit bekeken wordt als een milieuprobleem. Ook lijken maatschappelijke ontwikkelingen invloed te hebben op de *policy saliency*. Zo zorgen de aankomende Omgevingswet en de hoge energieprijzen ervoor dat de urgentie en aandacht voor luchtbeleid minder aanwezig is in sommige onderzochte cases.

7.1.2 Strategisch middel

Op basis van de kwalitatieve resultaten lijkt het alsof verwerping van de opgestelde hypothese omtrent strategisch middel voorlopig niet nodig is. De mogelijkheid om het SLA te gebruiken als strategisch

middel lijkt namelijk inderdaad samen te hangen met meer waarschijnlijkheid tot deelname. Deze reden komt bij alle cases die deelnemen namelijk vaak naar voren. De meest genoemde manier om het SLA op een strategische manier te gebruiken is de mogelijkheid om ‘*high level actions*’ te gebruiken (Scott & Thomas, 2016, pp. 198-199). Gemeenten hebben vaak alleen niet genoeg slagkracht en kunnen door samenwerking middels het SLA deze slagkracht wel verkrijgen: ‘*Je denkt nu niet alleen, je denkt dan nu met zijn allen en vooral de grote gemeentes die uiteraard dan wel een luchtkwaliteitsprobleem hebben*’ (gemeente 2).

Bij de deelnemende off-the-line cases blijkt ook het verkrijgen van legitimiteit een belangrijke reden om deel te nemen. Het verkrijgen van deze legitimiteit betreft zowel een betere reputatie verkrijgen als gemeente in de ogen van het publiek, maar ook het verkrijgen van meer reputatie of legitimiteit als individu. Zo noemt één case het verkrijgen van meer reputatie van de wethouder zelfs als de hoofdreden voor deelname: ‘*(...) de reden dat we zijn gaan deelnemen was gewoon imago. En dan vooral persoonlijk imago van de wethouder*’ (gemeente 3).

Gemeenten die niet deelnemen aan het SLA stellen vaker hier niet mee bezig te zijn of de strategische voordelen die het SLA biedt niet nodig te hebben: ‘*Sowieso is ‘gemeente 7’ niet zo goed in strategisch beleid. (...) Wij zijn daar niet sterk in als gemeente.*’ (gemeente 7). Een andere off-the-line niet deelnemer stelt het volgende: ‘*Dus het is niet zozeer dat het SLA iets strategisch zou kunnen bieden wat wij anders niet zouden hebben. Dus we hebben die gesprekken en contacten al zeg maar*’ (gemeente 6). Hieruit blijkt dat deze gemeente wel inziet dat het SLA strategisch gebruikt kan worden, maar dit niet nodig heeft omdat zij hier al andere opties heeft. Op basis hiervan lijkt het een logische conclusie om te stellen dat het inderdaad waarschijnlijker is dat een gemeente deelneemt aan het SLA wanneer deze het SLA beter als strategisch middel kan gebruiken.

Uit de data blijkt ook iets anders. Niet deelnemende gemeenten geven namelijk ook aan dat zij strategische overwegingen hebben om juist niet deel te nemen aan het SLA. Zo geven verschillende gemeenten aan dat een reden om niet deel te nemen het risico voor een toename van klachten en vragen omtrent schone lucht vanuit inwoners is: ‘*Ik denk ook dat ons bestuur vooral politiek gezien bang is dat je, als je het akkoord onder de aandacht brengt, ook veel meer klachten krijgt*’ (gemeente 5). Ook geeft een niet deelnemende off-the-line gemeente aan dat ze denken dat bewoners juist in die gemeente wonen omdat het beleid op vlakken die raken aan luchtbeleid soepel is: ‘*Ja, dat zou kunnen, maar daar zijn we zelf ook het bokje (als we zouden lobbyen voor minder uitstoot op de A2). Want heel veel van onze inwoners komen hier dus wonen vanwege die A2, vanwege die bereikbaarheid (...)*’ (gemeente 6).

Bovendien noemt gemeente 5 ‘free-riden’ ook als een reden om niet deel te nemen. Deze gemeente stelt namelijk dat het gebruik maken van verschillende voordelen van het SLA ook goed mogelijk is als je niet deelneemt: ‘*Nou het akkoord op zich? Daar doen we dan nu niks mee. We kijken wel naar de website (van het SLA) en wat andere gemeenten communiceren, zeg maar, beter goed gejat*

dan zelf slecht bedacht'(gemeente 5). Alhoewel deze reden ook aan bod kwam bij een enkele deelnemer (on-the-line) geeft dit aan dat het ook mogelijk is het SLA als strategisch middel te zien en te gebruiken wanneer je hier niet aan deelneemt.

Hieruit trekt dit onderzoek de conclusie dat de hypothese voor strategisch middel voorlopig niet verworpen hoeft te worden. Het lijkt er inderdaad op dat wanneer sleutelspelers het SLA beter als strategisch middel kunnen gebruiken er meer waarschijnlijkheid van deelname is. Hieraan kan op basis van deze data een extra component worden toegevoegd. Het blijkt namelijk dat niet deelnemers het SLA ook als strategisch middel kunnen gebruiken en dat er zelfs strategische overwegingen zijn om juist niet deel te nemen aan het SLA. Het SLA zien als een strategisch middel kan dus zowel voor deelname als niet deelname zorgen. Alhoewel de hypothese dus standhoudt, zou er ook een nieuwe hypothese geformuleerd kunnen worden die de andere kant op werkt: het meer zien van het SLA als een strategisch middel zorgt voor meer waarschijnlijkheid dat een gemeente niet deelneemt aan het SLA. De effecten van deze hypothesen zijn omgekeerd, maar de data lijkt deze beide hypothesen te ondersteunen. Deze nieuwe hypothese moet wel aan gericht onderzoek onderworpen worden. Dit onderzoek kan hier geen uitspraken over doen.

7.1.3 Policy entrepreneurship

De variabele *policy entrepreneurship* lijkt een effect te hebben in de empirie. Hierbij moet dit onderzoek vooraf wel een belangrijke kanttekening plaatsen. De positie van de beleidsentrepreneur binnen de gemeentelijke organisatie heeft bij de onderzochte cases een grote impact op het effect van de variabele. Als de eigenschappen van een beleidsentrepreneur aanwezig zijn bij de wethouder met de opgave van luchtbeleid in zijn portefeuille dan lijkt dit een effect te hebben op wel of geen deelname. Wanneer deze eigenschappen aanwezig zijn bij een beleidsmedewerker of adviseur lijkt dit effect veel minder groot te zijn. In verschillende cases, zoals gemeenten 4 en 6, vertonen ambtelijke medewerkers namelijk kenmerken van beleidsentrepreneurs, maar lijkt er geen verband te zijn met wel of geen deelname. *'En ja, de wethouder die erover gaat, zeg maar. Die ziet eigenlijk niet dat er een probleem is. Ja, dus dan heb je ook niet echt energie die je erop wil zetten. Daar moet ik gewoon heel veel moeite voor doen. Om dat tussen de oren te krijgen (...)*'(gemeente 4). De voorgaande quote illustreert dat deze beleidsmedewerker actief moeite doet om het probleem aan de kaak te stellen bij de wethouder, maar dit geen vruchten afwerpt omdat de wethouder geen energie eraan wil besteden. Hieruit lijkt te blijken dat het voor *policy entrepreneurship* erg belangrijk is dat de beleidsentrepreneur op een positie zit waar deze invloed kan uitoefenen. Ook kan het dat *policy entrepreneurship* bij deze ambtelijke medewerkers simpelweg niet sterk genoeg was. Daar kan deze analyse geen onderscheid in maken. Daarom is dit een belangrijke kanttekening, maar sluit deze observatie geen andere verklaringen uit.

De twee eigenschappen van beleidsentrepreneurs die vaak terugkwamen in de empirie zijn ambitie en sociale scherpte. Vaak werd er gesproken over wethouders die wel of juist niet ambitieus zijn. Sociale scherpte kwam vaker terug bij de beleidsmedewerkers zelf: *‘En in het najaar ga ik dan met mijn wethouder de discussie aan van hé: we kunnen echt niet alles tegelijk. En wat zijn de speerpunten en hoe gaan we verder’ (gemeente 4)?* Beleidsmedewerkers lieten vaak zien dat zij juist wel, of in sommige gevallen niet, wisten hoe het gesprek gevoerd moest worden binnen de gemeente om tot beter doelbereik op het gebied van schone lucht te komen. De andere drie eigenschappen, empathie, geloofwaardigheid en volharding, waren ook terug te vinden, maar minder duidelijk aanwezig.

De aanwezigheid van ambitie bij de wethouder lijkt in verband te staan met de keuze van gemeenten om deel te nemen aan het SLA. Een ambitieuze wethouder ten tijde van het besluit tot deelname werd aangestipt bij iedere deelnemende gemeente. Bij één niet deelnemende off-the-line case (gemeente 7) was er ook een ambitieuze wethouder aanwezig. Deze case lijkt het voldoende karakter van ambitie als eigenschap om *policy entrepreneurship* vast te stellen te ondermijnen. Hierbij moet opgemerkt worden dat deze case momenteel heroverweegt om deel te nemen aan het SLA. De respondent bij deze case gaf aan dat er vanwege capaciteitsoverwegingen in het verleden besloten is om niet deel te nemen in. Door het gesprek omtrent deelname te voeren heeft de wethouder interesse in het onderwerp gekregen waardoor deze zich hier nu sterk voor maakt. Het gevolg hiervan, en van een hoge *policy saliency* binnen de gemeente, is dat de beslissing dit jaar heroverwogen wordt. Bij nader inzoomen op deze case bevestigt deze case dus ook het beeld dat *policy entrepreneurship* bij een wethouder invloed heeft op deelname aan het SLA. Door interesse en inzet van de wethouder overweegt de gemeente nu nogmaals de deelname aan het SLA.

‘Maar de grap is eigenlijk dat het dan toch wel een zaadje plant bij de wethouder, want nu is er dezelfde wethouder op milieu als de vorige periode. (...) En hij heeft zich daar ook sterk gemaakt dat in het college werkprogramma daar ook in de komende periode aandacht is voor het minderen van de luchtverontreiniging, hè? En, hij is zelfs zo bijdehand geweest om daar ook budget voor te reserveren. Dus nu moeten we ook wel, hè? Want nou is het een bestuurlijke keuze’ (gemeente 7).

Opvallend is ook gemeente 3. Eerder bleek al dat deze case puur is gaan deelnemen voor het verkrijgen van legitimiteit en dat de wethouder hier een grote rol in speelde. Deze wethouder werd door de respondent beschreven als een beleidsentrepreneur, maar met een negatieve ondertoon: *‘Heel resultaatgericht. En, een beetje een stoomwals die gewoon... die voor haar doelen ging, maar niet zo heel veel rekening hield met andere belangen, met medewerkersbelangen. Totdat ze volledig werd teruggefloten, gewoon haar gang ging’ (gemeente 3).* Hierin komen de ambitieuze en volhardende kenmerken van een beleidsentrepreneur terug, maar blijkt dat deze wethouder weinig empathie of sociale scherpte had. Toch lukte het deze wethouder om te zorgen dat de gemeente overging tot deelname aan het SLA. Deze observatie lijkt het voldoende karakter van ambitie te bevestigen.

Bovendien is het duidelijk dat de wethouder hier aanzienlijke invloed heeft op de keuze van de gemeente om deel te nemen aan het SLA.

Buiten de directe invloed die de aanwezigheid van een beleidsentrepreneur heeft op deelname aan het SLA laat de empirie ook een interactie met de variabele *policy saliency* zien. Zo geeft gemeente 4 aan dat de aandacht voor luchtbeleid duidelijk af nam nadat er een wisseling van wethouder plaats vond volgend op de verkiezingen: *‘Nou de wethouder was toen wel iets ambitieus, zeg maar. (...). Maar ik weet wel dat degene die er nu zit, nou ja, die vindt het totaal niet interessant. Die zegt ook van: ‘wij kunnen toch helemaal niks aan doen aan luchtkwaliteit? Dat is iets wat binnenkomt vanuit andere gemeentes. Wij kunnen er helemaal niks aan doen’ (gemeente 4).* Ook bij andere deelnemende gemeenten blijkt dit het geval: *(over de aandacht voor luchtbeleid voor en na de verkiezingen) ‘Nou, toen had het meer aandacht. We hadden daar ook een GroenLinks wethouder voor. Die ging er ook voor’ (gemeente 1).* Dit maakt duidelijk dat als er een beleidsentrepreneur op de plek van de wethouder zit, de *policy saliency* voor luchtbeleid toeneemt.

De conclusie is dat de aanwezigheid van *policy entrepreneurship* inderdaad lijkt te zorgen voor meer waarschijnlijkheid van deelname aan het SLA. Dit omdat er bij elke deelnemende gemeente een entrepreneur aanwezig was op het moment dat er besloten werd om deel te nemen. In de onderzochte cases was deze entrepreneur wel telkens aanwezig binnen het college van de gemeente. *Entrepreneurship* onder beleidsmedewerkers of adviseurs lijkt geen relatie te hebben met wel of niet deelnemen aan het SLA. Daarom kan dit onderzoek niet uitsluiten dat er een andere verklaring meespeelt dan *policy entrepreneurship*. Deze verklaring kan verbonden zijn aan de positie van een sleutelspeler binnen de gemeente. Verder lijkt er ook een interactie op te treden tussen *policy entrepreneurship* en *policy saliency* waarbij de aanwezigheid van *policy entrepreneurship* ook tot meer *policy saliency* binnen de gemeentelijke organisatie leidt. Voor nu ziet dit onderzoek geen aanleiding om de hypothese omtrent *policy entrepreneurship* te verwerpen.

7.1.4 Vertrouwen

Uit de empirie blijkt geen duidelijke relatie tussen vertrouwen en deelname aan het SLA. Deelnemers en niet deelnemers geven wisselende beelden over zowel het vertrouwen in het SLA als in deelnemers aan het SLA. Zo zijn er enkele deelnemers die niet verwachten dat het SLA haar doelen gaat behalen: *‘Ja nou, ik ben bang dat we dat niet gaan halen. Ik denk toch dat we daar te weinig acties in doen om dat echt te realiseren’ (gemeente 1).* De toegekende competentie aan het SLA is bij deze deelnemers dus laag. Ook zijn er niet deelnemers die juist wel veel competentie toekennen aan het SLA en aan de deelnemers van het SLA: *‘Nou, als ik zie hoeveel acties er zijn in de grotere steden, zeg maar, dan verwacht ik daar wel wat van. Ja, of je dat nu wel of niet helemaal haalt, daar heb ik echt geen idee van. Maar ik ga er eigenlijk, ga ik er wel vanuit dat het gehaald wordt’ (gemeente 5).* Andersom zijn er ook

deelnemers die wél veel competentie toekennen aan het SLA en haar deelnemers. Ook zijn er niet deelnemers die dit juist niet doen. Wat opvalt is dat sommige gemeenten aangeven dat zij, ondanks het lage vertrouwen in het behalen van de doelen van het SLA, wel veel nut zien in het SLA. Zowel deelnemers als niet deelnemers stellen namelijk dat door het SLA luchtbeleid prominenter op de agenda wordt gezet en gemeenten er zo over blijven nadenken bij het maken van nieuwe beslissingen. De wisselende uitkomsten duiden erop dat er geen verband aanwezig is tussen vertrouwen en deelname aan het SLA.

De andere dimensie biedt hier ook geen uitkomst. Zo geven vrijwel alle geïnterviewde gemeenten aan dat de eerlijkheid die zij toekennen aan zowel het SLA als haar deelnemers hoog is of dat een gebrek aan vertrouwen op deze manier in ieder geval geen reden is om af te zien van deelname: *‘Ja ja, de onderlinge communicatie met andere gemeenten, dat is echt prima. En het zijn allemaal enthousiaste mensen die heel graag ervoor willen gaan’ (gemeente 4).*

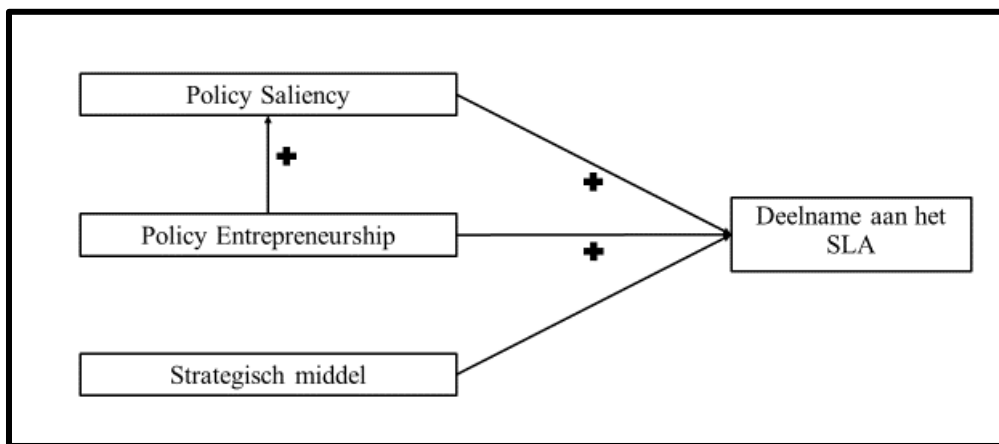
Hieruit volgt de conclusie dat vertrouwen geen invloed heeft op wel of niet deelnemen aan het SLA. Zowel deelnemers als niet deelnemers hebben wisselende perspectieven op de toegekende competentie aan het SLA en/of haar deelnemende partijen. Bovendien is de toegekende eerlijkheid van gemeenten aan het SLA en/of haar deelnemende partijen vanuit alle gemeenten hoog te noemen. Hierdoor verwerpt dit onderzoek de hypothese voor deze variabele. Meer vertrouwen in het SLA en/of haar deelnemende partijen zorgt er niet voor dat het waarschijnlijker is dat een gemeente deelneemt aan het SLA.

7.1.5 Samenvatting

Uit de deductieve toetsing van variabelen aan de kwalitatieve data blijkt het volgende. De hypothese voor de variabele *policy saliency* hoeft voorlopig niet verworpen te worden. De interviews lijken de resultaten uit de kwantitatieve analyse namelijk verder te bevestigen: meer aandacht en het toekennen van een hogere probleemstatus voor luchtbeleid lijkt inderdaad samen te hangen met meer waarschijnlijkheid van deelname aan het SLA. Ook de hypothese omtrent de variabele strategisch middel houdt voorlopig stand. Gemeenten die deelnemen aan het SLA lijken het SLA vaker als strategisch middel te kunnen gebruiken dan gemeenten die niet deelnemen. Uit de analyse blijkt wel dat het omgekeerde ook waar kan zijn. Niet deelnemende gemeenten hebben andere strategische redenen om juist niet deel te nemen aan het SLA. De manier waarop gemeenten het SLA als strategisch middel zien lijkt dus verschil te maken. De hypothese voor *policy entrepreneurship* hoeft op basis van de analyse ook nog niet verworpen te worden. Opvallend bij deze variabele is wel dat deze een verschillende mate van effect heeft afhankelijk van de functie van de beleidsentrepreneur binnen de gemeente. Het kan dus dat hier ook een ander mechanisme meespeelt. Verder lijkt er een verband aanwezig te zijn tussen *policy entrepreneurship* en *policy saliency*. Meer *policy entrepreneurship* binnen

een gemeente lijkt ook te zorgen voor meer *policy saliency*. Op basis van de analyse verwerpt dit onderzoek de hypothese voor de variabele vertrouwen. De wisselende resultaten bij zowel deelnemende als niet deelnemende gemeenten duiden erop dat er waarschijnlijk geen verband aanwezig is tussen vertrouwen en deelname aan het SLA.

Hieronder is een afbeelding te vinden dat de gevonden verbanden van de getoetste variabelen schematisch weergeeft. De plussymbolen in Afbeelding 7.1 geven een positieve relatie weer. Meer aanwezigheid van de variabele heeft meer waarschijnlijkheid tot deelname als gevolg. Aan de variabele strategisch middel is geen symbool toegevoegd omdat de variabele op twee verschillende manieren effect kan hebben, zoals hierboven uiteengezet. De volgende paragraaf voegt aan deze afbeelding inductief gevonden variabelen toe.

Afbeelding 7.1 Samenvatting van deductief gevonden verbanden

7.2 Inductieve resultaten

In deze paragraaf worden de thema's besproken die via het inductief coderen van de interviews zijn gevonden. Deze codering is uitgevoerd middels het proces beschreven in paragraaf 6.4.

7.2.1 Capaciteit

Een thema dat bij elke gemeente aan bod komt is de capaciteit van een gemeente. Met de capaciteit van een gemeente bedoelen de respondenten zowel beschikbare mankracht als beschikbare financiële middelen. De meeste respondenten leggen de focus meer op de beschikbare mankracht. Alle gemeenten geven aan dat deelname aan het SLA capaciteit kost. Bovendien geven alle niet deelnemers aan dat een gebrek aan capaciteit één van de hoofdredenen is om niet deel te nemen aan het SLA: *'Maar waarschijnlijk levert het weer een groot ambtelijk hè, dus voor ambtenaren een praat circus op, naar allerlei bijeenkomsten moeten en kijken hoe we dat gaan doen. Dat kost heel veel capaciteit. Dat is een*

hele belangrijke waarom we niet meedoen' (gemeente 6). Buiten dat het capaciteit kost om aan het SLA deel te nemen, is er ook capaciteit nodig om van bepaalde voordelen van het SLA gebruik te kunnen maken. Zo ook voor de Specifieke Uitkering van het SLA: 'Specifieke uitkering is heel leuk, hè? Maar je moet er ook veel voor doen. Je moet het geld ook, je moet ook de capaciteiten hebben om geld uit te geven. Dat is ook voor gemeenten best wel eens lastig. Dus waar ga je dat dan uitgeven? Hoe ga je dat dan doen? We hebben bij wijze van spreken een hele FTE op luchtkwaliteit nodig. Ja, en die hebben we niet'(gemeente 6). Ook was bij een aantal deelnemers het gebrek aan capaciteit in eerste instantie de reden om niet aan het SLA deel te nemen. Vanwege andere strategische redenen afkomstig vanuit de wethouder zijn de gemeenten dit toch gaan doen. Bij gemeente 3 was dit om zo meer legitimiteit te verkrijgen, zoals eerder besproken. Bij gemeente 2 was dit om zo te kunnen lobbyen in beleid aangrenzend aan luchtbeleid.

Een voorbeeld dat verder illustreert hoe nijpend de capaciteit in veel gemeenten is, is het feit dat een groot aantal gemeenten een interview voor dit onderzoek afwees met als reden een tekort aan capaciteit. Dit kwam voor bij zowel deelnemende als niet deelnemende gemeenten. Een deelnemende gemeente die het probleem van een tekort aan capaciteit ook kent is gemeente 4: *'Want als je echt iets daaraan wil doen, dan kost het gewoon geld en mankracht en die wordt er niet voor vrijgemaakt. Daarom dacht ik ook van, kan ik het wel zeggen, maar ik vind het eigenlijk een soort van wassen neus, eerlijk gezegd. Als je er niet echt wat aan doet'(gemeente 4). Deze quote illustreert het belang van het vrijmaken van capaciteit voor het goed functioneren als deelnemer. Het is dus mogelijk dat vrijgemaakte capaciteit, buiten de invloed op deelname of niet deelname, een belangrijke verklaring is in daadwerkelijke activiteit van een deelnemer. Dit onderzoek gaat niet verder in op het verschil tussen actieve en passieve deelnemers, maar dit is een interessante observatie voor vervolgonderzoek.*

Verder lijkt de grootte van een gemeente van invloed op de capaciteit van een gemeente. Dit komt omdat kleinere gemeenten meer taken omtrent milieu- en luchtbeleid uitbesteden aan een omgevingsdienst. De interne capaciteit van een gemeente is dan dus kleiner. Hoe dit precies effect heeft op het SLA is als volgt: *'(...)ik woon ergens anders, maar ik heb wel gevoel bij mijn gemeente waar ik in werk, dat ik daar de mensen een beetje ken, ik weet wat er gebeurt. Maar iemand zeg maar van een geanonimiseerd heet dat hier hè? De omgevingsdienst ja, die behelst vaak 13 gemeentes. Ja dan begrijp je het al, dat het kennisniveau voor je gemeente natuurlijk minimaal is' (gemeente 2). Omdat kleinere gemeenten dus meer capaciteit uitbesteden aan een omgevingsdienst, die minder specifieke kennis heeft over een gemeente, is de kans op deelname aan het SLA kleiner. De volgende quote illustreert dit verder: *Vroeger had je een afdeling milieu die deden alles wat ook maar op ons af kwam, zeg maar. Dat is niet heel erg meer. (...) Er is veel naar de uitvoeringsdiensten gegaan. Die zitten provinciaal, dus er is nog eens iemand die nog eens een keer iets zegt, maar echt een beleidsmedewerker milieu hebben wij denk ik niet. Iemand die doet dat ook een beetje erbij. En als niemand er veel van zegt dan...(gebeurt er niks)'**

(gemeente 5)'. Dit verband tussen de grootte van een gemeente en de beschikbare interne capaciteit kan ook verklaren waarom de controlevariabele 'inwonersaantal' in de statistische analyse significant is.

De variabele *policy saliency* lijkt ook van invloed te zijn op de beschikbare capaciteit. Zo geven verschillende gemeenten aan dat het een beslissing is van het college en de raad om capaciteit vrij te maken voor deelname aan het SLA: '*Uiteindelijk was nog steeds de conclusie van de wethouder: Ja, als jullie wat willen, boter bij de vis, moet er ook geld komen en budget om er wat mee te doen. Nou dat. Zover kwam het dus niet, want in de raad waren er voorstanders, maar ook weer tegenstanders, dus dan gebeurde er niks*' (gemeente 7). Een hogere *policy saliency* van luchtbeleid, en of sleutelspelers binnen de raad en het college deze delen, lijkt dus een positieve invloed te hebben op de beschikbare capaciteit van een gemeente voor dit thema. Deze sleutelspelers zullen dan namelijk sneller besluiten om capaciteit vrij te maken voor deelname aan het SLA.

Opvallend is dat 'capaciteit' dusdanig sterk in de interviews terugkomt, terwijl de statistische analyse geen significant effect heeft gevonden. Hier zijn twee mogelijke verklaringen voor. Allereerst is het mogelijk dat de gebruikte dataset bij de variabele menselijk kapitaal, ofwel de menselijke capaciteit waar het voornamelijk om draait in de interviews, niet intern valide is. Dit kan komen omdat dit onderzoek gebruik maakt van secundaire data. Daarom is de data die de variabele het beste zou meten niet beschikbaar. Er zijn kleine redeneringsstappen genomen om andere wel beschikbare data te gebruiken voor deze variabele. Het kan dat deze redeneringsstappen zorgen voor een vertekening ten opzichte van de te meten variabele. De data meet dan niet de daadwerkelijke capaciteit. Een tweede mogelijkheid is dat er inderdaad sprake is van complete separatie (Field, 2009, pp. 274-275). Dit fenomeen treedt op wanneer de variabele een perfecte voorspelling geeft van de uitkomst. De significantie en waarden zoals de 'Exp(B)' van een logistische regressieanalyse binnen SPSS kloppen dan niet meer (ShainaR, 2015). Het kan daarom dat dit onderzoek op basis van deze foutieve waarden onterecht heeft geconcludeerd dat de variabele menselijk kapitaal niet significant was. Dit zou betekenen dat capaciteit juist een uitermate goede voorspeller is van deelname aan het SLA zoals de interviews nu doen vermoeden.

De conclusie is dat de variabele 'capaciteit' toch invloed lijkt te hebben op de keuze van gemeenten om wel of niet deel te nemen aan het SLA. Vooral de beschikbare mankracht, ofwel het 'menselijk kapitaal' lijkt mee te spelen in deze afweging. Deze conclusie volgt uit het feit dat iedere niet deelnemende gemeente aangeeft dat capaciteit een belangrijke reden is waarom zij niet zijn gaan deelnemen. Bovendien geven diverse deelnemers aan dat ook zij hebben nagedacht of ze de capaciteit kunnen missen die het SLA vraagt. Deze gemeenten gaven ook aan te snappen dat capaciteit voor andere, kleinere, gemeenten een overweging kan zijn om niet deel te nemen. De data laat ook een verband zien tussen de grootte van een gemeente en de beschikbare capaciteit. Alhoewel alle geïnterviewde gemeenten van ongeveer gelijke grootte zijn, blijkt dat de gemeenten zich op een

kantelpunt bevinden waarbij sommige gemeenten meer taken uitbesteden aan omgevingsdiensten en andere minder. Als een gemeente meer taken uitbesteedt, en dus de interne capaciteit afneemt, lijkt deelname aan het SLA minder waarschijnlijk. Ook laat de data zien dat de interne capaciteit deels een keuze is die de raad en het college maakt. Hieruit blijkt een verband tussen een hogere *policy saliency* bij sleutelspelers in de raad en het college en de vrijgemaakte capaciteit.

7.2.2 Gevoelde mogelijkheid tot invloed

Een ander aspect dat naar voren kwam uit de interviews was dat de niet deelnemende off-the-line gemeenten ook graag hun beloftes willen waarmaken. Als zij besluiten deel te nemen aan het SLA willen zij hun inwoners ook de beloofde schone lucht kunnen bieden: *'Je tekent dan ergens voor wat je niet kunt waarmaken aan je inwoners. Dat is een beetje het gevoel wat erbij wat erbij komt kijken'* (gemeente 6). Dit is volgens hen niet goed mogelijk omdat zij niet de benodigde maatregelen kunnen nemen om deze schone lucht te bieden. Buiten een eerder genoemde capaciteit die beperkend kan werken noemen zowel deelnemende als niet deelnemende gemeenten nog twee redenen waarom zij het gevoel hebben dat zij weinig invloed kunnen uitoefenen op de situatie.

Allereerst zijn er veel grote vervuilende bronnen aanwezig binnen gemeenten waar gemeenten zelf geen bevoegdheid over hebben. Vaak lopen er rijkswegen of drukke kanalen door gemeenten die de uitstoot en luchtkwaliteit van deze gemeente significant beïnvloeden, maar waar de gemeente zelf geen invloed op kan uitoefenen: *'In 'gemeente 2' wordt dat vooral veroorzaakt door de achtergrond, dat zijn inderdaad de rijkswegen, maar natuurlijk ook het Westen hè. (...) Dus die veroorzaken onze luchtkwaliteit en dat is dan de achtergrondwaarde, die is al zo hoog dat die bijna al tegen de grenswaarden aantikt. En dan wees... je eigen bijdrage moet dan straks eigenlijk nul zijn'* (gemeente 2). Opvallend is dat niet deelnemers dit als een reden noemen om niet deel te nemen, maar dat dit sentiment ook bij deelnemers aanwezig is. Dit betekent dat deze reden als dusdanig geen invloed op deelname heeft.

Een tweede reden waarom gemeenten het gevoel hebben niet de benodigde maatregelen te kunnen nemen om schone lucht te bewerkstelligen is het beschikbare beleidsinstrumentarium. Zowel deelnemers als niet deelnemers geven aan dat zij niet de benodigde handvaten hebben om bepaalde maatregelen uit te voeren. Ook het SLA biedt hier geen uitkomst in omdat dit vooral informerende instrumenten verschaft (zie Tabel 2.2). De regelgevende instrumenten die het SLA verschaft zijn vooral regelgevend voor de gemeenten zelf, maar helpen niet om maatregelen beter uit te voeren. Zowel deelnemende als niet deelnemende gemeenten vragen daarom om een breder wettelijk instrumentarium en meer wet- en regelgeving om maatregelen uit te voeren: *'Nou, als je dan ook nog goede handvatten hebt zodat je ook echt kunt controleren, zeg maar. Dan is het nog niet erg (die extra klachten), maar als*

je ook niet echt een goede wet- en regelgeving hebt waar je naar kunt kijken, ja dan is het ook lastig...' (gemeente 5).

Alhoewel deze zaken in elke geïnterviewde gemeente aan bod kwamen, lijken deze verklaringen geen verband te hebben met wel of geen deelname. Zowel de deelnemers als de niet deelnemers aan het SLA zien dit namelijk als een probleem. Andere verklaringen zijn dus verantwoordelijk voor wel of geen deelname. Het bovenstaande is hier toch besproken omdat het een interessante inductieve uitkomst van de analyse is en een potentieel probleem binnen de werking van het SLA aanduidt.

7.2.3 Beleidsvoorkeur

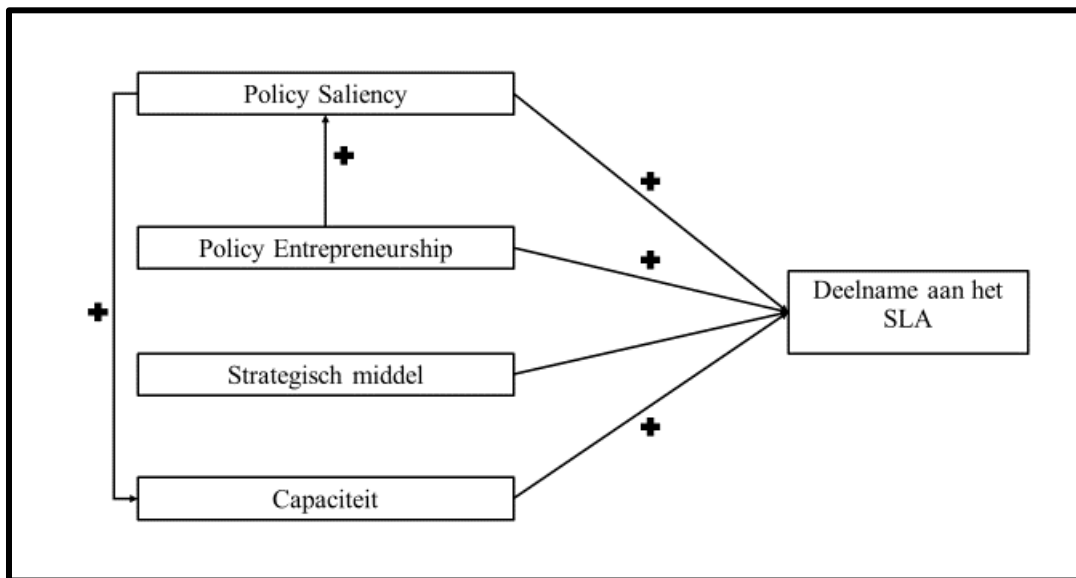
Een ander element dat naar voren kwam in de interviews is beleidsvoorkeur. Zo bleek dat sommige respondenten de informerende middelen die het SLA verschaft veel beter kunnen waarderen: *'(...) kijk, want hè tegenwoordig communicatie is alles, communicatie naar de inwoner op dit moment. (...) Dus op die manier kunnen we dat allemaal gebruiken. Daar zijn gemeentes bij, die kunnen zo goed omgaan met dit soort materiaal dat dat enorm helpt. (...) Dat is alleen maar winst. Daar ben ik nu wel van overtuigd, hoor. Dat was ik eerst niet. Maar nu wel, ja'* (gemeente 2). Alhoewel er bij alle respondenten een tendens heerst dat de geboden instrumenten uiteindelijk niet voldoende zijn, lijkt beleidsvoorkeur hier toch een rol te spelen. Toch is er geen verband met deelname vast te stellen. De bovenstaande quote is namelijk een van de weinige voorbeelden van dit verschijnsel. Bovendien heeft de deelnemer gemeente 3 juist helemaal niks met deze informerende middelen: *'Maar ja, dat los je niet op met een akkoord dat los je op met strengere regels en wetgeving'* (gemeente 3).

Alhoewel dit onderzoek geen uitspraken kan doen over 'beleidsvoorkeur', ook omdat hier niet op gefocust is tijdens de interviews, zijn er wel aanwijzingen bij de bespreking van *policy saliency* en 'de gevoelde mogelijkheid tot invloed' dat deze variabele toch op een bepaalde manier effect heeft. Hier ligt een kans voor toekomstig onderzoek.

7.2.4 Samenvatting

In deze paragraaf zijn de inductieve uitkomsten van de analyse besproken. Hieruit blijkt dat de capaciteit, en dan voornamelijk menselijk kapitaal, naar voren komt als een reden voor gemeenten om wel of niet deel te nemen. Omdat de interviews niet toetsten op de variabele menselijk kapitaal is deze observatie in deze paragraaf beschreven. Er lijkt een sterk verband aanwezig tussen het menselijk kapitaal van een gemeente en deelname aan het SLA. Deze resultaten geven aanleiding om de hypothese van de variabele capaciteit, specifiek menselijk kapitaal, zoals in het theoretisch kader behandeld, opnieuw in overweging te nemen. Bovendien geeft deze uitkomst aanleiding om de resultaten omtrent deze variabele uit de statistische analyse te heroverwegen. Verder lijkt er ook een verband aanwezig

tussen de variabele *policy saliency* en de capaciteit van een gemeente. Als er meer aandacht is voor het probleem kan het college of de raad namelijk besluiten om meer capaciteit vrij te maken voor het aanpakken van dit probleem. Alhoewel er inductief nog andere interessante thema's naar voren kwamen lijken deze geen verband te hebben met wel of geen deelname aan het SLA. Hieronder zijn de inductieve resultaten toegevoegd aan de eerder gevonden deductieve resultaten in een samenvattende afbeelding. Wederom duiden de plustekens op een positief verband.

Afbeelding 7.2 Samenvatting van gevonden verbanden

8. Conclusie & discussie

Dit hoofdstuk geeft een antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek aan de hand van de inzichten die zijn opgedaan in de vorige hoofdstukken. Hiertoe behandelt de eerste paragraaf kort de antwoorden op de opgestelde deelvragen om zo het uiteindelijke antwoord op de hoofdvraag te kunnen geven. Hierna volgt er een discussie die de beperkingen van het onderzoek behandelt en aanbevelingen doet voor vervolgonderzoek.

8.1 Conclusie

In 2020 stelde het Rijk, samen met een aantal provincies en gemeenten, het Schone Lucht Akkoord op om gezondheidswinst te behalen voor de gehele Nederlandse bevolking door het aanpakken van luchtvervuiling. Het uiteindelijke doel van het akkoord is om in 2030 voldoen aan de WHO advieswaarden uit 2005 voor de stoffen fijnstof, stikstof en ozon. Om dit doel te bereiken is er inzet nodig van alle Nederlandse bestuurslagen om een zo consistent mogelijke uitvoering van maatregelen te bewerkstelligen. Luchtvervuiling houdt zich immers niet aan (bestuurlijke) grenzen. Alhoewel het Rijk en alle provincies inmiddels deelnemen aan het akkoord blijft het aantal deelnemende gemeenten achter. Dit geeft aanleiding voor dit onderzoek om de volgende hoofdvraag te stellen: *Wat zijn de verklaringen voor het besluit van Nederlandse gemeenten om al dan niet deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord?*

Om deze vraag te beantwoorden heeft de onderzoeker eerst een theoretische verkenning uitgevoerd. Hieruit bleek dat er weinig beschikbare literatuur is over motieven van lokale besturen voor deelname aan vrijwillige samenwerkingsverbanden (Angst et al., 2021, p. 693; Hoornbeek et al., 2016; Yoder et al., 2021, p. 1105). Daarom heeft dit onderzoek de blik verruimd naar theorie omtrent beleidsimplementatie. Deelnemen aan het SLA is namelijk te vergelijken met het implementeren van extra beleid op het gebied van lucht. Hieruit kwamen twee veelgebruikte benaderingen naar voren die door Bondarouk et al. (2020) toegepast zijn op een soortgelijke situatie. Eén benadering stelt dat de keuze tot extra implementatie een actieve kosten-baten afweging is (Treib, 2014, p. 11). De andere stelt dat beschikbare middelen en administratieve beperkingen de mate van implementatie bepaalt. Gemeenten maken hier dus niet zozeer een actieve keuze, maar kunnen soms niet anders (Treib, 2014, p. 11). Dit onderzoek noemt deze twee benaderingen respectievelijk ‘bereidheid’ en ‘capaciteit’. De verklaringen die Bondarouk et al. (2020) onder deze benaderingen scharen zijn in overweging genomen voor toepassing in dit onderzoek. Hiervoor heeft de onderzoeker gekozen omdat de situatie waarop Bondarouk et al. (2020) de benaderingen toepassen soortgelijk is aan het SLA. Om recht te doen aan de aard van het SLA als samenwerkingsverband is hier theorie omtrent *collaborative governance*, *policy venues* en *policy networks* aan toegevoegd. Theorie omtrent *collaborative governance* en *policy venues* geeft aanleiding te geloven dat er strategische redenen zijn die meespelen in de kosten-baten afweging die een gemeente maakt (Scott & Thomas, 2016). *Collaborative governance* en *policy networks* theorie

stellen dat vertrouwen in andere actoren erg belangrijk is in een samenwerking (Ansell & Gash, 2007; Emerson & Nabatchi, 2015; Klijn & Koppejan, 2000; Oh & Bush, 2016). Daarom heeft dit onderzoek deze verklaringen ook in overweging genomen. Zo is de uiteindelijke groep verklaringen die theoretisch gezien invloed kunnen hebben op deelname aan het SLA uitgevuld. Dit onderzoek drukt de uiteindelijke groep verklaringen in de volgende termen uit: beleidsvoorkeur, strategisch middel, *policy saliency*, *policy entrepreneurship*, vertrouwen, menselijk kapitaal en financiële middelen.

De methodologische aanpak die dit onderzoek heeft gekozen om deze onafhankelijke variabelen aan de praktijk te toetsen betreft een 'mixed-method' aanpak. Hiervoor is gekozen vanwege de mogelijkheid om meer hypothesen te toetsen én het juiste meetniveau voor de verschillende variabelen te kiezen (Greene et al., 1989, p. 259). Bij een enkel kwalitatieve aanpak is het aantal verklaringen te groot waardoor er teveel nuance verloren zou gaan. Een puur kwantitatieve aanpak is niet mogelijk vanwege een gebrek aan data en mogelijkheid om deze data te verzamelen. Bovendien geeft dit ook minder inzicht in causaliteit. Eerst heeft de onderzoeker secundaire data verzameld over de variabelen beleidsvoorkeur, *policy saliency*, menselijk kapitaal en financiële middelen. Deze zijn vervolgens geanalyseerd middels een logistische regressieanalyse. Hieraan is de controlevariabele inwonersaantal toegevoegd. Dit omdat uit hoofdstuk 2 leek te blijken dat dit invloed kan hebben op de deelname aan het SLA. Hierna heeft de onderzoeker semigestructureerde interviews afgenomen om de variabelen *policy saliency*, strategisch middel, *policy entrepreneurship* en vertrouwen te toetsen. Deze verzamelde data zijn geanalyseerd middels een combinatie van deductief en inductief coderen. De twee methodologische onderdelen zijn aan elkaar verbonden middels een *nested analysis* (Lieberman, 2005). Hierbij vindt de casusselectie van het kwalitatieve deel plaats op basis van de uitkomsten van het kwantitatieve deel. Zo zijn er cases gekozen die zowel geschikt zijn om de uitkomsten van het kwantitatieve deel te controleren, als nog niet getoetste variabelen te testen.

Het statistische model inclusief inwonersaantal bleek significant en heeft een waarde van ,282 op de Cox & Snell R^2 . Dit betekent dat dit model, van de twee geteste modellen, de meeste verklaringskracht heeft. Daarom heeft de onderzoeker dit model verder geïnterpreteerd. Uit de statistische analyse blijkt dat een van de getoetste variabelen significant is, namelijk *policy saliency*. Ook de meegenomen controlevariabele, inwonersaantal, bleek significant. De bijbehorende conclusie is dat wanneer er meer *policy saliency* aanwezig is binnen een gemeente, het waarschijnlijker is dat die gemeente overgaat tot deelname aan het SLA. De bijbehorende Exp(B)-statistiek van deze variabele heeft een waarde van 4,016. Dit betekent dat als het verlies aan levensduur ten gevolge van luchtvervuiling in een gemeente met een maand toeneemt, het 4,016 keer zo waarschijnlijk is dat deze gemeente deelneemt aan het SLA. De andere getoetste variabelen blijken niet significant te zijn, al bestaat de mogelijkheid dat er sprake is van complete separatie bij de variabele menselijk kapitaal. Dit zou betekenen dat deze variabele ook een erg goede voorspelling geeft van deelname aan het SLA.

Omdat de variabele *policy saliency* en de controlevariabele inwonersaantal significant bleken in de statistische analyse zijn deze meegenomen naar het kwalitatieve onderdeel. *Policy saliency* is opnieuw getoetst binnen de interviews samen met de andere nog te toetsen variabelen. Dit is schematisch weergegeven in Figuur 6.1 die te vinden is in paragraaf 6.1. De casusselectie heeft rekening gehouden met het inwonersaantal van de gemeenten. Omdat het inwonersaantal invloed kan hebben op de uitkomsten heeft de onderzoeker besloten gemeenten te selecteren die vergelijkbaar zijn in inwonersaantal. Hierbij is getracht zo dicht mogelijk bij de gemiddelde grootte van een Nederlandse gemeente te blijven.

In de verdere casusselectie voor het kwalitatieve onderdeel is de gedachtelijn van Lieberman (2005) voor een '*nested analysis*' gevolgd. Deze stelt dat het beter is om '*on-the-line*' cases te selecteren als er binnen het kwalitatieve deel robuuste resultaten uit het kwantitatieve deel nogmaals onderzocht worden (Lieberman, 2005, p. 440). *On-the-line* cases zijn hier cases die het statistische model goed voorspelt. Om het robuuste resultaat, *policy saliency*, uit de statistische analyse verder te onderzoeken heeft dit onderzoek daarom drie *on-the-line* cases geselecteerd waarvan er twee deelnemen aan het SLA. Om nieuwe hypothesen te onderzoeken die nog niet aan bod zijn gekomen binnen het kwantitatieve onderdeel stelt Lieberman (2005, p. 445) dat het beter is om '*off-the-line*' cases te selecteren. Dit zijn cases die de statistische analyse niet goed voorspelt. De nog niet getoetste variabelen kunnen dan verantwoordelijk zijn voor de *off-the-line* positie van de case. Om de nog niet getoetste variabelen strategisch middel, *policy entrepreneurship*, en vertrouwen te onderzoeken heeft de onderzoeker daarom vier *off-the-line* cases geselecteerd waarvan er twee deelnemen aan het SLA. Tabel 6.1, te vinden in paragraaf 6.2, geeft weer hoe dit onderzoek verwacht een hypothese aan te treffen bij een specifieke case.

Het kwalitatieve onderdeel geeft aan dat de resultaten omtrent *policy saliency* uit de statistische analyse lijken te kloppen. Bij de *on-the-line* deelnemende gemeenten blijkt een hoge *policy saliency* een voorname reden waarom zij zijn gaan deelnemen aan het SLA. Bovendien noemen de gemeenten de objectieve probleemdruk als een veroorzaker van deze *policy saliency*. Dit lijkt de bevindingen uit de kwantitatieve analyse te bevestigen en geeft aanleiding te geloven dat de kwantitatieve meting juist heeft plaatsgevonden. *On-the-line* niet deelnemende gemeenten geven aan dat de *policy saliency* hier laag is, terwijl een van de twee *off-the-line* niet deelnemende gemeenten aangeeft dat het inderdaad klopt dat hier wel een hoge *policy saliency* is. Bij de *off-the-line* gemeenten lijken andere verklaringen dus verantwoordelijk voor wel of geen deelname. Deze zijn hieronder verder behandeld. De kwantitatieve resultaten houden dus ook grotendeels stand bij een kwalitatieve toets. Dit betekent dat *policy saliency* goed lijkt te voorspellen of een gemeente deelneemt aan het SLA of niet.

De variabele strategisch middel laat ook een interessante relatie zien met deelname aan het SLA. Zo gebruiken gemeenten deelname aan het SLA om toegang te krijgen tot meer '*high level actions*',

zeggenschap te behouden en blijkt het verkrijgen van meer legitimiteit een reden voor ‘off-the-line’ deelnemers om deel te nemen aan het SLA. Niet deelnemers noemen ook strategische overwegingen om juist niet deel te nemen aan het SLA. Hieruit blijkt dat de variabele strategisch middel invloed lijkt te hebben op de afweging van gemeenten om deel te nemen aan het SLA, maar het vaststellen van een positief of negatief effect is niet mogelijk. Het zien van het SLA als strategisch middel kan dus zorgen voor zowel deelnemen als niet deelnemen.

De interviews tonen ook aan dat er een verband lijkt te bestaan tussen *policy entrepreneurship* en de keuze van gemeenten om wel of niet deel te nemen aan het SLA. Zo kennen alle geïnterviewde gemeenten die deelnemen aan het SLA ambitieuze wethouders die zich (ten tijde van het besluit) inzetten voor deelname. Dit is bij de meeste niet deelnemende gemeenten afwezig. Op basis hiervan ziet dit onderzoek geen aanleiding om de hypothese omtrent *policy entrepreneurship* te verwerpen. Ook lijkt de aanwezigheid van *policy entrepreneurship* effect te hebben op de *policy saliency* van het probleem binnen de gemeente.

Uit het inductief coderen lijkt te blijken dat de menselijke capaciteit van een gemeente een rol speelt in de beslissing van een gemeente om deel te nemen aan het SLA. Dit gaat in tegen de verwachtingen omdat de variabele menselijk kapitaal niet significant bleek uit de statistische analyse en de onderzoeker daarom besloten heeft deze niet verder deductief te onderzoeken binnen het kwalitatieve deel. De beschikbare mankracht, ofwel het menselijk kapitaal van een gemeente, blijkt een erg belangrijke verklaring in de afweging om over te gaan tot deelname of niet. Iedere gemeente stelt dat dit heeft meegespeeld in hun overweging. Bovendien heeft de *policy saliency* binnen een gemeente ook invloed op de beschikbare capaciteit. Deze bevindingen geven aanleiding de eerder verworpen hypothese omtrent menselijk kapitaal opnieuw in overweging te nemen. Dit wordt verder versterkt door de mogelijkheid van complete separatie bij deze variabele tijdens de statistische analyse.

De algehele conclusie is dus dat aandacht voor luchtbeleid en gevoelde urgentie van gezondheids- en milieuschade door luchtvervuiling invloed lijken te hebben op de keuze van gemeente om deel te nemen aan het SLA. Bovendien lijken *policy entrepreneurs* die zich inzetten voor luchtbeleid invloed te hebben. Ook kunnen gemeenten verschillende aspecten van deelname en niet deelname aan het SLA strategisch gebruiken. De beschikbare mankracht die een gemeente in kan zetten om daadwerkelijk een contributie te doen aan het aanpakken van luchtvervuiling lijkt ook een belangrijke determinant van deelname. Respectievelijk zijn dit de variabelen *policy saliency*, *policy entrepreneurship*, strategisch middel en menselijk kapitaal. Het proces lijkt vooral gedreven te worden door de aandacht en gevoelde urgentie van problemen als gevolg van luchtvervuiling en de beschikbare menselijke capaciteit van een gemeente.

8.2 Discussie

Deze paragraaf geeft een discussie over het uitgevoerde onderzoek. Daartoe bespreekt de paragraaf de praktische implicaties, theoretische implicaties, theoretische beperkingen en methodologische beperkingen achtereenvolgens. De paragraaf sluit af met suggesties voor vervolgonderzoek.

8.2.1 Praktische implicaties

De geformuleerde conclusie levert enkele interessante bevindingen op voor de praktijk van het SLA. Bovendien gaven respondenten in de interviews ook enkele verbeterpunten. Deze worden hier kort besproken.

Allereerst blijkt dat de gevoelde urgentie en aandacht voor het probleem in een gemeente een belangrijke determinant is in het uiteindelijke besluit van een gemeente. Een deel van de gemeenten voelt de urgentie van luchtvervuiling en gezondheidsschade door luchtvervuiling momenteel niet of besteed weinig aandacht aan luchtbeleid. Bovendien zien sommige, niet deelnemende, gemeenten niet dat zij een essentiële rol spelen in het bereiken van de doelen van het SLA. Dit terwijl het juist belangrijk is dat alle bestuurslagen zich consistent inzetten om een samenhangende uitvoering van maatregelen te bewerkstelligen.

Hier ligt een taak in de communicatie vanuit het Rijk, de provincies en de organisatie van het SLA. Sommige deelnemende gemeenten geven aan dat het ontbreekt aan sturing vanuit deze partijen. Ook een niet deelnemer stelde dat de gemeente één keer een brief heeft ontvangen over toetreding tot het SLA, maar dit het enige was dat zij over het SLA vernomen hebben. Door deelnemende, maar vooral niet deelnemende gemeenten, meer op de hoogte te houden van de ontwikkelingen van het SLA en duidelijker aan te geven waarom de rol van gemeenten cruciaal is in het doelbereik van het SLA, kunnen de bovengenoemde partijen de aandacht voor luchtbeleid verhogen binnen deze gemeenten. Urgentie overbrengen naar wethouders, die een rol lijken te vervullen in de beslissing van een gemeente om toe te treden, kan hier ook bij helpen. De organisatie van het SLA kan niet deelnemende gemeenten ook meer direct benaderen op een periodieke basis met de voortgang van het SLA. Hierbij kan het helpen om de voordelen die andere gemeenten hebben behaald door het SLA expliciet te maken. De combinatie van bovenstaande zaken kan ertoe leiden dat meer niet deelnemende gemeenten overgaan tot deelname.

Als een gemeente het gevoel van urgentie omtrent luchtkwaliteit heeft, helpt het als een gemeente de middelen heeft om dit gevoel van urgentie tot uiting te brengen. Onder respondenten lijkt het sentiment te heersen dat de beschikbare beleidsinstrumenten die het SLA biedt vaak niet toereikend zijn om problemen op te lossen. Het SLA biedt namelijk vooral informerende instrumenten, zoals pilots, rapportages en een monitoringsdashboard. Ook probeert het SLA veel te bereiken door een goede communicatie met de burger. Alhoewel gemeenten de waarde van deze informerende instrumenten ook

voelen, geven respondenten aan dat het aan wet- en regelgevende instrumenten ontbreekt om maatregelen goed tot uitvoering te brengen. Hierin ligt een kans voor het Rijk om gemeenten te helpen. Vaak moet het Rijk deze wet- en regelgeving namelijk opstellen. Door gemeenten meer instrumenten te bieden op dit gebied laat het Rijk bovendien zien dat zij luchtvervuiling en schade aan de gezondheid als gevolg hiervan zelf als urgent ervaart. Ook het nog duidelijker communiceren over wat gemeenten wél al kunnen doen binnen de bestaande kaders kan helpen. Nu hebben gemeenten vaak het gevoel dat zij bijna geen invloed kunnen uitoefenen op de luchtvervuiling, al zouden ze dit willen. Hier lijkt een paradox aanwezig te zijn: om het SLA goed te laten slagen is een goede inzet van zoveel mogelijk gemeenten nodig, maar gemeenten hebben zelf het gevoel weinig invloed uit te kunnen oefenen op de luchtvervuiling. Op zowel het gebied van wet- en regelgeving en op het communicatieve vlak liggen er dus kansen voor het Rijk en de organisatie van het SLA om gemeenten steviger te ondersteunen en sturen. Dit kan gemeenten ook in staat stellen de beperkte capaciteit die zij ter beschikking hebben efficiënter in te zetten.

Verder kan de organisatie van het SLA de voordelen die het SLA biedt meer benadrukken in communicatie. Vooral deelnemers aan het SLA zien de strategische voordelen van het SLA, zoals het uitvoeren van acties op grotere schaal en kennisdeling. Het SLA kan niet deelnemers wellicht overtuigen door deze voordelen. Sommige niet deelnemers geven aan deze voordelen niet nodig te hebben of toch gebruik te kunnen maken van voordelen zonder deel te nemen. Het is dus zaak om deze gemeenten te laten inzien wat het SLA wel nog extra kan toevoegen op dit gebied. De organisatie kan deelname aan het SLA ook nog aantrekkelijker maken door meer voordelen toe te voegen aan deelname.

Met het geven van deze praktische implicaties hoopt dit onderzoek te kunnen bijdragen aan een betere werking van het akkoord, alsmede het stimuleren van de toetreding van nieuwe deelnemers. Zo heeft dit onderzoek haar doel bereikt en heeft het hopelijk een positieve bijdrage kunnen leveren aan het SLA.

8.2.2 Theoretische implicaties

Theoretisch gezien levert dit onderzoek ook enkele interessante bevindingen op. Zo komen de bevindingen van dit onderzoek voor een deel overeen met de bevindingen van Bondarouk et al. (2020). Dat onderzoek laat ook een grote rol voor *policy saliency* en een rol voor *policy entrepreneurship* zien (Bondarouk et al., 2020, p. 469). De uitkomsten van deze scriptie ondersteunen de significantie van deze verklaringen dus verder. Wel duiken er afwijkende resultaten op voor de variabelen beleidsvoorkeur en capaciteit. Bondarouk et al. (2020) vinden dat de variabele beleidsvoorkeur invloed heeft en capaciteit minder. Deze uitkomst is anders dan de uitkomst van dit onderzoek. Dit kan te wijten zijn aan de andere situatie waarop de variabelen zijn toegepast. Al met al kan er wel geconcludeerd worden dat verklaringen die van toepassing zijn op beleidsimplementatie voor een deel ook toepasbaar zijn op

vrijwillige samenwerkingsverbanden die vragen om het implementeren van beleid. Deze overlap in theorie, maar ook het verschil, schept nieuwe opties voor vervolgonderzoek en vraagt om een verdere uitdieping.

Dit onderzoek toont bovendien aan dat de strategische redenen zoals geformuleerd door Scott en Thomas (2016) een waardevolle toevoeging zijn. Door het toetsen van deze theoretische proposities aan de werkelijkheid heeft dit onderzoek aangetoond dat de proposities van Scott en Thomas (2016) inderdaad toepasbaar lijken. Bovendien doet dit onderzoek een interessante bevinding om deze proposities uit te breiden. Scott en Thomas (2016) spreken namelijk over strategische redenen om deel te nemen aan samenwerking, maar nemen niet mee dat er ook strategische redenen zijn om niet deel te nemen aan deze samenwerking. Dit onderzoek toont aan dat het verder onderzoeken van zowel de strategische redenen zoals geformuleerd door Scott en Thomas (2016), als het verder en inhoudelijker uitdiepen van redenen om niet deel te nemen, een nuttige exercitie kan zijn.

De afwezigheid van een effect van de variabele vertrouwen heeft ook implicaties. Het begrip vertrouwen is in de wetenschappelijke literatuur omtrent samenwerking stevig ingebed (Ansell & Gash, 2007; Emerson & Nabatchi, 2015; Klijn & Edelenbos, 2010; Oh & Bush, 2016). Daarom is het apart dat er in dit onderzoek geen effect van deze variabele blijkt. Dit zou op een fout in de operationalisatie van de variabele kunnen duiden, maar de afwezigheid van deze variabele impliceert wellicht een annotatie voor deze literatuur. Samenwerking binnen het SLA vindt namelijk exclusief plaats tussen overheidspartijen middels een convenant. Aangezien het gebruik van een convenant gezien kan worden als een blijk van vertrouwen aan potentiële deelnemers, zoals in hoofdstuk 2 behandeld, speelt deze variabele hier wellicht geen rol (Peeters, 1994, p. 10). Bovendien is toetreding ook voor alleen overheidspartijen beschikbaar. Het kan dat dit de reden is dat vertrouwen hier geen rol speelt. Theorieën omtrent samenwerking gaan namelijk veelal over samenwerking tussen overheden, private organisaties en andere stakeholders (Ansell & Gash, 2007). Of dit daadwerkelijk het geval is zal toekomstig onderzoek moeten aantonen.

8.2.3 Theoretische beperkingen

De onderzoeker heeft de theoretische verkenning met zorg uitgevoerd, maar toch kleven er enkele beperkingen aan de wijze waarop dit onderzoek van de theorie gebruikmaakt. Zo zijn een aantal van de variabelen die Bondarouk et al. (2020) wel meenemen in hun onderzoek niet meegenomen in dit onderzoek. Dit omdat deze verklaringen in deze context minder relevant leken en Bondarouk et al. (2020) ook geen significante effecten voor deze variabelen konden aantonen. Alhoewel dit voor elk van deze verklaringen beargumenteerd geredeneerd is in het theoretisch kader, kan niet uitgesloten worden dat deze variabelen wél een belangrijk effect zouden hebben in dit onderzoek. Omdat dit onderzoek deze verklaringen niet definitief kan uitsluiten vormt dit een beperking voor deze scriptie.

Een andere theoretische beperking ligt bij het gebruik van de strategische redenen zoals geformuleerd door Scott en Thomas (2016). Vanwege praktische en methodologische overwegingen was afzonderlijk toetsen op elk van deze redenen niet mogelijk. Daarom zijn deze redenen samengenomen onder de noemer ‘strategisch middel’. Alhoewel er nog steeds toegevoegde waarde ligt in het gezamenlijk toetsen van deze redenen, kan dit onderzoek geen harde uitspraken doen over afzonderlijke redenen. Er ligt hier dus een theoretische beperking in het feit dat de redenen van Scott en Thomas (2016) niet afzonderlijk en op detailniveau zijn uitgezocht.

Ook netwerktheorie is niet geheel aan bod gekomen. Alhoewel één van de kernconcepten getoetst is, namelijk vertrouwen, zijn andere concepten die een rol spelen binnen deze theorie buiten beschouwing gelaten (Adler & Kwon, 2002; Oh & Bush, 2016). Hierover heeft de onderzoeker goed nagedacht, maar dit vormt wel een theoretische beperking.

Deze beperkingen zijn allemaal samen te voegen tot een algemene deler. Vanwege praktische en methodologische overwegingen zijn verklaringen beargumenteerd buiten beschouwing gelaten die wellicht toch een rol kunnen spelen. Dit betekent dat er wellicht andere theoretische verklaringen aanwezig zijn die deelname aan het SLA ook verklaren. Hierdoor kan het dat dit onderzoek geen volledig beeld scheidt. Vervolgonderzoek kan deze andere verklaringen verder blootleggen.

8.2.4 Methodologische beperkingen

Dit onderzoek maakt gebruik van een ‘*mixed-method*’ strategie. Deze aanpak stelt het onderzoek in staat methoden te combineren en zo methodologische nadelen van de verschillende methoden te ondervangen (Johnson & Onwuegbuzie, 2004, p. 15). Toch levert een dergelijke aanpak ook weer andere methodologische beperkingen op. Deze deelparagraaf bespreekt de methodologische beperkingen van dit onderzoek.

Allereerst maakt het kwantitatieve deel gebruik van secundaire data. Alhoewel het gebruiken van deze data tijdsefficiënt is betekent dit dat de gebruikte data niet specifiek voor de onderzochte variabelen bedoeld is (Clark, 2005, p. 58). Het risico bestaat dan dat de data niet intern valide is. Dat betekent dat de gebruikte data niet daadwerkelijk de variabele meet die de onderzoeker voor ogen heeft. Alhoewel de onderzoeker een grondige operationalisatie voor elke variabele heeft uitgevoerd, is dit risico hier ook aanwezig. Dit risico komt tot uiting bij de variabele menselijk kapitaal. Deze is binnen de statistische analyse niet significant, terwijl deze tijdens de interviews nadrukkelijk opduikt. Het zou dus kunnen dat de gebruikte dataset voor deze variabele in de statistische meting niet intern valide is. Overigens is het ook mogelijk dat hier sprake is van complete separatie, zoals eerder besproken (Field, 2009, p. 276). Dit voorbeeld geeft duidelijk aan dat de interne validiteit van secundaire datasets een risico kan zijn. Toch staat de onderzoeker achter de gevolgde aanpak voor dit onderzoek. Het zelf verzamelen van data was hier praktisch gezien namelijk niet mogelijk. De Vereniging Nederlandse

Gemeenten communiceerde dat de respons op een enquête erg laag zou zijn. Daarom stelde deze aanpak dit onderzoek toch in staat een *'mixed-method'* strategie te hanteren. Bovendien is de significante variabele, *policy saliency*, die voortvloeide uit de statistische analyse nogmaals getoetst binnen de interviews. Hierdoor was het minder waarschijnlijk dat de hypothese voor deze variabele ten onrechte stand hield.

Ten tweede kan er bij de uitvoering van het statistische deel sprake zijn van een *'omitted variable bias'*. Dit betekent dat er een fout ontstaat in een statistisch model als er bepaalde variabelen niet worden meegenomen in de analyse van welke bekend is dat deze wel effect hebben op de uitkomst (Jargowsky, 2005, p. 919). Vaak wordt het effect van wel meegenomen variabelen dan overschat. Alhoewel hier altijd sprake van is in de sociale wetenschappen, is dit nadeel binnen dit onderzoek nadrukkelijker aanwezig omdat er bij voorbaat variabelen zijn weggelaten die volgens de theorie belangrijk zijn. Dit omdat er geen goede data beschikbaar was om deze variabelen te meten. De onderzoeker heeft getracht de beredeneren welke variabelen niet schadelijk zouden zijn om weg te laten, maar het kan toch dat er sprake is van *'omitted variable bias'*. Dit nadeel is verder gemitigeerd door de significante variabele *policy saliency* nogmaals te toetsen binnen het kwalitatieve onderdeel. Zo vormt een overschatting van het effect van deze variabele een minder groot probleem.

Verder zijn er ook enkele beperkingen te vinden op het vlak van de externe validiteit. Zo zijn er tijdens de statistische analyse enkele outliers niet meegenomen in het onderzoek. Dit was nodig om de statistische analyse correct uit te kunnen voeren, maar hierdoor kan dit onderzoek geen uitspraken doen over de allergrootste gemeenten binnen Nederland. Het kan dus dat hier andere processen aanwezig zijn die zorgen voor wel of geen deelname. Toch is de externe validiteit van dit onderdeel hoog omdat er data gebruikt is van bijna elke gemeente in Nederland.

Binnen het kwalitatieve onderdeel ligt de externe validiteit lager. De interviews zijn bij maar zeven gemeenten uitgevoerd. Dit betekent dat de resultaten van het kwalitatieve deel weinig generaliseerbaarheid kennen naar andere gemeenten in Nederland. Omdat inwonersaantal binnen de statistische analyse een dergelijk significant effect had, is de selectie van gemeenten voor de kwalitatieve analyse redelijk constant gehouden op het gebied van inwonersaantal. Dit zorgt ervoor dat de resultaten van de kwalitatieve analyse alleen geldt voor gemeenten van deze grootte. Het kan dus dat er andere processen en variabelen spelen bij gemeenten van andere groottes. Door op deze manieren gemeenten te selecteren voor de beide methodologische onderdelen, zijn de gedane uitspraken wel meer robuust wat weer een voordeel is voor het onderzoek.

Bij het coderen van de interviews is een andere beperking te vinden. Omdat de uiteindelijke codering afhankelijk is van de interpretatie van de onderzoeker is het mogelijk dat hier een bias aanwezig is (Linneberg & Korsgaard, 2019, pp. 21-22). Dit kan voorkomen worden door een tweede onderzoeker te laten coderen en de intercodeurbetrouwbaarheid op te stellen. Bij deze thesis was dit niet mogelijk

vanwege de individuele aard. Toch vormt dit een beperking voor de betrouwbaarheid van het kwalitatieve onderdeel.

Als laatste zorgt het opstellen van probabilistische hypothesen ervoor dat het kwalitatieve onderdeel hier moeilijker uitspraken over kan doen. Voor het kwantitatieve onderdeel is het juist goed dat er van probabilistische hypothesen gebruik gemaakt is, maar dit maakt het doen van harde uitspraken in het kwalitatieve onderdeel moeilijk. De resultaten van het kwalitatieve onderdeel van deze scriptie zijn daardoor minder robuust. Door het per verklaring behandelen en het onderling vergelijken van de cases is getracht deze beperking te mitigeren.

8.2.5 Suggesties voor vervolgonderzoek

Tijdens deze paragraaf zijn er al een aantal opties voor vervolgonderzoek aan bod gekomen. Deze deelparagraaf zet deze op een rijtje en vult ze aan.

Uit de theoretische implicaties blijken al enkele interessante vervolgpaden op theoretisch gebied. Zo is het een optie om te focussen op de variabele *policy saliency* en de interactie met andere variabelen. Dit onderzoek toont aan dat hier diverse interessante interacties optreden. Ook kan vervolgonderzoek dieper kijken naar de strategische proposities van Scott en Thomas (2016). Dit onderzoek neemt de verschillende strategische redenen die Scott en Thomas (2016) noemen voor publieke managers om deel te nemen aan samenwerking samen onder één variabele. Vervolgonderzoek kan zich focussen op een paar specifieke redenen en deze onderzoeken in de context van het SLA, of een andere context. Bovendien kan toekomstig onderzoek zich richten op strategische redenen om niet deel te nemen aan samenwerking. Dit onderzoek toont aan dat deze ook een rol spelen, maar dit soort redenen blijven tot dusver onderbelicht. Vervolgonderzoek kan het vertrouwen binnen overheidssamenwerkingen ook verder onderzoeken. De kans is aanwezig dat deze variabele binnen een samenwerking tussen alleen overheden of bij een convenant anders werkt. Theoretisch is het ook interessant de verklaringen uit dit onderzoek toe te passen op andere vrijwillige samenwerkingsverbanden. Dit kan de uitkomsten van deze scriptie verder onderbouwen. Bovendien wordt zo nog meer duidelijk of theorie omtrent beleidsimplementatie inderdaad goed toe te passen is op vrijwillige samenwerkingsverbanden die om beleidsimplementatie vragen.

Op praktisch gebied biedt dit onderzoek ook enkele interessante vervolgpaden. Dit onderzoek heeft zich gefocust op verschillen tussen deelnemers en niet-deelnemers. Voor vervolgonderzoek is het interessant om te bekijken wat de verschillen zijn tussen actieve deelnemers en passieve deelnemers. Uit de resultaten van dit onderzoek kwam namelijk naar voren dat deze beide aanwezig zijn binnen het SLA. Door dit nader te bestuderen in toekomstig onderzoek kan dit onderzoek verder bijdragen aan de werking van het SLA en het motiveren van iedere gemeente om een bijdrage te leveren. Ook is het interessant om in vervolgonderzoek te focussen op andere groottes van gemeenten. Zo kan dit

vervolgonderzoek blootleggen of dezelfde verklaringen hier een rol spelen of dat de verklaringen voor wel of geen deelname hier anders zijn.

Deze suggesties laten zien dat er nog genoeg onderzoek mogelijk is om zowel de werking van het SLA te verbeteren als bij te dragen aan het succesvol terugdringen van luchtvervuiling. Dit onderzoek hoopt hier ook een indirecte bijdrage aan geleverd te hebben door het geven van praktische implicaties en het besteden van aandacht aan het thema. Juist aandacht heeft namelijk effect op deelname van gemeenten aan het SLA en zo uiteindelijk op de kwaliteit van de lucht die de Nederlandse burger iedere dag inademt. Daarmee vormt dit onderzoek een stap in het streven naar wetenschappelijke kennis én een gezonde leefomgeving voor iedereen.

Bibliografie

- Acharya, A. S., Prakash, A., Saxena, P., & Nigam, A. (2013). Sampling: Why and how of it? *Indian Journal of Medical Specialities*, 4(2), 330-333. <https://doi.org/10.7713/ijms.2013.0032>
- Adams, W. (2015). Conducting semi-structured interviews. In K. E. Newcomer, H. P. Hatry, & J. S. Wholey (Red.), *Handbook of Practical Program Evaluation* (pp. 492-505). Jossey-Bass Inc. <https://doi.org/10.1002/9781119171386.ch19>
- Adler, P. S., & Kwon, S.-W. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. *The Academy of Management Review*, 27(1), 17-40. <https://doi.org/10.5465/AMR.2002.5922314>
- Alsaawi, A. (2014). A critical review of qualitative interviews. *European Journal of Business and Social Sciences*, 3(4), 149-156. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2819536>
- Andrews, R., Boyne, G. A., Meier, K. J., O'Toole Jr., L. J., & Walker, R. M. (2012). Vertical strategic alignment and public service performance. *Public Administration*, 90(1), 77-98. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2011.01938.x>
- Angst, M., Mewhirter, J., McLaughlin, D., & Fischer, M. (2021). Who joins a forum—and who does not?—Evaluating drivers of forum participation in polycentric governance systems. *Public Administration Review*, 82(4), 692-707. <https://doi.org/10.1111/puar.13427>
- Ansell, C., & Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571. <https://doi.org/10.1093/jopart/mum032>
- Bardwell, L. V. (1991). Problem-framing: A perspective on environmental problem-solving. *Environmental Management*, 15, 603-612. <https://doi.org/10.1007/BF02589620>
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management* 17(1), 99-120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>
- Barrett, S. M. (2004). Implementation studies: Time for a revival? Personal reflections on 20 years of implementation studies. *Public Administration*, 82(2), 249-262. <https://doi.org/10.1111/j.0033-3298.2004.00393.x>
- Batory, A., & Svensson, S. (2019). The fuzzy concept of collaborative governance: A systematic review of the state of the art *Central European Journal of Public Policy*, 13(2), 28-39. <https://doi.org/10.2478/cejpp-2019-0008>
- Baumgartner, F., & Jones, B. (1993). *Agendas and instability in american politics* (1. Ed.). The University of Chicago Press.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education* (3. Ed.). The University of Chicago Press.
- Bernerth, J. B., & Aguinis, H. (2016). A critical review and best-practice recommendations for control variable usage. *Personnel Psychology*, 69(1), 229-283. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/peps.12103>

- Bertelli, A. M., & Smith, C. R. (2010). Relational contracting and network management. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 20(1), 21-40. <https://doi.org/10.1093/jopart/mup033>
- Blaine, R. (2016). What is trust? A multidisciplinary review, critique, and synthesis. *Sociology Compass*, 10(10), 972-986. <https://doi.org/10.1111/soc4.12391>
- Bondarouk, E., Liefferink, D., & Mastebroek, E. (2020). Politics or management? Analysing differences in local implementation performance of the EU Ambient Air Quality directive. *Journal of Public Policy*, 40(3), 449-472. <https://doi.org/10.1017/s0143814x19000035>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bromley-Trujillo, R., & Poe, J. (2018). The importance of salience: public opinion and state policy action on climate change. *Journal of Public Policy*, 40(2), 280-304. <https://doi.org/10.1017/S0143814X18000375>
- Bruggen (ed.), M. van (2009). *Wonen in de IJmond ongezond? Onderzoek naar de uitstoot van Corus* [Rapport]. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. <https://www.rivm.nl/publicaties/wonen-in-ijmond-ongezond-onderzoek-naar-uitstoot-van-corus>
- Bruyninckx, H. (2018, 29 januari). *Schonere lucht: goed voor de gezondheid én het klimaat*. Europees Milieu Agentschap. <https://www.eea.europa.eu/nl/articles/schonere-lucht-goed-voor-de>
- Carlson, K. D., & Wu, J. (2012). The illusion of statistical control: Control variable practice in management research. *Organizational Research Methods*, 15(3), 413-435. <https://doi.org/10.1177/1094428111428817>
- Carter, N. (2013). Greening the mainstream: Party politics and the environment. *Environmental Politics*, 22(1), 73-94. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1080/09644016.2013.755391>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020). *Lasten per taakveld (1) 1.1 - Salarissen en sociale lasten Volksgezondheid en milieu - 2020 - Gemeenten* [Data set]. https://findo.nl/jive?cat_open=jaarrekening
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio* (Gewijzigd op 26 mei 2023) [Data set]. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/03759ned?dl=39E0B>
- Choy, L. T. (2014). The strengths and weaknesses of research methodology: Comparison and complimentary between qualitative and quantitative approaches. *Journal Of Humanities And Social Science*, 19(4), 99-104. <https://doi.org/10.9790/0837-194399104>
- Clark, G. (2005). Secondary data. In R. Flowerdew & D. Martin (Red.), *Methods in Human Geography: A guide for students doing a research project* (pp. 57-75). Pearson Education Limited.

- Daley, D. M., & Garand, J. C. (2005). Horizontal diffusion, vertical diffusion, and internal pressure in state environmental policymaking. *American Politics Research*, 33(5), 615-644.
<https://doi.org/10.1177/1532673X04273416>
- Dennison, J. (2019). A review of public issue salience: Concepts, determinants and effects on voting. *Political Studies Review*, 17(4), 436-446. <https://doi.org/10.1177/1478929918819264>
- Emerson, K., & Nabatchi, T. (2015). *Collaborative governance regimes* (1. Ed.). Georgetown University Press.
https://www.researchgate.net/publication/290435581_Collaborative_Governance_Regimes
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1-29.
<https://doi.org/10.1093/jopart/mur011>
- Enroth, H. (2011). Policy network theory. In M. Bevir (Red.), *The SAGE Handbook of Governance* (pp. 19-35). SAGE.
- Evans, N., Eickers, S., Geene, L., Todorović, & Villmow, A. (2017). *Green nudging: A discussion and preliminary evaluation of nudging as an environmental policy instrument* [Rapport]. E. P. R. Centre. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35588.63369>
- Feiock, R. C. (2007). Rational choice and regional governance. *Journal of Urban Affairs*, 29(1), 47-63. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.2007.00322.x>
- Feiock, R. C. (2013). The institutional collective action framework. *Policy Studies Journal*, 41(3), 397-425. <https://doi.org/10.1111/psj.12023>
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3. Ed.). SAGE.
https://www.researchgate.net/profile/Abdelrahman-Zueter/post/What_are_the_conditions_for_using_Ordinal_Logistic_regression_Can_anyone_share_the_various_regression_methods_and_their_application/attachment/59d637d8c49f478072ea5080/AS%3A273691429015552%401442264529487/download/DISCOVERING+STATISTICS.pdf
- Fischer, M., & Leifeld, P. (2015). Policy forums: Why do they exist and what are they used for? *Policy Sciences*, 48, 363-382. <https://doi.org/10.1007/s11077-015-9224-y>
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity* (1. Ed.). The Free Press.
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E., & Chadwick, B. (2008). Methods of data collection in qualitative research: Interviews and focus groups. *British Dental Journal*, 204, 291-295.
<https://doi.org/10.1038/bdj.2008.192>
- Greene, J. C., Caracelli, V. J., & Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11(3), 255-274.
<https://doi.org/10.3102/01623737011003255>

- Hartlapp, M. (2007). On enforcement, management and persuasion: Different logics of implementation policy in the EU and the ILO. *Journal of Common Market Studies*, 45(3), 653-674. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2007.00721.x>
- Hoornbeek, J., Beechey, T., & Pascarella, T. (2016). Fostering Local Government Collaboration: An Empirical Analysis of Case Studies in Ohio. *Journal of Urban Affairs*, 38(2), 252-279. <https://doi.org/10.1111/juaf.12204>
- Hulst, W. van. (2022, 1 december). *Luchtkwaliteit*. Kenniscentrum Europa Decentraal. <https://europadecentraal.nl/onderwerp/klimaat-en-milieu/co2-en-luchtkwaliteit/luchtkwaliteit/#:~:text=Europese%20Green%20Deal,'Zero%20pollution'%20actieplan%20gepresenteerd.>
- Hysing, E. (2022). Designing collaborative governance that is fit for purpose: theorising policy support and voluntary action for road safety in Sweden. *Journal of Public Policy*, 42(2), 201-223. <https://doi.org/10.1017/S0143814X2000029X>
- Irani, E. (2019). The use of videoconferencing for qualitative interviewing: Opportunities, challenges, and considerations. *Clinical Nursing Research*, 28(1), 3-8. <https://doi.org/10.1177/1054773818803170>
- Jargowsky, P. (2005). Omitted variable bias. In K. Leonard (Red.), *Encyclopedia of Social Measurement* (pp. 919-924). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B0-12-369398-5/00127-4>
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26. <https://doi.org/10.3102/0013189X033007014>
- Kanji, G. (2006). *100 statistical tests* (3. Ed.). Sage Publications Inc. <https://doi.org/10.4135/9781849208499>
- Kenniscentrum Infomil. (z.j.). *Systematiek NSL*. Geraadpleegd op 21 november 2022, van <https://www.infomil.nl/onderwerpen/lucht-water/luchtkwaliteit/regelgeving/wet-milieubeheer/nsl/systematiek-nsl/>
- Kieskompas. (2021). *Kieskompas*. Kieskompas. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://tweedekamer2021.kieskompas.nl/nl/results/compass#>
- Kingdon, J. (2014). *Agendas, alternatives, and public policies* (2. ed.). Pearson Education Limited.
- Klijn, E.-H., & Edelenbos, B. S. (2010). Trust in governance networks; its impact and outcomes. *Administration & Society*, 42(2), 193-221. <https://doi.org/10.1177/0095399710362716>
- Klijn, E.-H., & Koppejan, J., F. M. (2000). Public management and policy networks: Foundations of a network approach to governance. *Public Management*, 2(2), 135-158. <https://doi.org/10.1080/146166700411201>

- Koole, R. (1989). De transformatie van de Nederlandse politieke partijen. In R. Koole, *Jaarboek Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen* (pp. 198-223). Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen.
- Lei, J. van der. (2020). *Handleiding houdbaarheidstest gemeentefinanciën* [Rapport]. <https://vng.nl/sites/default/files/2020-03/handleiding-houdbaarheidstest-gemeentefinancien-2020.pdf>
- Lieberman, E. (2005). Nested analysis as a mixed-method strategy for comparative research. *American Political Science Review*, 99(3), 435-452. <https://doi.org/10.1017/S0003055405051762>
- Linneberg, M., & Korsgaard, S. (2019). Coding qualitative data: A synthesis guiding the novice. *Qualitative Research Journal*, 19(3), 259-270. <https://doi.org/10.1108/QRJ-12-2018-0012>
- Longfonds. (z.j.). *Hoe gezond is de lucht bij jou?* Geraadpleegd op 21 november 2022, van <https://www.longfonds.nl/gezondelucht/>
- López-Bazo, E., & Motelló, E. (2012). Human capital and regional wage gaps. *Regional Studies*, 46(10), 1347-1365. <https://doi.org/10.1080/00343404.2011.579092>
- Lynn, L., & Hill, C. (2001). Producing human services: Why do agencies collaborate? *Public Management Review*, 5(1), 63-81. <https://doi.org/10.1080/1461667022000028861>
- Maas, R. J. M., Hoekstra, J., Huitema, M., Vries, W. de, & Ruysenaars, P. G. (2022). *Inventarisatie van benodigde maatregelen om WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit in 2030 te realiseren* [Rapport]. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0094.pdf>
- Mackenbach, J. P., & Zaat, J. (2021). *Stemmen voor gezondheid anno 2021*. Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. Geraadpleegd op 3 mei, van <https://www.ntvg.nl/artikelen/stemmen-voor-gezondheid-anno-2021>
- Meier, K., O'Toole, L., Boyne, G., & Walker, R. (2007). Strategic management and the performance of public organizations: Testing venerable ideas against recent theories. *Journal of Public Research and Theory*, 17(3), 357-377. <https://doi.org/10.1093/jopart/mul017>
- Mewhirter, J., & Berardo, R. (2018). The impact of forum interdependence and network structure on actor performance in complex governance systems. *Policy Studies Journal*, 47(2), 159-177. <https://doi.org/10.1111/psj.12302>
- Mickwitz, P. (2003). A framework for evaluating environmental policy instruments: Context and key concepts. *Evaluation*, 9(4), 415-436. <https://doi.org/10.1177/135638900300900404>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (z.j.). *Financiën decentrale overheden*. Geraadpleegd op 5 mei 2023, van <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/themas/financien-decentrale-overheden>

- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2020). *Schone Lucht Akkoord* [Convenant].
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2020/01/13/bijlage-1-schone-lucht-akkoord>
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2021a). Mededeling van de Stuurgroep voor het Schone Lucht Akkoord ter uitvoering van artikel 18 van het Schone Lucht Akkoord inzake de toetreding van een aantal nieuwe partijen, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. *Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden*, 2021(9255).
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-9255.html>
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2021b). *Uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord 2021-2023* [Rapport]. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
<https://open.overheid.nl/repository/ronl-a801e8b9-6161-477f-9532-368406b6a8ff/1/pdf/bijlage-1-uitvoeringsagenda-schone-lucht-akkoord.pdf>
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2022). Mededeling van de Stuurgroep voor het Schone Lucht Akkoord ter uitvoering van artikel 18 van het Schone Lucht Akkoord inzake de toetreding van een aantal nieuwe partijen, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. *Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden*, 2022(9468).
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-9468.html>
- Mintrom, M. (2019). So you want to be a policy entrepreneur. *Policy Design and Practice*, 2(4), 307-323. <https://doi.org/10.1080/25741292.2019.1675989>
- Mintrom, M., & Norman, P. (2009). Policy entrepreneurship and policy change. *Policy Studies Journal*, 37(4), 649-667. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2009.00329.x>
- Mintrom, M., & Thomas, M. (2018). Policy entrepreneurs and collaborative action: pursuit of the sustainable development goals. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 10(2), 153-171. <https://doi.org/10.1504/IJEV.2018.092710>
- Molin, M. D., & Masella, C. (2016). Networks in policy, management and governance: a comparative literature review to stimulate future research avenues. *Journal of Management & Governance*, 20, 823-849. <https://doi.org/10.1007/s10997-015-9329-x>
- Montibeller, G., & Franco, L. A. (2011). Resource allocation in local government with facilitated portfolio decision analysis. In A. Salo, J. Keisler, & A. Morton (Red.), *Portfolio Decision Analysis* (pp. 259-281). Springer.
- Oh, Y., & Bush, C. B. (2016). Exploring the role of dynamic social capital in collaborative governance. *Administration & Society*, 48(2), 216-236.
<https://doi.org/10.1177/0095399714544941>
- Otjes, S. (2021). Waar staan lokale partijen? De programmatische positionering van lokale partijen. *Bestuurswetenschappen*, 75(4), 52-74.
<https://doi.org/https://doi.org/10.5553/Bw/016571942021075004005>
- overheid.nl. (2020). *2020.zip* (Geraadpleegd op 21 mei 2023) [Data set].
<https://organisaties.overheid.nl/archive/2020.zip>

- Pacheco-Vega, R. (2020). Environmental regulation, governance, and policy instruments, 20 years after the stick, carrot, and sermon typology. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 22(5), 620-635. <https://doi.org/10.1080/1523908X.2020.1792862>
- Pearse, N. (2019). An illustration of deductive analysis in qualitative research. In A. Stacey, *Proceedings of the 18th European Conference on Research Methodology for Business and Management Studies* (pp. 264-271). Academic Conferences and Publishing International Limited. <https://doi.org/10.34190/RM.19.006>
- Peeters, B. (1994). *Covenanten, in het bijzonder milieuconvenanten* (1. Editie). W.E.J. Tjeenk Willink. <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/vvsvr/peeters-milieuconvenanten-1994.pdf>
- Pralle, S. B. (2003). Venue shopping, political strategy, and policy change: The internationalization of Canadian forest advocacy. *Journal of Public Policy*, 23(3), 233-260. <https://doi.org/10.1017/S0143814X03003118>
- Rahman, M. (2016). The advantages and disadvantages of using qualitative and quantitative approaches and methods in language “testing and assessment” research: A literature review. *Journal of Education and Learning*, 6, 102. <https://doi.org/10.5539/jel.v6n1p102>
- Rai, S. (2020). Policy adoption and policy intensity: Emergence of climate adaptation planning in U.S. states. *Review of Policy Research*, 37(4), 444-463. <https://doi.org/10.1111/ropr.12383>
- Ranganathan, P., Pramesh, C. S., & Aggarwal, R. (2017). Common pitfalls in statistical analysis: Logistic regression. *Perspect Clin Res*, 8(3), 148-151. https://doi.org/10.4103/picr.PICR_87_17. PMID: 28828311
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2019, 14 november). *Europese wetgeving luchtverontreiniging*. <https://www.rivm.nl/ggd-richtlijn-medische-milieukunde-luchtkwaliteit-en-gezondheid/wet-en-regelgeving-luchtkwaliteit/europese-wetgeving-luchtverontreiniging#:~:text=Er%20zijn%20in%20Nederland%20voor,keer%20per%20jaar%20worden%20overschreden>.
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (z.j.-a). *Effecten van het Schone Lucht Akkoord op gezondheid in Nederland*. Geraadpleegd op 25 mei 2023, van <https://www.rivm.nl/lucht/sla#:~:text=Het%20RIVM%20heeft%20voor%20het,op%20een%20kaart%20van%20Nederland>.
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (z.j.-b). *Luchtkwaliteit in Nederland*. Geraadpleegd op 4 april 2023, van <https://www.rivm.nl/lucht/luchtkwaliteit-Nederland>
- Rijksoverheid. (2022, 14 maart). *Gezondheidswinst door schonere lucht in Nederland*. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/03/14/gezondheidswinst-door-schonere-lucht-in-nederland>
- Rijksoverheid. (z.j.-a). *Findo - Data Financiën Decentrale Overheden*. Geraadpleegd op 5 mei 2023, van <https://www.financiengemeenten.nl/>
- Rijksoverheid. (z.j.-b). *Gemeentelijke herindeling*. Geraadpleegd op 15 november 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/gemeentelijke->

[herindelings#:~:text=Rond%201900%20waren%20in%20Nederland,maart%202022%20tot%20344%20gemeenten'](#)

- Ringquist, E. J. (1994). Policy influence and policy responsiveness in state pollution. *Policy Studies Journal*, 22(1), 25-43. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.1994.tb02178.x>
- Ruysenaars, P. G., Gerlofs-Nijland, M. E., Hoekstra, J., Huitema, M., Maas, R. J. M., & Vries, W. de. (2021). *Monitoringsrapportage doelbereik schone lucht akkoord* [Rapport]. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2021-0114.pdf>
- Schedler, K., & Proeller, I. (2002). The new public management: A perspective from mainland Europe. In K. McLaughlin, S. P. Osborne, & E. Ferlie (Red.), *New Public Management: Current trends and future prospects* (pp. 163-178). Routledge.
- Schmidt, S., & Schreiber, D. (2019). Inter-organizational trust: Definitions, elements and operationalization. *Desenvolvimento Em Questão*, 17(48), 71-83. <https://doi.org/10.21527/2237-6453.2019.48.71-83>
- Schone Lucht Akkoord. (2021, 19 oktober). *Nieuwe WHO-advieswaarden luchtkwaliteit*. <https://www.schoneluchtakkoord.nl/actueel/nieuws-schone-lucht-akkoord/algemeen/nieuwe-who-advieswaarden-luchtkwaliteit/>
- Schone Lucht Akkoord. (2022). *Monitoringsrapportage uitvoering Schone Lucht Akkoord* [Rapport]. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. <https://www.schoneluchtakkoord.nl/publish/pages/197361/rapportage-voortgang-uitvoering-maatregelen-sla-definitief.pdf>
- Schone Lucht Akkoord. (z.j.-a). *Deelnemers Schone Lucht Akkoord*. Geraadpleegd op 13 juni 2023, van <https://www.schoneluchtakkoord.nl/schone-lucht-akkoord/deelnemers/>
- Schone Lucht Akkoord. (z.j.-b). *Monitoring SLA*. Geraadpleegd op 5 december 2022, van <https://www.schoneluchtakkoord.nl/monitoring-sla/>
- Schone Lucht Akkoord. (z.j.-c). *Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord*. Geraadpleegd op 25 oktober 2022, van <https://www.schoneluchtakkoord.nl/schone-lucht-akkoord/specifieke-uitkering-schone-lucht-akkoord/>
- Scott, T. A., & Thomas, C. W. (2016). Unpacking the collaborative toolbox: Why and when do public managers choose collaborative governance strategies? *Policy Studies Journal*, 45(1), 191-214. <https://doi.org/10.1111/psj.12162>
- Seltzer, R. G. N. (2021). The perilous use of proxy variables. *Evaluation & the Health Professions*, 44(4), 428-435. <https://doi.org/10.1177/0163278720903358>
- ShainaR. (2015, 22 april). *Large value of exp (B) in binary logistic regression SPSS what is wrong?* StackExchange. <https://stats.stackexchange.com/questions/147767/large-value-of-exp-b-in-binary-logistic-regression-spss-what-is-wrong>

- Sieben, I., & Linssen, L. (2009). *Logistische regressie analyse: een handleiding* [Handleiding]. Radboud Universiteit. <https://www.ru.nl/publish/pages/865809/logistischeregressie.pdf>
- Statistisch Handboek Studiedata. (2021, 31 maart). *Logistische regressie*. Versnellingsplan. https://sh-studiedata.nl/R/41-Logistische-regressie-R.html#4_uitleg_assumpties
- Stoltzfus, J. C. (2011). Logistic regression: A brief primer. *Academic Emergency Medicine: official journal of the Society for Academic Emergency Medicine*, 18(10), 1099-1104. <https://doi.org/10.1111/j.1553-2712.2011.01185.x>
- Thomson, R. (2011). *Resolving controversy in the European Union: Legislative decision-making before and after enlargement* (1. Ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139005357>
- Timmermans, A., & Scholten, P. W. A. (2006). The political flow of wisdom: Science institutions as policy venues in The Netherlands. *Journal of European Public Policy*, 13(7), 1104-1118. <https://doi.org/10.1080/13501760600924209>
- Treib, O. (2014). Implementing and complying with EU governance outputs. *Living Reviews in European Governance*, 9(1), 5-47. <https://doi.org/10.12942/lreg-2014-1>
- Vedung, E. (1998). Policy instruments: Typologies and theories. In M. R. Bemelmans-Videc, R. C. & E. V. (Red.), *Carrots, Sticks and Sermons: Policy Instruments & Their Evaluation* (1. Ed., pp. 21-58). Transaction Publishers.
- Vereniging Nederlandse Gemeenten. (2021, 23 november). *Financiële weerbaarheid bij veel gemeenten onder de maat*. Vereniging Nederlandse Gemeenten. <https://vng.nl/nieuws/financiele-weerbaarheid-bij-veel-gemeenten-onder-de-maat>
- Walker, R. M., & Andrews, R. (2013). Local government management and performance: A review of evidence. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 25(1), 101-133. <https://doi.org/10.1093/jopart/mut038>
- Warm, D. (2011). Local Government Collaboration for a New Decade: Risk, Trust, and Effectiveness. *State and Local Government Review*, 43(1), 60-65. <https://doi.org/10.1177/0160323X11400436>
- World Health Organization. (2021, 21 september). *What are the WHO Air quality guidelines?* World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/what-are-the-who-air-quality-guidelines>
- Yoder, L., Ward, A. S., Spak, S., & Dalrymple, K. E. (2021). Local Government Perspectives on Collaborative Governance: A Comparative Analysis of Iowa's Watershed Management Authorities. *Policy Studies Journal*, 49(4), 1087-1109. <https://doi.org/10.1111/psj.12389>
- Zaheer, A., & Harris, J. (2006). Interorganizational trust. In O. Shenkar & J. Reuer (Red.), *Handbook of Strategic Alliances* (pp. 169-197). Sage.

Zaheer, A., McEvily, B., & Perrone, V. (1998). Does trust matter? Exploring the effects of interorganizational and interpersonal trust on performance. *Organization Science*, 9(2), 141-159. <https://doi.org/10.1287/orsc.9.2.141>

Zahran, S., Brody, S. D., Vedlitz, A., Grover, H., & Miller, C. (2008). Vulnerability and capacity: Explaining local commitment to climate-change policy. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 26(3), 544-562. <https://doi.org/10.1068/c2g>

Zürn, M., & Joerges, C. (Red.). (2005). *Law and governance in postnational Europe: Compliance beyond the nation-state* (1. Ed.). Cambridge University Press.

Zwieten, M. van, & Willems, D. (2004). Waardering van kwalitatief onderzoek. *Huisarts en Wetenschap*, 47, 38-43. <https://doi.org/10.1007/BF03083653>

Bijlagen

Bijlage 1: Deelnemende gemeenten aan het SLA in 2023 (Schone Lucht Akkoord, z.j.-a)

Deelnemende gemeenten aan het SLA in 2023		
's-Gravenhage	Gouda	Renswoude
's-Hertogenbosch	Haarlem	Rheden
Aalten	Harderwijk	Rhenen
Alblasserdam	Heemskerk	Ridderkerk
Almere	Heerlen	Rijswijk
Alphen aan den Rijn	Helmond	Rotterdam
Ameland	Hendrik-Ido-Ambacht	Scherpenzeel
Amersfoort	Hengelo	Schiedam
Amstelveen	Heumen	Sint-Michielsgestel
Amsterdam	Heusden	Son en Breugel
Arnhem	Hoeksche Waard	Súdwest-Fryslân
Assen	Horst aan de Maas	Terneuzen
Barneveld	Houten	Tilburg
Bernheze	Krimpenerwaard	Uitgeest
Best	Land van Cuijk	Utrecht
Beverwijk	Lansingerland	Utrechtse Heuvelrug
Beuningen	Leiden	Veenendaal
Bodegraven-Reeuwijk	Leeuwarden	Velsen
Boekel	Leidschendam-Voorburg	Venlo
Boxtel	Leudal	Venray
Breda	Maashorst	Vlaardingen
Brummen	Maastricht	Vught
Culemborg	Meerssen	Waalwijk
Delft	Meerijstad	Waddinxveen
Deurne	Nederweert	Wageningen
Deventer	Nieuwegein	Weert
Diemen	Nijkerk	Woudenberg
Dordrecht	Nijmegen	Zaanstad
Ede	Oss	Zeist
Eersel	Papendrecht	Zuidplas
Eindhoven	Peel en Maas	Zwijndrecht
Etten-Leur	Pijnacker-Nootdorp	

Bijlage 2: Interviewguide

Introductie:

Goedemorgen/middag/avond. Allereerst zou ik u hartelijk willen bedanken voor uw deelname aan dit interview. We hebben natuurlijk al even kort kennis gemaakt, maar voor de goede orde zal ik me toch even voorstellen. Mijn naam is Lowieck Frissen en ik schrijf momenteel mijn scriptie als afsluiting van de master bestuurskunde. Hiervoor doe ik onderzoek naar de verklaringen die ervoor zorgen dat een gemeente wel of niet deelneemt aan het Schone Lucht Akkoord. Daarover zal dit interview dus gaan.

Ik wil u er graag aan herinneren dat uw naam niet in het onderzoek zal verschijnen en u dus volledig anoniem deelneemt. Het interview kan ook geanonimiseerd worden op gemeentelijk niveau. De naam van de gemeente zal dan ook niet in het onderzoek vermeld worden. Als u dit wil kunt u dit nu aangeven, of aan het einde van het interview. Verder wil ik u vragen of ik dit interview mag opnemen? Deze opname kan ik gebruiken om het interview verder uit te werken.

Mijn onderzoek kent een deductieve opzet. Dit betekent dat ik een aantal uit de theorie afkomstige verklaringen heb van welke ik denk dat deze bijdragen aan wel of niet deelnemen aan het SLA. Deze wil ik graag met u bespreken. Hierna heeft u ruimte om andere onderwerpen aan het licht te brengen.

Algemene informatie:

1. Wie bent u?
2. Welke functie heeft u?
3. Neemt de gemeente waarvoor u werkt deel aan het Schone Lucht Akkoord (SLA)?
4. Hoe heeft uw gemeente besloten om wel/niet deel te nemen aan het SLA?
5. Waarom heeft uw gemeente besloten om wel/niet deel te nemen aan het SLA?

Vragen omtrent *policy saliency*

6. Hoeveel aandacht aan luchtbeleid vindt u dat er wordt geschonken door het college, de raad en beleidsmedewerkers (de gemeente vanaf nu) op het gebied van milieu en gezondheid?

Een van de hoofddoelen van het SLA is om in 2030 50% gezondheidswinst te behalen ten opzichte van 2016 door het verminderen van uitstoot uit binnenlandse bronnen.

7. Hoe urgent denkt u dat de gemeente het aanpakken van schade aan de gezondheid door luchtvervuiling vindt?

Vragen omtrent 'strategisch middel'

8. Welke doelen wil uw gemeente (voor 2030) bereiken op het gebied van luchtbeleid?
  - a. Hoe ziet u (en de gemeente) de plek van het SLA in het bereiken van deze doelen?
9. Welke strategische doelen/voordelen wil de gemeente behalen op het gebied van luchtbeleid?

- a. Hoe ziet u (en de gemeente) de plek van het SLA in het bereiken van deze strategische doelen/voordelen?

Strategische doelen/voordelen gaan om niet beleidsinhoudelijke doelen met die een gemeente wil bereiken op het thema luchtbeleid of door deelname aan het SLA.

Vragen omtrent *policy entrepreneurship*

Dan zou ik u nu wat vragen willen stellen over actoren binnen de raad, het college en andere medewerkers die zich bezig houden met luchtbeleid (en het SLA).

10. Welke actoren houden zich voornamelijk bezig met luchtbeleid (u mag ook uzelf benoemen)?
11. Wat voor werkzaamheden en activiteiten verrichten deze actoren precies op het gebied van luchtbeleid?
12. Hoe zou u de manier waarop deze actoren hun werkzaamheden verrichten omschrijven? (doen deze personen wat van ze gevraagd wordt, gaan ze een stap verder, hoe vullen ze hun taak precies in?)
13. Hoe zou u de persoonlijkheid van deze actoren omschrijven?

Vragen omtrent ‘vertrouwen’

14. Hoe zou u uw vertrouwen en het vertrouwen van het college, de raad en andere beleidsmedewerkers omschrijven ten overstaan de deelnemende partijen aan het SLA?
  - a. En ten overstaan van het SLA als geheel?
15. Hoeveel vertrouwen heeft u erin dat het SLA haar doelen gaat bereiken?
  - a. Waarom denkt u dit?

Eigen toevoegingen

16. Denkt u dat er nog andere, niet besproken, redenen zijn voor uw gemeente om wel/niet deel te nemen aan het SLA?

Afsluiting

Dan wil ik u hartelijk bedanken voor uw tijd en de moeite die u hebt genomen om de vragen te beantwoorden. Als u dit wilt kan ik u het onderzoek toesturen wanneer dit af is.